

VIHERPUNATAISTELU

Tutkimus poliittisten kannanottojen ja lehtiuutisten vuoropuhelusta

Matti Mäkinen

Suomen kielen pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Suomen kielen laitos

Tammikuu 2001

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos Suomen kielen laitos
Tekijä Matti Mäkinen	
Työn nimi Viherpunataistelu. Tutkimus poliittisten kannanottojen ja lehtiutisten vuoropuhelusta	
Oppiaine suomen kieli	Työn laji pro gradu –tutkielma
Aika kevät 2001	Sivumäärä 96
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessa selvitettiin, miten poliittisten kannanottojen ja lehtiutisten välinen vuoropuhelu etenee. Aineistona käytettiin Vihreän liiton ja Vasemmistoliiton puolueitoimistoilta lähetetyistä kannanotoista niitä, jotka liittyivät vihreille keskeiseen vaaliteemaan, <i>vihreään verouudistukseen</i>, ajanjaksolla 20.2. – 21.3. 1999. Lisäksi huomioitiin Helsingin Sanomien, Keskisuomalaisen, Ilta-Sanomien ja Iltalehden uutisointi kyseisestä temasta samalla ajanjaksolla. Tutkimus pohjautui kriittiseen diskurssianalyysiin.</p> <p>Tutkimuksen lähtökohtana on, että tekstit eivät ole suljettuja itsenäisiä kokonaisuuksia, vaan ne tietoisesti tai tiedostamattomasti ovat aiempien tekstien vaikutusvallan alla – lainaavat ja representoivat niitä. <i>Vihreästä verouudistuksesta</i> käyty vuoropuhelu muodostuu <i>punavihertaisteluksi</i>, jossa vihreät yrittävät saada veromallinsa kuvattua ”talouden ja ympäristön tuplapottina” ja vasemmistoliitto luo siitä kuvaa ”sottaamismaksuna”. Lehdistölle puolueiden välille syntynyt sanasota muodostuu ajoittain itse kannanottojen käsittelemää temaa, ympäristöverotusta tärkeämmäksi. Vuoropuhelussa tekstin tuottajan asenteet ja arvotukset muodostuvatkin tekstien varsinaiseksi sisällöksi, mikä on tyypillistä vaikuttamaan pyrkiville teksteille. Viherpunataistelussa ei ole sodan voittajia, mutta iskuja puolueet toisilleen kannanottojen tekstien kautta antavat. Lehdet tavallaan päättävät osuvatko iskut ja vaikuttavat siten sanasodan etenemiseen.</p>	
Asiasanat diskurssi, intertekstuaalisuus, vuoropuhelu, vihreä verouudistus	
Säilytyspaikka suomen kielen laitos	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUKSEN TEORIATAUSTAA	10
2.1 Kriittinen diskurssianalyysi ja poliittinen tekstintulkinta	10
2.1.1 Kriittinen diskurssianalyysi	10
2.1.2 Intertekstuaalisuus	16
2.1.3 Ideologisten seikkojen vaikutus	22
2.2 Poliittinen retoriikka ja tekstien tulkinta	25
2.3 Mediakritiikki kontekstin tulkinnan apuna	28
3. TEKSTIEN VÄLINEN VUOROPUHELU <i>VIHREÄN VEROUUDISTUKSEN</i> YMPÄRILLÄ	31
3.1 Yleistä tutkimuskohteesta	31
3.2 Vihreän verouudistuksen parrasvaloihin nousu	37
3.3 Suvi-Anne Siimes avaa varsinaisen vuoropuhelun	43
3.4 <i>Vihreä verouudistus</i> pysyy lehtien palstoilla	49
3.5 Viherpunataistelu – eli konkreettinen tekstien välinen vuoropuhelu	53
3.6 Vihreät teemansa takana loppuun asti	70

4. JOHTOPÄÄTELMIÄ TEKSTIEN POHJALTA	74
4.1. Yleistä	74
4.2 Asenteet ja arvotukset teksteissä – tuplapotti vaiko sottaamismaksu	78
4.3 Poliittisen vuorovaikutuksen pelisäännöt – <i>vihreä</i> <i>verouudistus</i> populismia, ristiretki vaiko sanasota?	81
4.4 Sosiaalisen kontekstin ihanteet ja arki	84
5. PÄÄTÄNTÖ	90
LÄHTEET	93
LIITE	95

1. JOHDANTO

Esimerkiksi Virittäjän satavuotissanahakemistossa (VIR 1997) ei ole ideologiaa, ei myöskään maailmankatsomusta tai maailmankuvaa, ei arvoja eikä asenteita. Näistä asioista on tällä perusteella siis ainakin perinteisessä fennistiikassa vaiettu. Toinen selitys on, että ideologiaa tarkastelevia juttuja ei ole edes tarjottu julkaistavaksi: tämä taas kertoisi haluttomuudesta hyväksyä kielitieteellisessä koulutuksessa ideologian ja kielen yhteyttä. Ideologian puuttuminen kertoo varmasti tekstintutkimuksen asemasta yleisemminkin. Tekstintutkimusta on hakemiston mukaan teltty sadan vuoden aikana neljässäkymmenessä jutussa. (Heikkinen 1999: 89.)

Tarkastelen pro gradu -työssäni tekstien välistä vuoropuhelua kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Tarkoitukseni on täyttää sitä aukkoa, joka jossain määrin tekstintutkimuksen saralla kielitieteessä on ollut. Tutkin yhden tietyn poliittisen teeman, *vihreän verouudistuksen*, ympärille julkisuudessa syntyneitä vuoropuhelua helmi-maaliskuussa vuonna 1999. Tutkin vuoropuhelua sekä Vihreän liiton ja Vasemmistoliiton (jatkossa vihreät ja vasemmistoliitto) laatimien kannanottojen välillä, kuin myös niiden kannanottojen ja mediatekstien välillä. Analysoin, miten vuoropuhelun eri vaiheissa *vihreä verouudistus* lehdissä lukijoille representoidaan. Samanaikaisesti tarkastelen sitä, miten puolueet rakentavat kuvaa *vihreästä verouudistuksesta* vuoropuhelun edetessä. Norman Faircloughin mukaan representoinnissa valitaan aina se, mitä kuvaukseen sisällytetään ja mitä jätetään pois, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi (Fairclough 1997: 13). Tekstien välisen vuoropuhelun tarkastelun kautta uskon pääseväni käsiksi esimerkiksi siihen, millaisia arvotuksia ja asenteita teksteihin sisältyy ja miten ne vaikuttavat vuoropuhelun etenemiseen jatkossa.

Aineistonani minulla on vihreiden ja vasemmistoliiton puolueitoimistoilta lähetetyt kannanotot maaliskuun 1999 eduskuntavaaleja edeltäneeltä kuukaudelta sekä Helsingin Sanomien, Keskisuomalaisen, Iltasanomien ja Iltalehden uutisointi samalta ajanjaksolta. Vaaleja edeltävissä kannanotoissa puolueet pyrkivät nostamaan esille omia vaaliteemojaan ja usein myös kyseenalaistamaan kilpailevien puolueiden ajamia asioita. *Vihreän verouudistuksen* ympärillä käytävä vuoropuhelu on kuvaava esimerkki tästä. Kannanottojen suora kohderyhmä on mediaväki, koska vasta uutisoinnin kautta puolueitoimistojen kannanotot tavoittavat suuren yleisön – äänestäjät. Perimmäinen

tarkoitus puolueilla on siis kannanotoillaan vakuuttaa äänestäjäkuntaa, eli saada omat linjaukset uskottavina ja hyväksyttävänä äänestäjien tietoisuuteen. Siihen ne tarvitsevat avuksi lehdistöä, koska kannanottojen merkitys puolueiden kannalta kulminoituu siihen, julkaistaanko niitä missään joukkotiedotusvälineessä, ja jos julkaistaan niin miten. Tätä Fairclough kuvaa seuraavasti:

Virallisten tahojen vaikutus uutisointiin ei näy vain päiväkohtaisesti, vaan tulee esiin pitemmällä ajalla - - Virallisten lähteiden ja tiedotusvälineiden välillä käy lakkaamaton kahdensuuntainen virta: jälkimmäinen käyttää ehkä edellisen diskursseja, mutta myös viralliset tahot suunnittelevat lausuntonsa ja julkiset tiedotteensa niin, että ne sopivat niihin diskursseihin, joita tiedotusvälineet mieluusti käyttävät. (Fairclough 1997: 129.)

Keskityn kannanotoista nimenomaan niihin, joissa käsitellään tai sivutaan *vihreää verouudistusta*. Ajanjakso, jolla teeman saamaa julkisuutta tarkastelen, alkaa 10.2. 1999, jolloin vihreät avaavat vaalikampanjansa ja *vihreä verouudistus* nousee julkisuuteen, ja se päättyy eduskuntavaalien varsinaiseen äänestyspäivään 21.3. 1999. Vasemmistoliitto julkisti www-sivujensa perusteella ajanjaksolla 10.2. - 21.3. 1999 kaikkiaan 31 kannanottoa. Niistä viidessä viitataan *vihreään verouudistukseen*, eli se on teemana noin joka kuudennessa vasemmistoliiton kannanotossa. Kaikki *vihreää verouudistusta* käsittelevät kannanotot on laadittu puheenjohtaja Suvi-Anne Siimeksen nimiin, joten joka kolmas vasemmistoliiton puheenjohtajan kannanotto tuolla ajanjaksolla on suunnattu *vihreää verouudistusta* vastaan. Vihreät laativat vastaavana aikana kahdeksantoista kannanottoa, joista seitsemässä *vihreällä verouudistuksella* on keskeinen asema. Niistä puheenjohtaja Satu Hassin nimissä julkaistaan kuusi, eli joka toinen vihreiden puheenjohtajan vaalien alla julkaistusta kannanotoista käsittelee *vihreää verouudistusta*.

vihreiden ja vasemmistoliiton kannanottojen jakautuminen:		
	koskee/sivuaa <i>vihreää verouudistusta</i>	muu teema
vasemmistoliiton kannanotot	5	26
niistä puheenjohtaja Siimeksen nimissä	5	11
vihreiden kannanotot	7	11
niistä puheenjohtaja Hassin nimissä	6	5

kuvio 1 Vihreiden ja vasemmistoliiton kannanotot ajanjaksolla 10.2. – 21.3. 1999

Keskisuomalaisesta, Helsingin Sanomista, Iltta-Sanomista ja Iltalehdestä olen poiminut sekä suoraan näihin kannanottoihin liittyvät uutiset että muut *vihreään verouudistukseen* liittyvät mediatekstit. Sinällään merkille pantavaa on, että iltapäivälehdistä ei edes löytynyt teemaan liittyvien kannanottojen suoraa uutisointia. Kaiken kaikkiaan *vihreään verouudistukseen* liittyviä tekstejä löysin Helsingin Sanomista kymmenen kappaletta. Keskisuomalaisessa vastaava määrä oli neljä tekstiä. Iltapäivälehdistä Iltta-Sanomissa sekä Iltalehdessä siihen viitattiin kummassakin kertaalleen. Kaikki nämä uutiset eivät käsitelleet pelkästään *vihreää verouudistusta*. *Vihreän verouudistuksen* ympärillä käytävä vuoropuhelu oli Helsingin Sanomien uutisissa pääasiana kolme kertaa, Keskisuomalaisessa kahdesti sekä Iltta-Sanomissa kerran. Kun vertailukohdaksi otetaan se, että vihreiden kannat muihin asioihin, ilman että uutisessa olisi mainintaa *vihreästä verouudistuksesta*, pääsivät Helsingin Sanomissa vastaavana aikana esiin viidessätoista eri uutisessa ja, Keskisuomalaisessa kahdeksassa (mukaan ei ole laskettu pääkirjoituksia/uutisia, joissa käsitellään joko kaikkia tai useita muita puolueita yleisellä tasolla), niin määrällisesti hyvin keskeinen teema lehdillekin *vihreästä verouudistuksesta* muodostui.

uutisointi vihreistä ja <i>vihreästä verouudistuksesta</i> Helsingin Sanomissa ja Keskisuomalaisessa:		
	HS	KSML
<i>vihreää verouudistusta</i> käsittelevät tekstit	10 tekstiä	4 tekstiä
edellä mainituissa vasemmistoliiton ja vihreiden vuoropuhelu esillä keskeisesti	3 kertaa	2 kertaa
vihreät uutisen päätekijänä muun teeman kuin vihreän verouudistuksen muodossa	15 kertaa	8 kertaa

KUVIO 2 Lehtien uutisointi vihreistä ja *vihreästä verouudistuksesta*

Tutkimusaineiston määrästä voi todeta senkin, että Keskisuomalaisessa on vihreistä ja vasemmistoliitosta uutisoitu tutkimallani ajanjaksolla huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi Helsingin Sanomissa. Tuomo Mörä on todennut, että mitä pienemmästä poliittisesta ryhmästä on kysymys ja mitä kauempana se on keskeisestä vallankäytöstä, sitä vaikeampaa on myönteisen tai edes neutraalin julkisuuden saaminen - kielteinen on helpompaa

(Mörä 1996: 109). Keskisuomalainen pyrkii Heikan (Heikka 2000: 30-31) mukaan profiloitumaan maakuntalehdeksi ja keskittymään kohdeyleisöään lähellä oleviin aiheisiin. Keski-Suomessa ainoastaan Jyvässeudulla vihreillä on merkittävä asema paikallisessa politiikassa, joten vähäinen uutisointi *vihreästä verouudistuksesta* selittyy sillä, että Keskisuomalaisen lukijoille vihreät ovat kaukana keskeisestä vallankäytöstä. Iltapäivälehdet keskittyvät taas pelkästään kolmen suuren puolueen, joita ovat kokoomus, sosialidemokraatit ja keskusta, kautta käsittelemään eduskuntavaaleja uutissivuillaan. Määrällisiin suhteisiin en tutkimuksessani kuitenkaan keskity, vaan omalle tutkimukselleni oleellisempaa on tekstien muodostama kokonaisuus, jota Minna-Riitta Luukka on kuvannut seuraavasti:

Tekstit ovat vuorovaikutussuhteessa keskenään. Tekstit eivät ole autonomisia, vaan ne liittyvät aina sarjaan muita tekstejä. Muut tekstit vaikuttavat siihen, millaiseksi tekstit muodostuvat, sillä ns. genretietoisuus ohjaa kirjoittajia. Tekstit viittaavat toisiin teksteihin, kirjoittajat lainaavat toisten kirjoittajien ajatuksia ja jopa sanoja. Harvat tekstit ovat vain yhden ihmisen tuotteita. Tässä mielessä tekstit ovat keskustelualoitteita, dialogeja monologimuodossa. (Luukka 1995: 54.)

Kaikki *vihreää verouudistusta* sivuavat mediatekstit onkin syytä pyrkiä huomioimaan, kun paneudutaan käsiksi vuoropuheluun. Tutkin, miten *vihreä verouudistus* representoituu mediatekstien kautta, eli mitä kannanotoista lainautuu uutisiin ja miten. Toisaalta tutkin, miten puolueiden näkemys *vihreästä verouudistuksesta* rakentuu vuoropuhelun edetessä niin mediatekstien kuin toisen puolueen kannanottojenkin vaikutuksesta. Pyrin kuvaamaan, millainen vuoropuhelu tekstien välille muodostuu, ja tekemään sen pohjalta päätelmiä poliittisten tekstien intertekstuaalisuudesta. Lähtökohtanani on, että kannanottojen välinen vuoropuhelu yhdistyneenä median vaikutukseen rakentaa itsessään merkityksiä ja luo tuolloin syntyvän kontekstin sisäistä totuutta. Ja luo tuota todellisuutta lukijoille nimenomaan teksteistä välittyvien arvojen ja asenteiden kautta.

Tekstissä ilmenevät arvot ja asenteet eivät aina ole harkittuja. Kuten Wodak Heikkisen mukaan osuvasti määrittelee: ”ymmärtäminen on poikkeus ja väärinymmärtäminen ja konflikti ovat sääntöjä” (Heikkinen 1999: 26). Väärinymmärtämisen todennäköisyys tekeekin vuoropuhelun tutkimisesta haastavan tehtävän. Itse tekstin kirjoittajankin olisi aina syytä harkita, miten

kirjoittaa – ei vain miettiä sitä, mitä kirjoittaa, koska viime kädessä lukijan tulkintaa säätelee tekstin merkityksen välittymisen. Poliittisia tekstejä ja niiden välistä vuoropuhelua analysoitaessa tulee muistaa toisaalta sekin, että toinen puolue myös tarkoituksellisesti tulkitsee toisen puolueen tekstejä omiin tarkoituseriinsä sopiviksi. Väärinymmärtäminen voi siis olla tahallista – poliittista vaalitaistelua. Tätä kuvaa hyvin Iltasanomat, joka uutisena ei *vihreää verouudistusta* ja sen ympärillä vellovaa keskustelua noteeraa, mutta huomioi sen Pekka Ervastian Uskottu mies –palstalla seuraavasti:

Keskikastin raivokkainta taistelua käydään vasemmistoliiton ja vihreiden kesken. Satu Hassi syyttää Suvi-Anne Siimestä epä-älyllisestä ristirekkestä. Kulttuuriministerin puheista taas paistaa, että vihreät joutaisivat oikeastaan Tommi Mäkisen renkaanvaihtajiksi Safari-ralliin. Siten on sämpylät! (IS 13.3. 1999.)

Pierre Bourdieu on esittänyt, että tullakseen poliittisesti edustetuksi on alistuttava itse asiassa poliittiseen kyvyttömyyteen. Poliitikoksi opettelemiseen kuuluu keskeisesti kokonaiskuvan hankkiminen politiikan diskurssikentän rakenteesta. Poliitikon tulee ymmärtää mahdollisten ja olemassa olevien poliittisten kantojen kirjoa ja suhteita sekä hankkia tuntuma poliittiseen peliin, näin hän voi omaksua *poliittisen habituksen*. Ammattipoliitikkojen diskurssi määrittyy siis jo sisäisesti politiikan kentällä, joka on hyvin autonominen. Toki poliitikkojen on kyettävä säilyttämään äänestäjien tuki ja luottamus ja sitä kautta ulkopuolinen maailmakin vaikuttaa poliitikkojen viestintään. (Fairclough 1997: 238.) Vasemmistoliiton ja vihreiden välille syntynyttä vuoropuhelua ei voida pitää kovin yllätyksellisenä edellä mainittuun nojautuen. Molemmilla on vaaliohjelmassaan suurin piirtein samanlainen veromalli, jolle julkisuuden saaminen on kummallakin päämääränä. Puolueet ovat samaa kokoluokkaa ja molemmilla on naispuheenjohtaja. Ero puolueiden lähtötilanteessa vaalikampanjan alkaessa on siis melko pieni ja harkitusti sitä yritetään kärjistä.

Niinpä asenteet ja arvotukset, joita kyseiset puolueet kohdistavat toisiinsa, ovat varmasti ainakin suurelta osin tarkkaan harkittuja ja siksi erityisen kiintoisia tutkimuksen kohteena. Luukka kirjoittaa asenteista ja korostuksista seuraavasti:

— Tekstin tuottajan asenteet ja korostukset ovat keskeisiä tulkittaessa tekstin merkitystä, eikä tekstien intersubjektuaalisuutta osaa voida pitää vähempiarvoisena

kuin ns. propositionaalista osaa, jota on yleensä pidetty tekstin ns. varsinaisena sisältönä. Itse asiassa niitä ei aina voida edes erottaa toisistaan. Joissain tekstityypeissä, esimerkiksi vaikuttamaan pyrkivissä teksteissä tekstin tuottajan asenteet ja korostukset ovat nimenomaan tekstin varsinaista sisältöä. (Luukka 1995: 97.)

Vihreään verouudistukseen liittyvissä teksteissä etenkin vuoropuhelun edetessä keskeisimmäksi sisällöksi muotoutuvat nimenomaan arvotukset ja asenteet. Vihreillä ensimmäisessä ja viimeisessä kannanotossa pääpainopisteen voi tulkita olevan itse propositiolla – *vihreällä verouudistuksella* – samoin aihetta koskevissa lehtiutisissakin aluksi. Vasemmistoliiton kannanotot luovat kuitenkin tilanteen, jossa olennaisinta alkaa olla toisen puolueen arvottaminen ja myös lehdet reagoivat tähän. Asenteet ja korostukset todella muodostuvat testien varsinaiseksi sisällöksi, minkä vuoropuhelun lähempi tarkastelu helposti näyttää toteen.

Tutkimukseni kohteena on siis ensinnäkin se, miten vuoropuhelu etenee teksti tekstiltä. Toisekseen tutkin intertekstuaalisuuden kautta, miten *vihreä verouudistus* käsitteenä muovautuu vuoropuhelun kuluessa, mitkä siihen liittyvät määritelmät lainautuvat uusiin teksteihin ja miten ne vaikuttavat tekstien muuhun sisältöön. Tarkastelen, miten puolueet rakentavat *vihreän verouudistuksen* kautta toisiaan lainaten ja arvottaen vaaliviestintäänsä, ja toisaalta, miten tuo puolueiden viestintä lehdissä representoituu. Lopulta pyrin määrittämään löytämäni seikkojen perusteella lehdistön, vihreiden ja vasemmistoliiton viestinnän pääpiirteet *vihreän verouudistuksen* suhteen.

2. TUTKIMUKSEN TEORIATAUSTAA

2.1 Kriittinen diskurssianalyysi ja poliittinen tekstintulkinta

2.1.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Fairclough määrittelee diskurssin käsitteen seuraavalla tavalla.

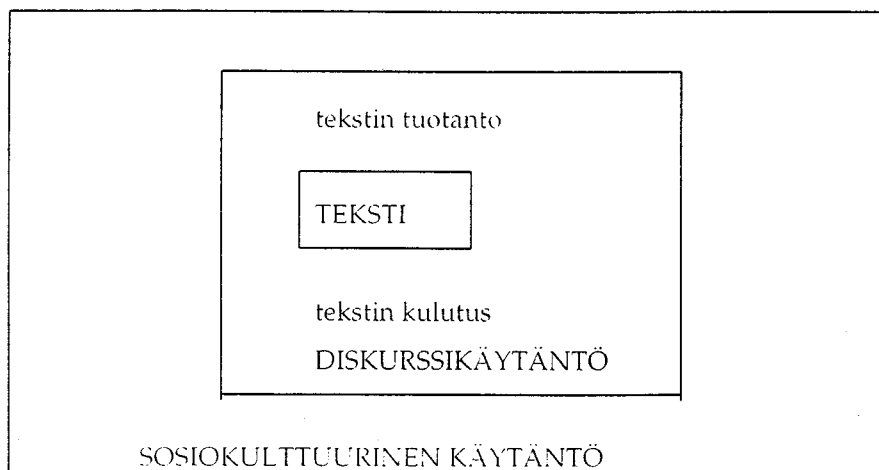
Termiä "diskurssi" käytetään laajalti useilla tieteenaloilla, joskus hämmäntävilläkin tavoilla. Kannattaa erottaa kaksi merkitystä, joista toinen on kielitieteissä vallitseva: diskurssi sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena, ihmisten kanssakäymisenä todellisissa sosiaalisissa tilanteissa. Toista merkitystä käytetään jälkistrukturalistisissa yhteiskuntateorioissa: diskurssi todellisuuden -- sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona. Itse käytän termiä "diskurssi"

molemmissa merkityksissä liittäen nämä kaksi itse asiassa yhteen. Ensiksi mainitussa termi liittyy lähinnä kielen interpersoonalliseen funktioon ja laajityypin käsittämiseen. Jälkimmäisessä mielessä termi taas liittyy kielen ideationaaliseen funktioon. (Fairclough 1997: 31.)

Kriittisen diskurssianalyysin kautta tutkimusta tehdessä on todellakin syytä muistaa sekä sosiaalinen toiminta ja vuorovaikutus että tiedon muoto diskurssin merkityksinä. Tutkimissani teksteissä on selkeästi kyse sosiaalisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta, mikä näkyy jo pelkästään siitä selkeästä vuoropuhelusta, jota kannanotot keskenään käyvät. Kannanottoja laaditaan vastineiksi toisen puolueen aiempiin kannanottoihin tai niistä tehtyihin lehti uutisiin, niihin lainataan merkityksiä toisista kannanotoista ja toisaalta taas voidaan pyrkiä kumoamaan aiemmissa teksteissä esitettyjä merkityksiä. Toisaalta voidaan todeta, että molemmat puolueet tuovat keskustelun kuluessa teksteissään esille omaa totuuttansa *vihreästä verouudistuksesta*.

Kriittisen diskurssianalyysin perusta on viestintätapahtuman kolmen eri puolen, joita ovat *teksti, diskurssikäytäntö ja sosiokulttuurinen käytäntö*, keskinäisten suhteiden tarkastelu. Tekstin tuotantoon ja kulutukseen liittyvät prosessit muodostavat diskurssikäytännön ja se sosiaalinen ja kulttuurinen yhteys, joka kulloiseenkin viestintätapahtumaan liittyy, muodostaa sen sosiokulttuurisen käytännön. Tekstianalyysiin kuuluu sanaston, semantiikan analyysin tai virkkeiden tutkimisen lisäksi oleellisesti se, kuinka teksti on muodostunut virkkeiden tasoa laajempänä kokonaisuutena. Varsinaisen sisällön lisäksi tulee huomioida se, mitä tekstistä puuttuu. (Fairclough 1997: 78-80.)

Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys voidaan kuvata seuraavalla kaaviolla.

KUVIO 3 Kriittisen diskurssianalyysin viitekehys (Fairclough 1997: 82)

Kuviossa 3 esitetyn viitekehyksen ympärille voidaan sitten muodostaa kuhunkin tutkittavaan tekstimateriaaliin liittyvä tarkempi ja yksityiskohtaisempi kaavionsa.

Faircloughin analyysimalli sisältää siis kolme tasoa: tekstin kuvauksen, tekstin ja vuorovaikutuksen suhteen tulkinnan ja sosiaalisen kontekstin selityksen. Kuvauksen avulla selvitetään tekstin lingvististen muotojen välittämät arvot, joita ovat joko kokemukselliset, suhteisiin liittyvät tai ekspressiiviset arvot. (Fairclough 1989: 112; Luukka 1995: 66.) Nämä arvot liittyvät kielen perus-funktioihin siten, että kokemukselliset arvot välittävät tekstin tuottajan tietoja ja uskomuksia. Suhteisiin liittyvät arvot ilmentävät tekstin tuottajan suhdetta toisiin ihmisiin ja sitä kautta kielen suhdefunktioon. Ekspressiiviset arvot puolestaan liittyvät kielen identiteettifunktioon ja osoittavat tekstin tuottajan sosiaalista identiteettiä. (Luukka 1995: 66.) Karvonen purkaa saman ajatuksen niin, että kirjoittaja yhtäältä kuvaa ja toisaalta tulkitsee todellisuutta merkityksiä tuottaessaan. Toisekseen kirjoittaja määrittelee oman suhteensa kerrottavaan asiaan ja sijoittaa itsensä ja lukijansa tekstiin, eli luo tekstin avulla sosiaalisen todellisuuden. Kolmanneksi kirjoittaja käyttää kieltä tavoitteittensa toteuttamiseen. Kirjoittaja luo tekstissä esiintyvän toiminnan sanavalinnoilla, lauserakenteilla ja retorisisilla järjestelyillä ja asettaa itsensä ja lukijansa tähän toimintaan. "Kaikissa teksteissä toteutuvat nämä kielen kolme metafunktiota - eksperientaalinen, intersubjektivaalinen ja tekstuaalinen - yhtä aikaa toisiinsa limittyneinä." (Karvonen 1995: 22.)

Lähtökohtana kriittisen diskurssianalyysin lingvistisessä tekstianalyysissä on hallidaylainen systeemilingvistiikka. Systeemilingvistiikka lähtee siitä, ettei kieli ole tiukasti ennalta määritelty rakennemalli, joka voitaisiin kuvata kieliopillisten lauseiden kokoelmana. Kieli on sen sijaan merkityspotentiaalien semioottinen systeemi. Merkitysten välittäminen on kielen keskeinen ominaisuus ja kielitieteen tehtävänä on selvittää, miten merkitykset välittyvät vuorovaikutustilanteissa kielen avulla. Tästä seuraa, että kielen kuvaus ei ole struktuurien kuvausta vaan kielellisten valintojen kuvausta. (Luukka 1995: 23.) Funktionaalisen kuvauksen kannalta keskeistä onkin nimenomaan se, mitä ilmauksella vuorovaikutustilanteessa tehdään. Miten yksityiskohtaisesti tiettyjen kontekstittomien ilmausten semanttiset erityispiirteet tai esimerkiksi syntaktinen käyttäytyminen voidaan kuvata, ei ole niin oleellista. (Luukka 1995: 35.) Karvonen kiteyttää osuvasti sen, miksi on oleellista tutkia teksteistä löytyviä merkityksiä:

”Tekstin merkitystä tai sisältöä ei ’ole’ valmiina, vaan teksti luo sen.” Teksti ei vain siis siirrä ja välitä merkityksiä, jotka olisivat tekstin ulkopuolisina olemassa. (Karvonen 1995: 59.)

Funktionaalisen kielenkuvauksen ongelmana on pidetty sitä, että kaikki näyttää vaikuttavan kaikkeen, mutta niinhän kieli aidossa vuorovaikutustilanteessa toimii. Kielessä kaikki siis vaikuttaa kaikkeen, ja juuri tämän luonnollisen kirjon esiin saaminen on funktionaalisen ja vuorovaikutuksellisen analyysin haasteena. (Luukka 1995: 44.) Kieli on viestinnän ja vuorovaikutuksen väline, ei vain autonominen merkkijärjestelmä, muotoja ja struktuureita, vaan kontekstissa realisoituvia funktiota, kuten Luukka funktionaalista lähestymistapaa kuvaa. Luukka jatkaa ”tekstit eivät välitä vain informaatiota (propositioita) vaan myös asenteita (vuorovaikutuksellisia ja sisällöllisiä).” (Luukka 1995: 11.)

Kieli on siis merkityspotentiaali, joka eri tilanteissa toteutuu eri tavoin. Leksikko ja kielioppi sekä tekstuaaliset rakenteet ovat resursseja, joiden avulla merkityksiä voidaan konstruoida, mutta kieltä ei voida tarkastella erillään siitä kontekstista, jossa sitä käytetään. (Karvonen 1995: 39-40.) Kieli on olemassa vain toimiessaan jossain ympäristössä ja sitä käytetään sekä tulkitaan aina suhteessa tilanteeseen, kielenkäyttäjiin ja tapahtumiin. Tilanteen kaikki mahdolliset piirteet eivät automaattisesti kuulu tilannekontekstin sisälle, vaan vain ne piirteet, jotka ovat kielenkäytön kannalta relevantteja ja vaikuttavat siihen. (Luukka 1995: 24.) Merkityksen etsintä alkaa siis kontekstin tulkinnalla ja ilmauksia ei viestintätilanteessa voi tulkita ottamatta kontekstia huomioon (Fairclough 1989: 151-152). Muiden semioottisten systeemien tavoin kieli on kontekstisidonnaista ja merkitykset ovat systeemin ja ympäristön välisen suhteen tuotteita (Luukka 1995: 23). Mistä sitten tuo konteksti muodostuu ja miksi se nimenomaan on tärkeä? Karvonen määrittelee asian seuraavasti: ”Mikään teksti ei synny tyhjästä vaan jokainen teksti nojaa johonkin aiempaan tekstiin, itse asiassa useisiin aiempiin teksteihin myös kirjoittamattomiin”(Karvonen 1995: 20). Oman tutkimukseni kannalta vielä oleellisempaa on se, että: ”Tekstit syntyvät reaktioina toisiin teksteihin, sisältävät viittauksia toisiin teksteihin, lainaavat toistensa puhetapoja ja rakenteita” (Luukka 1996: 43).

Kriittisen diskurssinanalyysin perustana on siis kielikäsite, joka lähtee ajatuksesta, että kielelliset merkit eivät ole mielivaltaisia muodon ja merkityksen yhdistäjiä. Diskurssit ovat sosiaalisessa todellisuudessa toimivien puhujien ja kirjoittajien tuotteita, jotka syntyvät yksilöiden valintaprosessien kautta. Noihin

valintoihin vaikuttavat esimerkiksi yksilöiden väliset valtasuhteet. Tekstien merkitykset puolestaan syntyvät kirjoittajien ja lukijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. (Luukka 1995: 64.) Tarkastelen tutkimusmateriaalini kautta sitä, mihin *viherpunataistelu* oikein johtaa, eli minkälaisen todellisuuden se lukijoille luo. Analysoin sitä, millä tavoin vuoropuhelu etenee ja mitkä seikat siihen vaikuttavat. Olen pitkälti yhtä mieltä Lehtosen kanssa siitä, että vaikka abstrakti kielijärjestelmä pystyykin teoriassa tuottamaan rajattomasti merkityksiä, niin reaali maailmassa merkityksien tuottaminen on kuitenkin rajallista. Sosiaalisten suhteiden verkosto säätelee ja vakiinnuttaa merkityksien syntymistä tietyssä aikana tietyssä paikassa, ja tuo verkosto representoituu diskurssien välityksellä. (Lehtonen 1998: 69.) Oleellista on, minkälainen verkosto diskurssien välityksellä syntyy vihreiden ja vasemmistoliiton välille, ja toisaalta taas lehdistön ja puolueiden välille nimenomaan eduskuntavaaleja edeltäneenä aikana *vihreän verouudistuksen* ympärillä käytävän keskustelun kautta.

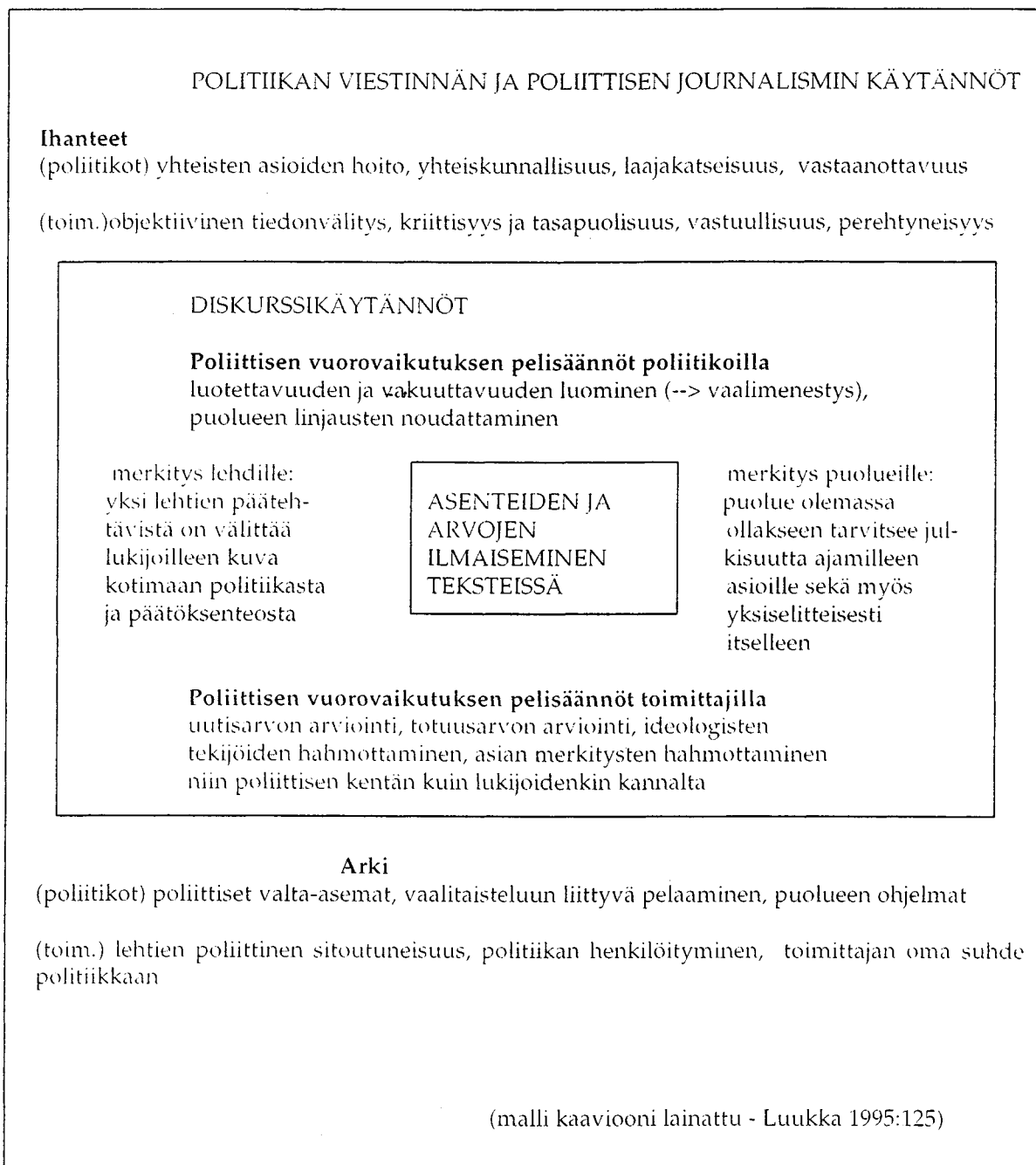
Kriittinen diskurssianalyysi on yksi tapa tutkia yhteiskunnallisia teemoja ja sen tavoite on rakentaa silta sosiaalisten ja lingvististen teorioiden välille ja kehittää lopulta sosiaalinen kieliteoria (esim. Leivo&Pietikäinen 1996: 106). Kun sitten tutkitaan sanomalehtien uutisten kieltä sekä puoluetoimistojen viestinnän ammattilaisten loppuun asti hiomia kannanottoja kriittisen diskurssianalyysin keinoin, niin vastauksia kannattaa etsiä seuraaviin kolmeen kysymykseen:

1. Miten maailma (tapahtumat, suhteet jne.) representoidaan?
2. Minkälaisia identiteettejä on annettu niille, jotka esiintyvät ohjelmassa tai tarinassa (toimittajat, yleisöt, "kolmannet osapuolet" joihin viitataan tai joita haastatellaan)?
3. Mitä suhteita on rakennettu osallistujien välille (esimerkiksi toimittajan ja yleisön, asiantuntijan ja yleisön tai poliitikon ja yleisön välille)? (Fairclough 1997: 14.)

Teksti rakentuu siis valinnoista. Kun tapahtuma koodataan lauseeseen tietyllä tavalla, tullaan samalla esittäneeksi näkemys siihen koodatun väitelauseen totuudesta tai todennäköisyydestä sekä väitteen tuottajan ja puhutellun välisestä suhteesta. (Fairclough 1997: 42-43.) Johtopäätelmiä tehdessäni keskityn ennen kaikkea ensimmäiseen noista Faircloughin kysymyksistä, mutta myös kaksi jälkimmäistä on pidettävä mielessä, kun mietinnän alla on tekstien muodostama kokonaisuus.

Viitekehyksenäni tekstejä analysoidessani toimii seuraava perusmalli, johon olen määritellyt, mitä seikkoja pyrin teksteistä tutkimaan. Koska kielessä

kaikki vaikuttaa kaikkeen, niin olen varautunut siihen, että "laatikkojeni" rajakohdat tutkimuksen edetessä ovat hyvin liukuvia, sehän itse asiassa olisi luonnollistakin.

KUVIO 4 Poliittisessa vuoropuhelussa vaikuttavat seikat

2.1.2 Intertekstuaalisuus

Kun tutkitaan vuoropuhelua ja kannanottojen vaikutusta toisiinsa, niin tutkitaan teksteistä löytyvää intertekstuaalisuutta. Riikka Stewen toteaa, että ”jokainen teksti on toisten tekstien, diskurssien, vallan alainen, ja uuden tekstin täytyy väistämättä pyrkiä joko omaksumaan tai anastamaan itselleen edeltävien tekstien juridinen rooli” (Stewen 1991: 133). Tekstin merkityksen muodostumista tutkivan tutkijan kannalta ”intertekstuaalisuuden teoria lähtee siitä, että tekstit eivät koskaan ole suljettuja ja itseriittoisia kokonaisuuksia” (Väliverronen 1998: 34). Väliverronen käyttää esimerkkinä tieteellistä artikkelia, jota kirjoittaessaan laatija käy läpi useita eri kirjoja ja artikkeleita. Joihinkin niistä hän viittaa suoraan tekstissä, toiset hän unohtaa, vaikka lainaisikin niistä idean tai määritelmän. Toisaalta tuon artikkelin lukija puolestaan sekä tietoisesti että tiedostamattomasti tulkitsee tekstiä aiemmin lukemiensa tekstien pohjalta. (Väliverronen 1998: 34.)

Fairclough jakaa intertekstuaalisuuden kahteen tyyppiin. Toinen on osoitettavissa oleva (manifest) intertekstuaalisuus, jossa aiemmin julkaistun tekstin osia on toisen tekstin sisällä tunnistettavina rakenteina, jotka voidaan löytää pelkän vertailun avulla. Toisaalta tekstit voivat olla yhteydessä muihin teksteihin ja diskursseihin, vaikkei näihin avoimesti viitattaisikaan. Tällöin on kyse interdiskursiivisuudesta, eli tekstit ovat yhteydessä toisiin diskursseihin, eivät niinkään faktisiin teksteihin. (Fairclough 1992: 84-85.) Näin jaotellen intertekstuaalisuudesta puhutaan tapauksissa, missä toisen tekstin/tekstien vaikutus on löydettävissä osoitettavissa olevina tekstilainoina, kun taas interdiskursiivisuudessa on kyse siitä, kuinka diskurssityyppi muotoutuu diskurssijärjestyksessä eri elementtien yhdistymisen kautta (Fairclough 1992: 117-118). Väliverronen määrittelee Faircloughin jaon seuraavasti:

Intertekstuaalisuuden analyysin yhtä ääripäätä edustavat eksplisiittiset viittaukset toisiin teksteihin ja niiden tutkiminen. Tätä Fairclough (1992 ja 1997) kutsuu manifestiseksi intertekstuaalisuudeksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sen tutkimista, miten journalismi esittää eri toimijoiden puheenvuoroja: miten puheenvuorot kehystetään, kenen puheenvuorot ja määritelmät nousevat hallitseviksi, miten journalistinen esitys tukee tai kyseenalaistaa näitä puheenvuoroja?

Toisaalta voimme etsiä teksteistä jälkiä toisista puhetavoista tai lakityypeistä eli tutkia tekstin interdiskursiivista ulottuvuutta. Fairclough nimittää tätä myös konstituoivaksi intertekstuaalisuudeksi. (Väliverronen 1998: 34-35.)

Tarkastelen ensin (manifestista) intertekstuaalisuutta tarkemmin ja sen jälkeen lyhyesti interdiskursiivisuutta. Intertekstuaalisuus siis tarkoittaa, että tekstit sisältävät aineksia muista teksteistä ja tuo aines voi olla sulautuneena tekstiin tai sitten selkeästi rajattuna siinä. Tekstit myös suhtautuvat eri tavoin niihin teksteihin, joihin ne viittaavat. Esimerkiksi ne voivat yhtyä niihin, asettua niitä vastaan tai suhtautua viitattavaan tekstiin/teksteihin ironisesti. (Fairclough 1992: 84-85.) Intertekstuaalisuuden ilmenemisen Fairclough jakaa kolmeen ryhmään, joita ovat:

- 1) jaksottainen intertekstuaalisuus ('sequential' intertextuality), missä eri tekstit tai diskurssityypit vuorottelevat tekstissä.
- 2) upotettu intertekstuaalisuus ('embedded' intertextuality), missä yksi teksti tai diskurssityyppi selkeästi sisältyy toiseen.
- 3) sekoittunut intertekstuaalisuus ('mixed' intertextuality) missä tekstit tai diskurssityypit ovat sulautuneina tekstiin monimutkaisella ja vaikeasti erotettavissa olevalla tavalla. (Fairclough 1992: 118.)

Vihreään verouudistukseen liittyvistä kannanotoista lainataan suoraan osia uusiin kannanottoihin ja lehti uutisiin, mutta sekoittunut intertekstuaalisuus on tämänkin teeman ympärillä käytävässä vuoropuhelussa erittäin tyypillistä. Karvosen mukaan tekstien viittaukset muihin teksteihin ovat tavallisimmin implisiittisiä. Implisiittistä intertekstuaalisuus on, koska se on lauseensisäistä ja toisaalta sekoittunutta, eli lähtötekstit eivät ole aina tunnistettavissa. Teksti luo ulkopuolisen tekstimaailman annettuna ja valmiina - ei avoimesti viittaa itsensä ulkopuolelle. (Karvonen 1995: 107.) *VihERPunataistelua* seurattessakin teemaan liittyvä tekstimaailma sekoittuu. Vaikka tietyille sanavalinnoille onkin selkeästi esitettävissä lähtötekstinsä, niin suurelta osin uudet kannanotot ja lehti uutiset pohjautuvat useampiin aiempiin teksteihin joko tiedostetusti tai tiedostamattomasti. Tämä on ymmärrettävää, sillä "diskursiivisia käytäntöjä ei ole mahdollista ymmärtää irrallisina, vaan kaikki kirjoitetut ja puhutut tekstit viittaavat aina toisiin teksteihin" (Valtonen 1998: 99).

Intertekstuaalisuutta voi lähestyä representaation käsitteen kautta. Kun puhutaan kielestä merkitysten tuottamisen välineenä, nojaututaan representaation ideaan, jolloin representaatio viittaa esittämiseen ja edustamiseen. Jokin asia tai ajatus *esitetään* esimerkiksi sanallisten merkkien avulla ja samalla nuo merkit *edustavat* tiettyjä käsitteitä. (Väliverronen 1998: 19.) Representaatiossa kyse on ensinnäkin siitä, että kun joku kuvaa tai selostaa

jotain tiettyä tekstiä, on kyseessä aina valinta representoida tekstiä juuri tietyllä tavalla ennemmin kuin muilla. Toisekseen se, mitä representoidaan, eivät ole vain puhutun tai kirjoitetun tekstin kielelliset piirteet, vaan myös lukuisat puhtaasti kielellisten piirteiden ulkopuoliset seikat viestintätapahtumassa. (Fairclough 1992: 118.) Faircloughin mukaan tasa-arvoisuutta ja puolueettomuutta lehti uutisessa ei voida arvioida sen mukaan, kenen puheääntä kulloinkin representoidaan ja kuinka paljon ne saavat tilaa, vaan oleellisempaa on miten niitä representoidaan (Fairclough 1997: 108-109).

Omassa tutkimuksessani ei ole siis niinkään oleellista, kuinka paljon vihreiden tai vasemmistoliiton kannanotoista tai *vihreästä verouudistuksesta* muissa yhteyksissä lehdissä uutisoidaan. Oleellista on se, mitkä kannanotot ja mitä niistä lehdet uutisoivat. Samoin se, miten kannanotot vaikuttavat toisiinsa ja lehtien uutisointiin, ja miten taas lehti uutiset vaikuttavat niihin. Tutkimuksen kohteina edellä mainitut seikat tekee merkityksellisiksi se, että viestinnästä löytyvät kielelliset esitykset ovat aina valintojen tulosta, koska representaatiossa kyse on "jonkin esittämisestä jonkinlaisena" (Väliaverronen 1998: 19; Lehtonen 1996: 45). Väliaverronen nostaa myös esiin sen, että representointi on tulkittavissa monella eri tavalla. Kun kirjoittaja valitsee tiettyjä sanoja edustamaan ja esittämään tiettyjä ajatuksia, hän nojautuu yhteisön jakamiin käsityksiin siitä, mitä sanoja voidaan pitää tiettyjen ajatusten merkkeinä. Hän ei kykene kuitenkaan hallitsemaan täysin noita merkityksiä, vaan kirjoitus voi sisältää merkityksiä, joita hän tietoisesti ei ole halunnut sen sisältävän. Lukija voi myös kokemusmaailmansa kautta tulkita tekstin toisin, kuin laatija olisi halunnut. (Väliaverronen 1998: 19.)

Representoinnin merkitystä analysoitaessa tulee huomioida ilmi- ja piilotekstin käsitteet. Piiloteksti mahdollistaa tekstuaalisen tilan äärettömyyden. Se on harvoin muuntumattomana ilmitekstissä, mutta ilmaisee sen sijaan itsensä ilmitekstin pinnan murtumina. Tekstien tutkimisen tekee mielenkiintoiseksi se, että piiloteksti helposti muotoutuu ilmitekstiksi. (Stewen 1991: 130-131.) Taustalla olevista teksteistä ja merkityssisällöistä voi tulla uuden tekstin varsinainen sisältö, vaikkeivat ne olisikaan suoraan erotettavissa teksteistä. Karvosen mukaan jokaisen tekstin taustalla on lukuisia piilotekstejä, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi teksti muodostuu ja millainen funktio tekstillä on. (Karvonen 1995: 98-101.)

Karvonen siis määrittelee piilotekstin ja ilmitekstin suhteen implisiittiseksi, eli teksti siis vastaa ulkoapäin kohdistuviin odotuksiin. Ilmitekstin

suhde taustalla olevaan piilotekstiin voi siis olla ensinnäkin ammentava, jolloin ilmiteksti hyväksyy piilotekstin ja noudattaa sitä. Toisaalta suhde voi olla toisenlainenkin, eli tekstissä voi olla sekventiaalista intertekstuaalisuutta, jolloin tekstin osana on tunnistettavia sekvenssejä jostain muusta tai muista teksteistä. Tällöin kun viitataan toiseen tekstiin/teksteihin, on mahdollista viitata toiseen tekstiin niinkin, että intertekstuaalinen suhde ei olekaan ammentava, vaan piilotekstiksi valitaan teksti, jonka sisältöä oikaistaan tai kyseenalaistetaan. Esimerkiksi lauseessa Usein sanotaan, että ihmisellä on viisi aistia: näkö, kuulo, haju, maku ja tunto tiedon alkuperän kuvauksella on modaalinen tehtävä - kirjoittaja osoittaa, ettei seuraava väite ole hänen mielestään pätevä. (Fairclough 1992: 84-85; Karvonen 1995: 98-101.)

Fairclough kehottaa tarkastelemaan sitä, mitä kulloisiinkin representaatioihin sisältyy ja mitä jää ulkopuolelle, mitkä asiat asetetaan ensisijaiseksi sekä mitkä tekijät esimerkiksi vaikuttavat yksityiskohtien muotoiluun ja esille tuontiin. Absoluuttisen totuuden etsimisen sijaan kannattaa vertailla representaatioiden puolueellisuutta, kattavuutta ja vaikuttimia keskenään ja keskittyä tekemään päätelmiä niiden kautta. (Fairclough 1997: 66-67.) Mediatekstit eivät niinkään "heijasta todellisuutta", vaan oikeastaan luovat todellisuudesta omia muunnelmiaan, jotka vaihtelevat tekstien tuottajien yhteiskunnallisen aseman, etujen ja päämäärien mukaan. Representaatioprosessien analysointi tekstistä on selostus siitä, millaisia valintoja on tehty. (Fairclough 1997: 136.) Tuollainen selostus poliittisen viestinnän kohdalla tuo esiin mielenkiintoisia seikkoja, sillä puolueilla on aina omat tavoitteensa ja eivät toimittajatkään objektiivisia ole. Lehtonen on todennut, että vaikka:

Sanomalehtikieltä on tavattu pitää objektiivisuuteen pyrkivänä viestintänä, todellisuutta koskevien sanomien toimittamisena lukijoille - - myös sanomalehdissä todellisuutta koskevat kuvaukset on aina tuotettu tietystä näkökulmasta. Kielellinen toiminta ei ole koskaan vain todellisuuden läpinäkyvää jäljentämistä, vaan aina maailman merkityksellistämistä jollakin tietyllä tavalla." (Lehtonen 1998: 46.)

Representaation analysointi on analyysia siitä, mitä tekstissä "lukee", mutta on huomioitava sekin, mitä tekstistä puuttuu: seikat, jotka olisivat voineet olla tekstissä, mutta jotka eivät siinä näy. Läsnäolevaa ja poissaolevaa ei pidä asettaa vastakkain, vaan läsnäolossakin on eroteltavissa erilaisia näkyvyyden asteita. "Poissaolon" ja ensisijaisuuden" välille voidaan sijoittaa asteikko: poissaolo - alkuoletus - toissijainen - ensisijainen. Alkuoletus tekstissä on läsnä, mutta osana

tekstin implisiittistä, epäsuoraa merkitystä. Eksplisiittisesti läsnäolevien asioiden tiedollinen arvo taas voidaan tekstissä häivyttää toissijaiseksi tai nostaa ensisijaiseksi. (Fairclough 1997: 137 – 140.) Joidenkin seikkojen poisjättäminen on olennainen valinta, mutta usein on hyvin riskialtista lähteä arvelemaan, mitä teksteissä jätetään sanomatta ja miksi. Sellaiseen arveluun tarvitaan laaja ja kattava konteksti.

Omassa tutkimuksessani kuukauden ajanjaksolla yhteen teemaan keskittyvät tekstit muodostavat jo selkeän kokonaisuuden, jossa näkyy harkittuja valintoja, joissa jotain olennaista toisen puolueen aiemmasta kannanotosta on jätetty pois. Samoin aiemmassa toisen puolueen kannanotossa hyvinkin ensisijaisena perusteluna ollut seikka pyritään tietyissä tapauksissa tuomaan esille niin, että se näyttäisikin toissijaiselta tai jopa vastakohtaiselta. Kun esimerkiksi vihreät linjaavat teemakseen, että *työn verotusta pitää alentaa ja valtion kassaan tulevat aukot paikata korottamalla ympäristöverotusta*, niin vasemmistoliitto kääntääkin tämän tavoitteen nimenomaan ympäristöpuolueelle, joksi vihreät kuitenkin profiloidaan, negatiiviseksi esittämällä sen pohjalta: *Jotta ympäristöverot todella tuottaisivat, silloin luontoa ei suojella, vaan sitä sallitaan liittävän maksusta*. Vihreiden tavoite on siis saatu käännettyä vihreiden muiden tavoitteiden kanssa ristiriitaiseksi. Edellä oleva on hyvä esimerkki siitä, että tekstien välinen dialogi on täynnä valintoja – asenteita ja arvotuksia - ja niiden tutkiminen paljastaa poliittisesta vuorovaikutuksesta sangen paljon.

Representaation lisäksi on muitakin seikkoja, joita kannattaa analysoida intertekstuaalisuutta tutkittaessa. Faircloughin mukaan *oletukset (presuppositions)* ovat propositioita, jotka tekstin tuottaja on aiemmin vakiinnuttanut. Esimerkiksi, jos tekstissä käsitellään *venäjän uhkaa*, edellytetään, että on olemassa *venäjän uhka*. (Fairclough 1992: 120.) Useissa tapauksissa toisen tekstin tarjoamat presuppositiot eivät ole selkeästi liitettävissä toiseen tekstiin, vaan ennemminkin tähdennetään niiden vastaavan yleistä mielipidettä. Presuppositiot voivat olla, perustuvat ne sitten tekstin tuottajan aiempiin teksteihin tai muiden teksteihin, manipulatiivisia aivan kuten vakuuttelu. Tekstin tuottaja voi esittää (oman) propositionsa toisen nimissä, tai lainata toista vilpillisesti, manipuloivassa tarkoituksessa. Tämä on mahdollista, koska presuppositioita on usein vaikea kiistää. (Fairclough 1992: 121.)

Myös *kieltolauseita* käytetään intertekstuaalisesti. Ne yhdistävät tekstejä toisiinsa, jolloin niiden tarkoituksena on kiistää ja torjua aiempi teksti.

Jotkut ilmaukset ilman varsinaista kieltoakin saatavat toimia niin. *Vihreän verouudistuksen* kohdalla tästä hyvä esimerkki on Suvi-Anne Siimeksen kannanoton otsikko 14.2. 1999: *Vihreiden verotaikatemppu ei toimi*. Ironia määritellään puolestaan perinteisesti keinoksi, jolla sanotaan toista, mutta tarkoitetaan toista. Intertekstuaalisuuden kautta ajatellen ironian kohdalla kysymys on pikemminkin siitä, että kun ilmaus on ironinen, se peilaa aiempaa tekstiä jollain tavoin negatiivisella asenteella sitä tai jopa tuon tekstin tuottajaa kohtaan. Tällainen ironisuus edellyttää siten tulkitsijalta kykyä tunnistaa, että kyseessä ei ole tekstin tuottajan oma merkitys, vaan ironinen viittaus aiempaan tekstiin, eli tuo aiempi tekstikin on tunnistettava. (Fairclough 1992: 121-123.) *Vihreiden verotaikatemppu* toimii esimerkkinä niin kiellon käytöstä kuin ironiasakin.

Ja kun tutkitaan intertekstuaalisuutta, on muistettava vielä jo aiemmin esillä ollut interdiskursiivisuuskin. Interdiskursiivisuus voidaan jaotella niin, että on olemassa yhteiskunnallinen diskurssijärjestys, jonka sisällä on institutionaalisia diskurssijärjestyksiä. Diskurssijärjestys taas vaatii toteutukseen diskurssityyppejä, sekä elementtejä, jotka muodostavat diskurssityyppejä. Näitä elementtejä ovat *genre*, *tyyli (style)*, *aktiivityyppi (activity type)* ja *diskurssi*. *Genre* on vastaa hyvin pitkälti sosiaalista käytäntöä ja muut elementit sisältyvät siihen seuraavassa autonomisuusjärjestyksessä *genre - aktiivityyppi - tyyli - diskurssi*. Fairclough ei määrittele *genreä* vain tietyksi tekstityypiksi, vaan kuvaa sen avulla myös tiettyä yksittäistä prosessia, jossa tekstejä on tuotettu, jaettu ja kulutettu. (Fairclough 1992: 124-126.) Väliverronen korostaa, että "genret ovat paitsi intertekstuaalisia myös tekstejä edeltäviä, sillä ne muodostavat tietyn sääntöjen tai konventioiden kokoelman, joka ohjaa niin tekstien tuottamista kuin vastaanottoakin. (Väliverronen 1998: 35; Fiske 1989: 58-59; Lehtonen 1996: 182). Kun siis intertekstuaalisuus luo tilanteen, jossa teksteistä tehtävien tulkintojen määrä vain kasvaa, niin *genren* määrittely osaltaan päinvastaisesti myös kaventaa niiden tulkintamahdollisuuksien määrää (Väliverronen 1998: 35).

Tietty *genre* muodostuu siis tietyistä *aktiivityypeistä*, jotka osaltaan rajaavat tekstissä ilmenevien vaihtoehtojen määrää. *Genrelle* on myös tyypillistä tietty *tyyli*, vaikka *genret* usein ovatkin yhdistelmä erilaisista *tyyleistä*. *Tyyli* vaihtelee puolestaan kolmessa eri tasossa, joita ovat *tenor*, *mode* ja *rhetorical mode*. *Tenor* kuvaa sitä, onko viestintätapahtumassa vallitseva suhde viestijöi-

den välillä esimerkiksi muodollinen/epämuodollinen/virallinen. *Mode* määrittää *tyylin* muodostumiseen vaikuttavan sen, onko kyseessä kirjoitettu vai puhuttu teksti, vaiko näiden kahden yhdistelmä. *Rhetorical mode* määrittää puolestaan sitä, että kyse voi olla perustelevasta, kuvailevasta jne. tekstistä. Kaikkein autonomisin elementti *genre*n sisällä on lopulta sitten *diskurssi*. *Diskurssi* vastaa suurin piirtein sitä, mitä voidaan nimittää termeillä: aihe, pääasia, sisältö. *Diskurssi* on se valinta, jolla pääasia halutaan tuoda esille. (Fairclough 1992: 126-128.)

Tutkimassani vuoropuhelussa yksi kuvaava esimerkki interdiskursiivisuudesta on vihreiden energiakannanotto 1.3. 1999, jossa Satu Hassi kirjoittaa: *Monet puolueet, esimerkiksi Vasemmistoliitto, koettavat houkutella ydinvoimavastaisia äänestäjiä nuorten, vihreää energiapolitiikkaa kannattavien ehdokkaiden avulla.* Hassi viittaa toistamiseen teemaan 9.3. 1999 *vihreää verouudistusta puolustavan*. kannanoton yhteydessä: *Siimeksen kanta veropolitiikkaan näyttää vaihtelevan yhtä helposti kuin hänen kantansa ydinvoimaan.* Voidaan ajatella, että *viherpunataistelu* on vuoropuhelun genre, joka muodostuu aktiiviviteistä, joita tässä tapauksessa ovat kannanotot, jotka kirjoitetaan tiettyyn formaattiin. Tyyliä valinnallisesti kannanotot ovat muodollisia, kirjoitettuja ja vakuuttamaan pyrkiviä. Diskurssina, jos sitä siis ajatellaan aiheena/pääasiana, on pohjimmiltaan kuitenkin se, että vihreät ovat oikeammassa kuin vasemmistoliitto. Energiakannanotto on vaikea suoraan hahmottaa liittyväksi *vihreän verouudistuksen* ympärillä käytävään vuoropuheluun, mutta jos teemaksi katsotaan nimenomaan *viherpunataistelu*, niin se onkin jo keskeinen osa sitä.

2.1.3 Ideologisten seikkojen vaikutus

Usein jokin ryhmä omaksuu ideologian, jonka teoreettiset elementit käyvät yksiin sen omien etunäkökohtien kanssa (Berger ja Luckmann 1995: 141).

Vuoropuhelua tutkittaessa ideologisten seikkojen huomioiminen on aina oleellista. Fairclough lainaa Thompsonilta määrittelyä, että ideologia on "merkitys, joka on vallan palveluksessa" (Fairclough 1997: 26). Puolueiden kannanotoista vuoropuhelun yhteydessä tuollaisia "vallan palveluksessa" olevia merkityksiä

löytyy pakostakin ja niitä puolueet koettavat saada lehtien uutisoinnissa läpi. Tarkemmin ideologia voidaan määritellä seuraavalla tavalla:

Ideologiat ovat väittämiä, jotka käyvät tekstistä ilmi epäsuorasti ja esiintyvät yleensä sen alkuoletuksissa (itsestäänselvytykset) myötävaikuttaen eriarvoisten valta- ja hallintasuhteiden ylläpitämiseen ja muotoutumiseen -- ideologia liittyy toisten, aiempien tekstien läsnäoloon kielessä. -- Jotta merkitysten ideologisuus voitaisiin osoittaa, on osoitettava, että merkitykset todellakin joskus palvelevat valtasuhteita. (Fairclough 1997: 26.)

Tutkintani kohteina olevissa teksteissä kyse ei niinkään ole siitä, että pyrittäisiin hallitsemaan toista osapuolta, vaan siitä, että ideologisin asemin pyritään valtaamaan itselle positiivinen julkisuuskuva ja samalla tuottamaan siitä toisen kannalta negatiivinen. Kysymys on poliittisesta valtataistelusta - ei rakentavasta vuoropuhelusta.

Karvonen kiteyttää, että kriittisen diskurssianalyysin piirissä ideologialla ei tarkoiteta aatejärjestelmää siinä mielessä kuin silloin, kun sillä viitataan poliittisiin näkemyksiin ohjelmallisessa mielessä. Kriittisen diskurssianalyysin ideologia -käsitteellä kuvataan arkiajattelua ja todellisuuden diskursiivista rakentumista kielen välityksellä. Kyse on arkielämän, jokapäiväisen elämän ideologiasta, siitä miten asiat ja tarkastelutavat alkavat näyttää terveen järjen mukaisilta. (Fairclough 1992: 87; Karvonen 1995: 30-31.) Diskurssikäytäntöjen ideologiset elementit ovat tehokkaimmillaan silloin, kun niistä tulee kyseenalaistamattomia (Valtonen 1998: 103). Tutkin siis teksteistä, miten tekstien laatijat pyrkivät saamaan kantansa *vihreästä verouudistuksesta* näyttäytymään terveen järjen mukaisilta tulkitsijoilleen, kun tarkastelen teksteistä ilmenevää ideologiaa. Oleellista on muistaa, että tämänkaltainen ideologisuus ei ole edes aivan yksinkertaisesti havaittavissa teksteistä.

Vihherpuunataistelussa ilmenevää valtaa ja ideologiaa tutkiessani en analysoi suoraan yhteiskunnallisia valtaintressejä ja ideologioita vaan ns. diskursiivista valtaa. Tutkin, millaisiksi yhteisön puhutavat määräytyvät ja millaiset maailmankatsomukseen ja arvoihin liittyvät seikat määräävät puhetapoja. (Fairclough 1992: 87; Karvonen 1995: 41.) Ilmauksia ei pidä tarkastella vain puhujan tai kirjoittajan näkökulmasta, koska vasta tulkitsijahan luo tekstin sisällön. Luokka korostaa, että ilmausten tulkintaan vaikuttaa se, kenen näkökulmasta tulkinta tehdään. Kirjoittajan näkökulmasta väite "minun mielestäni X on Y" tulkittaisiin varmaksi. Lukijan näkökulmasta väitteen varmuusaste on kuitenkin

lievennetty - mielipide on aina faktaa epävarmempi. Vuorovaikutustilanteen näkökulmasta, väite onkin vain varmana väitetty. (Luukka 1995: 44.)

Fairclough esittää kolmen kysymyksen sarjan, joiden kautta epäsuorien väittämien ideologisuutta voidaan tarkastella:

- 1) mikä on esitetyn vaihtoehdon yhteiskunnallinen alkuperä, mistä se tulee ja kuka sen esittää? (kenen tekemä representaatio on),
- 2) mikä voisi motivoida tällaisen valinnan?
- 3) mitä valinnasta seuraa, miten se vaikuttaa asianomaisten pyrkimyksiin.

Lisäksi hän korostaa, että yksittäisten representaatioiden, suhteiden tai identiteettien merkitystä valtasuhteissa voi arvioida kajoamatta ollenkaan totuutta koskeviin kysymyksiin. (Fairclough 1997: 26.) Toisaalta hän määrittelee, että "ideologian analyysissä erityisen tärkeää on se, mikä jää sanomatta - jo sanottu, alkuoletus - koska ideologiat eivät yleensä ole tekstissä eksplisiittisesti, vaan ne upotetaan tekstin implisiittiseen merkitykseen" (Fairclough 1989: 142).

Berger ja Luckmann toteavat, ettei tietyn ideologian valitseminen perustu aina sen teoreettisiin elementteihin, vaan se voi johtua vain siitä, että kyseinen ideologia sattuu olemaan käytettävissä oikealla hetkellä (Berger ja Luckmann 1995: 141). Vasemmistoliittohan ei sinällään ole ympäristöverojen korottamista vastaan, mutta *vihreän verouudistuksen* tyrmäämisessä se saa niistä oivan lyömäaseen kilpailevaa puoluetta kohtaan. "Jonkin ryhmän omaksuttua ideologian - - sitä aletaan muuntaa niiden etunäkökohtien mukaiseksi, joita se joutuu legitimoimaan" (Berger ja Luckmann 1995: 142).

Vihreiden ja vasemmistoliiton dialogissa ideologiset valinnat ovat selkeästi läsnä. Aiemmat tekstit ovat läsnä dialogissa koko ajan ja niihin viittaamalla tai niiden väitteitä kumoamalla kummankin puolueen omat näkemykset *vihreästä verouudistuksesta* koetetaan saada muotoutumaan julkisuudessa vallitsevaksi totuudeksi. Sillä mikä oikeastaan on faktaa, ei ole tekstien välisen vuoropuhelun kannalta suurta väliä. Mielenkiintoista sen sijaan on se, mikä on minkäkin väitteen alkuperä, miksi juuri se tuodaan tietyillä kielellisillä valinnoilla esiin ja mihin se lopulta sitten seuraavissa kannanotoissa johtaa. Kun tähän lisätään lehtien uutiset, joiden kautta kannanoton laatija ja -*viherpunataisteluna* vuoropuhelua tulkiten - sen kohde pääsevät seuraamaan, miten puolueen käyttöön valjastetut merkitykset tuodaan esiin julkisuudessa, tulee dialogin seuraamisesta mielenkiintoista.

Ja kun tutkitaan ideologisia seikkoja, niin täytyy muistaa, ettei ideologiaan ole sidoksissa pelkästään kirjoittaja, vaan myös tulkitsija. Karvonen toteaa: "Tulkitsija puolestaan on sidoksissa ideologiaansa, tarkastelutapaansa, maailmankuvaansa, odotuksiinsa ja niihin käsityksiin, joiden perusteella hän arvioi tapahtumien oikeutta tai vääryyttä, odotuksenmukaisuutta, välttämättömyyttä tai mahdollisuutta" (Karvonen 1995: 28). Vasemmistoliitto siis tulkitsee vihreiden kannanottoja oman ideologiansa kautta ja toimittajat taas kummankin puolueen kannanottoja oman näkemysmaailmansa kautta. Tämän vuoksi ideaalitulkitsijaa etenkin poliittisille teksteille ei ole julkisessa keskustelussa.

2.2 Poliittinen retoriikka ja tekstien tulkinta

Poliittisia mediatekstejä tutkittaessa ja tulkittaessa poliittisen retoriikan tutkijoiden näkemyksiä ei pidä tyystin jättää syrjään. Seuraava valtio-oppinut Kari Palosen teesi sopii kriittisen diskurssianalyysin kautta poliittisia tekstejä lähestyvänkin mielipiteeksi.

Jokainen poliittisen ilmiön tulkinta on kiistettävissä, jokaiselle tulkinnalle voidaan esittää vastaväitteitä ja vaihtoehtoja. Mikään tulkinta ilmiöstä ei anna siitä tyhjentävää käsitystä. (Palonen 1988: 15.)

Vesa Heikkinen on kriittiseen diskurssianalyysiin nojautuvassa väitöskirjassaan kuvannut osuvasti, kuinka Palonen kritisoi lingvistien tutkimuksia politiikan kielestä siitä, että lingvistit ottavat politiikan tunnettuna joko journalistisen arkipuheen tai politologian alkeisesitysten määritelmiin nojautuen, jolloin tutkimukset usein loppuvat siihen, missä politologisesti kiinnostavat kysymykset alkavat. Ja toisaalta Heikkinen itse on sitä mieltä, että Palosen analyysit puolestaan pysähtyvät turhan usein siihen, mistä kielitieteellisesti kiinnostavat kysymykset, kuten lausetta suurempien kielenkäytön yksikköjen rakenteet tai kielellisten ilmausten monifunktioisuus, vasta alkavat. (Heikkinen 1999: 35.) Oma tutkimukseni on kielitieteellinen, mutta pyrin kuitenkin jossain määrin hyödyntämään poliittisen retoriikankin näkemyksiä.

Palonen toteaa kuvaavasti: "Politiikka on ilmiö, joka tuskin milloinkaan on täysin 'outo' siitä puhuvalle henkilölle. Tutkijalla, kuten muillakin

ihmisillä, on aina jonkinlaisia ennakkokäsityksiä politiikasta." (Palonen 1988: 14.) Diskurssianalyysin kautta ajatellen tämä politiikan viitekehys on osa vallitsevaa sosiokulttuurista käytäntöä. Palonen korostaa, että politiikkaa koskevan tutkimuksen tulee eritellä tutkittavan tekstin politiikkaa koskevia puhetapoja ja käsityksiä, ei suinkaan aina ottaa kantaa eri vaihtoehtojen välillä (Palonen 1988: 19). Poliittiseen lukutaitoon kuuluu poliitikoilla terminologian sujuvan hallinnan lisäksi kyky arvioida toimenpiteitä poliittisina tekoina, laskelmoida voimasuhteilla ja koalitioilla - eli arvioida seurauksia oman ja puolueen vaalimenestyksen kannalta (Palonen 1988: 24). Poliittinen lukutaito on siis sitä sosiokulttuurista käytäntöä, joka vaikuttaa tekstien muodostumiseen, muokkaa diskurssikäytäntöjä ja vaikuttaa näin jokaiseen poliittiseen tekstiin.

Poliittinen lukutaito säätelee poliitikkojen esiintymisiä ja toisaalta toimittajat pyrkivät omalla tahollaan myös lukemaan poliitikkojen perimmäisiä päämääriä ja viime vaiheessa tuota toimittajien tulkintaa tulkitsee puolestaan sitten lukija. Oleellista ei olekaan pyrkiä selvittämään, mitä poliitikko tai poliittinen toimittaja jostain lausudessaan on ajatellut, vaan miten hänen lausumansa on kielellisten piirteiden perusteella tulkittavissa. Valtiotieteilijä Jukka Kanerva on todennut jokaisen poliittisen esiintymisen olevan osoitus viattomuuden puuttumisesta. Moraalisesti viattomatkin voivat tehdä hyvää politiikkaa, kuitenkin vain, jos luopuvat viattomuudestaan tilannetietoisuuden hyväksi. (Kanerva 1994: 51-54.) Vastaavasti Luukka kielitieteilijänä toteaa, että reaali maailmassa kirjoittaja voi esittää totena ja varmana myös sellaista, jota ei itse totena tai varmana pidä. Näin ei kielitieteen keinoin voida saada selville, millaiset kirjoittajan todelliset asenteet esittämäänsä asioita kohtaan ovat, mutta se ei ole tarpeellistakaan. Kannattaa pitäytyä siis teksteissä sinällään, eli kuten Luukka toteaa, voidaan päätelmiä teksteistä tehdä niistä vaikutelmista, jotka syntyvät tekstin vastaanottajalle. (Luukka 1995: 98.)

Samojen asioiden tai kannanottojen erilaiset formuloinnit tekstissä voivat päästää käsiksi mielenkiintoisiin vivahteisiin, mutta noihin vivahde-eroihin pitää osata suhtautua varovasti. Oleellista on, ovatko vivahteiden erot tärkeitä avaimia tekstiin, vai satunnaisia eroja, joilla saivarteleminen johtaa vain epäoleellisten asioiden tutkimiseen. (Palonen 1988: 35.) Omassa työssäni on mielenkiintoista tutkia esimerkiksi eroja Helsingin Sanomien ja Keski-suomalaisen samaa kannanottoa koskevan uutisoinnin välillä, mutta saivartelua silloin pitää erityisen huolellisesti välttää. Otan esimerkin varsinaisen tutkimusmateriaalini

ulkopuolelta. Kun 28.3. 1999 Helsingin Sanomat uutisoi Erkki Pulliaisen *vasemmistoliiton varapuheenjohtajaksi* tämän puheesta kirjoittaessaan ja Keski-suomalainen nimeää Pulliaisen (kuten oikein onkin) *Vihreän liiton varapuheenjohtajaksi*, tuota eroa tuskin voi tulkita muuksi kuin puhtaaksi vahingoksi. Sen sijaan tutkimuksellisesti oleellisempaa eroa samasta uutisoinnista löytyy verbivalinnan suhteen. Keski-suomalaisessa Pulliainen *vaatii* kahta ministeriä Pohjois-Suomesta seuraavaan hallitukseen, kun Helsingin Sanomissa Pulliainen vain *katsoo*, että kaksi ministeriä seuraavassa hallituksessa pitäisi olla. Keski-suomalaisen uutisessa Pulliainen on päämäärätietoinen ja aktiivinen toimija, kun taas Helsingin Sanomissa vain toteava mielipiteensä ilmaisija – ero on oleellinen.

Retoristen ajatuskuvioiden kautta voidaan analysoida koko tekstikonaisuutta, aivan kuten kriittisen diskurssianalyysinkin kautta. Retoriikalla tarkoitetaan sellaisia puheen tai kirjoituksen keinoja, joilla pyritään vetoamaan siihen yleisöön, jolle argumentointi on suunnattu. Laajemmin määrittäen se on oppi argumentoinnista, auditorioon (yleisöön) vetoamisesta. Retorisesti tekstiä tutkittaessa tulee muistaa, että teksti ei ole autonominen, looginen ja kielellinen rakennelma, vaan siinä on aina läsnä henkilöitä - ja että loogiset ja retoriset rakenteet voivat yhtyä toisiinsa vain kielellisten rakenteiden välityksellä. (Palonen 1988:39-40.) Aristoteles puolestaan määrittelee retoriikan kyvyksi keksiä mahdollisia taivuttelun tapoja, minkä tahansa aiheen kyseessä ollen (Kanerva 1994: 23). Summa (Summa 1996: 57) puolestaan määrittelee, että ”retorisuus kuuluu kaikkeen, missä tarjoutuu tilaisuus kilpaileviin identifiointeihin ja erotteluihin”. Diskurssianalyytikko tutkii kielitieteen keinoin noita retorisia temppuja, taivuttelun tapoja, joita tekstistä löytyy, joten retoriikan tutkijoiden tuloksien tarkastelu tuo lisäarvoa paitsi sosiokulttuurisen käytännön hahmottamiseen, myös diskurssikäytäntöjen löytämiseen.

Politiikan tutkijat tulkitsevat teksteistä, mihin argumentaatioilla ja esiintymisillä pyritään. Ristiriitaa heidän teorioittensa hyödyntämisessä diskurssianalyysin sarallakaan ei silti ole. Esimerkiksi Kari Palonen toteaa, että tietty konteksti tulkinnan taustana auttaa kysymään kenelle, milloin ja missä suhteessa tekstillä on kulloinkin merkitystä, mutta myös irrottautuminen kontekstista tulkinnassa on mahdollista (Palonen 1988: 64-66). Palonen onkin sitä mieltä, että teksti sinällään on poliittinen teko ja kirjoittaja toimiva subjekti. Hän erottaa kaksi teesiä, joista kirjoittajasuvereenisuusteesi näkee tekstin subjektin tahdonil-

maukseksi viimeistä piirtoa myöten ja tekstiautonomiateesi tekstin tulkintämahdollisuudet siitä huolimatta täysin kirjoittajasta riippumattomiksi. (Palonen 1988: 78.)

Tutkimuksessani käytän politiikan tutkijoiden tekstientulkintaa apunani nimenomaan sosiokulttuurisen käytännön tulkitsemisessa. Jos yrittäisin sovittaa kielitiedettä ja politologiaa tutkimusmateriaalin yksityiskohtaisemmassa tulkinnassa yhteen, niin sitten oltaisiin jo upottavammassa suossa. Kielitieteilijä tekee tulkintansa kielellisiin elementteihin perustuen, kun taas valtiotieteilijä helposti yrittää jopa päästä kielellisten elementtien taakse - kirjoittajan tai puhujan sekä yleisön pään sisään.

2.3 Mediakritiikki kontekstin tulkinnan apuna

Median valta ei ole vain ensisijaisesti suoraa ja välitöntä valtaa edistää yksiä asioita ja tyrmätä toisia. Valta tulee myös siitä, että asioittensa ajajien on esiinnyttävä mediassa ja siksi otettava huomioon median tapa rakentaa esityksiä todellisuudesta. Media käyttää valtaansa valitsemalla esiintyjiä arenalleen ja edellyttäessään näiltä viestimiin sopivaa esiintymistä. (Luostarinen 1996: 33.)

Kun tutkin kannanottoja, jotka on kirjoitettu sanomalehtiä varten, sekä lehtien niitä koskevia uutisia, en voi jättää tyystin huomiotta median valtaa kriittisesti arvioivaa mediakriittistä tutkimustakaan. Sen arvo tutkimukselleni tulee nimenomaan siitä, että mediakriittisten tutkimusten kautta pääsee sisälle niihin näkemyksiin, joita media-alan ammattilaisilla on uutisoinnista. Norman Fairclough kielitieteilijänä kuvaa median valtaa seuraavasti:

Joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin, sosiaalisiin identiteetteihin. Ne kykenevät tekemään asioista merkityksellisiä sen avulla, miten ne esittävät asiat. (Fairclough 1997: 10.)

Toimituskunta voi siis valita esiintyjänsä ja vaatia näiltä viestintää tiettyssä muodossa. Niinpä ei ole ihme, että puoluetoimistot puolestaan ovat ammattimaistaneet tiedotustaan. Fairclough kuvaa kehityskulkua niin, että:

Politiikan kenttä on ammattimaistunut niin, että "poliittinen pääoma", poliittisten ohjelmien ja julkilausumien tuotantovoimat ovat yhä enemmän ammattilaisten käsissä - - Joissain tapauksissa näyttää siltä, että media hallitsee poliitikkoja, kun taas toisinaan poliitikot näyttävät manipuloivan mediaa yhteistyössä journalistien kanssa. Useissa tapauksissa - - suhde on monitulkintainen. (Fairclough 1997: 238-259.)

VihERPunataistelua tutkiessani tämä monitulkintaisuus nousee hyvin esille, samoin kuin se, että puolueiden kannanotot rakennetaan hyvin harkitusti ja päämäärätietoisesti. Jossain määrin oleellista onkin tarkastella, kenen näkökulma pääsee uutisoinnissa esiin ja miksi. Toisaalta taas median vaikutus uutisointia seuraaviin kannanottoihin sekä toisen puolueen kannanottojen hyväksi käyttäminen ja siinä onnistuminen tulee tarkastelussa ottaa esille.

Mediakritiikki voidaan jakaa kolmeen eri tasoon tai kehään, joita ovat 1) journalismin omia normeja mittapuuna käyttävä kritiikki, 2) journalismin totuudellisuutta tutkiva kritiikki ja 3) journalismin yhteiskunnallisia ja kulttuurisia vaikutuksia arvioiva kritiikki (Luostarinen 1996: 15-16). Esa Sirkkunen nimeää kolme tutkimuksellista näkökulmaa journalismin tutkimiseen. Ensimmäinen on tiedon ja tiedonvälityksen näkökulma, jossa tutkinnan kohteena on journalismin sisällön suhde todellisuuteen sekä se, miten journalismi toteuttaa julkilausuttuja tavoitteitaan (objektiivisuutta, tasapuolisuutta ja olennaisuutta). Toinen on merkitysnäkökulma, joka tarkastelee uutista kielellisenä tuotteena, jolloin tutkitaan uutisen rakennetta ja esitystapaa. Ja kolmas näkökulma on vuorovaikutuksen määrän ja laadun tarkastelu, joka puolestaan keskittyy siihen, miten joukkoviestimet sidostavat yleisöjään ja eri yhteiskunnallisia tahoja keskenään ja millaisia yhteisöjä yleisö ja viestimet muodostavat. (Sirkkunen 1996: 61-62.)

Tekstin tarkastelu kaikista näistä kolmesta näkökulmasta yhdistyy kiinteästi kriittiseen diskurssianalyysiin. Vastaahan Sirosen luokittelu Faircloughin esittämiä diskurssianalyysin tutkimuskysymyksiä (miten maailma representoidaan, minkälaisia identiteettejä ja minkälaisia suhteita luodaan). Tiedon ja tiedonvälityksen näkökulma on tutkimukselle oleellinen, koska "Viestimien valta on tietojäsennyksessä vaikutusvaltaa - valtaa määrätä, mistä aiheista kirjoitetaan ja millä tavoin - ja näin valtaa vaikuttaa suoraan yleisöön ja sen mielipiteisiin." (Sirkkunen 1996: 66). Diskurssianalyttikko sanoisi samoihin asioihin keskittyessään tutkivansa lähinnä sitä, miten maailma on uutisessa representoitu. Journalismi vuorovaikutuksena nostaa esille sen, että teksti on ikään kuin peli, jossa on toimijoita ja siirtoja. Vuorovaikutuksen määrän ja laadun tarkastelussa lähde-

täänkin liikkeelle ajatuksesta, että valta on niillä, jotka esiintyvät julkisuudessa, ja toimittajilla on suoraa valtaa, kun he valitsevat, ketkä pääsevät esiin julkisuudessa. (Sirkkunen 1996: 76-77.)

Merkitysnäkökulma korostaa, että "Todellisuuteen ei ole suoraa pääsyä eikä siitä ole olemassa yhtä ainoata oikeaa tulkintaa" (Sirkkunen 1996: 66). Toimittajalla on omat keinonsa rakentaa itselleen ja jutuilleen uskottavuus ja uutisgenre puolestaan tarjoaa yleisölle valmiin lukija-aseman. Toimittaja voi ensinnäkin esittää ristiriitaisia ja toisistaan poikkeavia näkökantoja (tasapuolisuus ja kattavuus), laittaa tosiasiat puhumaan puolestaan (faktoilla tuetaan sisältöä) tai lainausmerkkejä käyttäen sanoutua irti jostain kyseenalaisesta lausumasta. Lainausmerkit ovat muutenkin oleellinen tehokeino, sillä niillä voi esimerkiksi horjuttaa tai ironisoida lähteen puhetta. Uutisgenren tuottama lukija-asema puolestaan olettaa lukijan uutisen sisällön kohdalla historiattomaksi ja muistamattomaksi, kielensä puolesta taas heikosti asioita ymmärtäväksi kääntäessään kaiken mahdollisen konkreettiseksi. Rakenteeltaan uutinen olettaa lukijan kärsimättömäksi ja irrationaaliseksi - tärkein kerrotaan ensin - ja kerronnallisesti lukija sijoitetaan uutisen maailman ulkopuolelle. (Sirkkunen 1996: 67-68, 71.) Edellä mainittuja keinoja voi käyttää myös puolueen tiedottaja. Laatiessaan puheenjohtajan nimiin kannanottoa hän voi esimerkiksi valikoida toisen puolueen kannanotosta ne osat, jotka tukevat hänen oman puolueensa päämääriä.

Sirpa Puhakka ja Seija Ridell ovatkin päätyneet näkemyskseen, että "Toimittajat poliittisten toimijoiden puhetta esittäessään ja välittäessään samalla tekevät 'diskursiivista politiikkaa'." Toimittajalla on yhteiskunnallisten toimijoiden puheiden tms. palasia valikoidessaan esitysteknisiä ja strategisia keinoja käytössään. Niiden kautta hän tuottaa sekä poliitikosta että tämän puheesta tiettyjä tulkintoja, jotka ovat suurelle yleisölle usein ainoa esitys siitä, mistä kyseisessä poliittisessa tilanteessa oli kyse. (Puhakka&Ridell 1996: 178, 187.) Heikka (Heikka 2000: 49) on todennut, että "kaikkiin perusteisiin (eri viestijätahojen) ei siis suhtauduta samalla vakavuudella, mistä johtuen toimijoiden sisäänpääsy julkisuudessa vaihtelee kulloisenkin joukkoviestimen ja kulttuuristen arvotusten mukaan." Loppujen lopuksi toimittajakaan ei kuitenkaan tiedä, miten hänen tekstiään tulkitaan. Lehtonen on todennut, ettemme voi lukea edes yhtä ja samaa tekstiä kahta kertaa samana, koska ensimmäinen luentamme ohjaa toisella kerralla jo luentaamme. Ensimmäisestä luennasta on tullut jo osa toisen kontekstia. (Lehtonen 1998: 157.) Näin myös puoluetoimistoilla aiemmin kirjoitetut omat

kannanotot, luetut toisen puolueen kannanotot ja niihin perustuvat lehti uutiset ovat osa kirjoitettavan kannanoton kontekstia – ja lehdissä samoin kaikki aiheesta luettu tai itse kirjoitettu on taustalla uutista kirjoitettaessa.

3. TEKSTIEN VÄLINEN VUOROPUHELU VIHREÄN VEROUUDISTUKSEN YMPÄRILLÄ

3.1 Yleistä tutkimuskohteesta

Samalla kun keskustelu pitää yllä todellisuutta, se myös muuntaa sitä. Jotakin jätetään pois ja jotain muuta taas lisätään, jolloin joidenkin todellisuuden alueiden itsestään selvä luonne heikentyy toisten vastaavasti voimistuessa. Jos jostakin asiasta ei koskaan puhuta, sen subjektiivinen todellisuus alkaa heikentyä. (Berger ja Luckmann 1995: 173.)

Tutkin pro gradu -työssäni siis tekstien välistä vuoropuhelua. Tutustuin ensiksi sanomalehtien vihreitä koskevaan uutisointiin ennen vuoden 1999 eduskuntavaaleja - tarkemmin määrittäen ajanjaksoon 10.2. - 21.3. 1999. Helsingin Sanomien vihreitä käsittelevien uutisten kautta törmäsin vihreiden puheenjohtajan Satu Hassin ja vasemmistoliiton puheenjohtajan Suvi-Anne Siimeksen keskinäiseen väittelyyn. Tuon väittelyn aiheena oli vihreiden keskeiseksi vaaliteemakseen nostama *vihreä verouudistus*. Helsingin Sanomien uutisointi 10.3. herätti mielenkiintoni, koska se oli otsikoitu: *Hassi: Siimes ollut epä-älyllinen*. Kyseinen uutinen julkaistiin Helsingin Sanomien vaalipuheita -palstalla, jollainen lehdessä oli 5.3. alkaen vaaleihin asti. Tuota lyhyttä uutisointia seurasi 12.3. varsinaisilla uutissivuilla Suvi-Anne Siimeksen kannanottoon perustuva uutinen: *Vasemmistoliiton Siimes: Vihreiden verolinja suosii suurituloisia*. Kun muitakin uutisia teeman ympäriltä löytyi, päätin tutustua nimenomaan *vihreään verouudistukseen* ja sen ympärillä käytyyn vuoropuheluun tarkemmin.

Kaiken kaikkiaan käytyyn vuoropuheluun liittyvät näkemykseni mukaan enemmän tai vähemmän kiinteästi seuraavat kannanotot ja lehtitekstit kronologisessa järjestyksessä. (katso lisäksi liite 1, sivu 96)

- 10.2. vihreiltä kaksi kannanottoa, joissa *vihreä verouudistus* esillä
- 11.2. Keskisuomalaisen uutinen (liittyen kannanottoihin)
- 11.2. Helsingin Sanomien uutinen (liittyen kannanottoihin)
- 12.2. Helsingin Sanomien puheenjohtajahaastattelu, jossa *vihreä verouudistus* esillä
- 14.2. vasemmistoliiton kannanotto *vihreää verouudistusta* vastaan
- 16.2. vasemmistoliiton kannanotto, jossa *vihreä verouudistus* esillä
- 20.2. Helsingin Sanomien uutinen, jossa Soininvaara (vihr.) linjaa *vihreästä verouudistuksesta*
- 21.2. Helsingin Sanomien uutinen, jossa Soininvaara (vihr.) linjaa verotuksesta
- 21.2. vasemmistoliiton kannanotto sivuaa teemaa
- 25.2. Keskisuomalaisessa puheenjohtajahaastattelu, jossa *vihreä verouudistus* esillä
- 28.2. Keskisuomalaisessa uutinen – vasemmistoliitto *vihreää verouudistusta* vastaan
- 1.3. vihreiden kannanotto, yrittää johdattaa keskustelua vasemmistoliitolle epävarmaan ydinvoimakysymykseen
- 5.3. Helsingin Sanomissa uutinen, jossa Ari Heikkinen (vihr.) sivuaa *vihreää verouudistusta*
- 6.3. Helsingin Sanomissa Suv-Anne Siimes sanottua –palstalla, puhuu vihreistä negatiiviseen sävyyn
- 6.3. Iltalehdessä pääkirjoitus, jossa vasemmistoliitto ja vihreät esillä
- 9.3. vihreiden kannanotto vasemmistoliittoa vastaan ja *vihreän verouudistuksen* puolesta
- 10.3. Helsingin Sanomien uutinen vihreiden kannanotosta
- 11.3. vasemmistoliiton kannanotto *vihreää verouudistusta* vastaan
- 12.3. Helsingin Sanomien uutinen vasemmistoliiton kannanotosta
- 12.3. vihreän liiton kannanotto vero-ohjelmansa puolesta
- 12.3. vasemmistoliiton kannanotto veroalennuspuheita vastaan
- 13.3. Helsingin Sanomien uutinen vasemmistoliiton kannanotosta
- 13.3. Iltasanomien pakinassa ristitään koko keskustelu *viherpunataisteluksi*
- 14.3. Helsingin Sanomien uutisessa Sauri (vihr.) sivuaa *vihreää verouudistusta*
- 15.3. vihreiden kannanotto, jossa esitellään *vihreä verouudistus*
- 16.3. Keskisuomalaisen uutinen kannanotosta
- 18.3. vihreiden kannanotto, jossa sivutaan *vihreää verouudistusta*

Jo siis kannanottojen määrän perusteella sen enempää niiden sisältöihin puuttumatta voi päätellä, että *vihreä verouudistus* oli vihreille keskeinen teema vuoden 1999 eduskuntavaaleissa. Kriittisen diskurssianalyysin kannalta *vihreä verouudistus* on teemana erityisen kiinnostava, koska sen ympärille muodostuu selkeä vuoropuhelu kahden eri puolueen, vasemmistoliiton ja vihreiden välille. Tuo vuoropuhelu laajenee tiedotusvälineisiin, joiden uutisointivalinnat osaltaan vaikuttavat teeman ympärillä käytävän keskustelun jatkumiseen. Esimerkiksi se, ettei Helsingin Sanomat noteeraa vasemmistoliiton ensimmäisiä kannanottoja *vihreään verouudistukseen* liittyen, vaikuttaa varmasti siihen, että puolue pitää teemaa esillä useissa kannanotoissaan. Tutkin nyt ensisijaisesti, miten kuva *vihreästä verouudistuksesta* rakennetaan toisaalta vasemmistoliiton ja toisaalta vihreiden toimesta, sekä miten neljä valitsemani lehteä puolueiden dialogia representoivat ja siihen osaltaan vaikuttavat.

Tutkimuksessani minua kiinnostaa yhteen teemaan (diskurssiin)

keskittyvän politiikan genren elinkaari – *vihreän verouudistuksen* elinkaari. Faircloughin mukaan tuota elinkaarta voi selvittää tutkimalla, kuinka diskurssit kulkeutuvat joukkotiedotusvälineiden diskurssijärjestyksessä ja muissa diskurssijärjestyksissä erilaisten diskurssikäytäntöjen ja osa-alueiden läpi. Samoin on syytä tarkastella intertekstuaalisia sarjoja, joihin ne sijoittuvat, sekä muunnelmia, joita niistä tehdään tämän sarjan eri vaiheissa. Fairclough toteaa, että ”joillain politiikan diskurssin tyypeillä – esimerkiksi johtavan poliitikon merkittävällä puheella – on monimutkainen ‘elinkaari’, joka ulottuu monille vastaanoton alueille. Tämä varmasti otetaan huomioon jo niitä laadittaessa.” (Fairclough 1997: 260-261.) Kannanottojen laatijat varautunevat siis jo laatimisvaiheessa siihen, ettei heidän kannanottojaan tulkita juuri siten, kuin he haluaisivat, ja että niistä ainakin tehdään erilaisia muunnoksia.

Perustelen johtopäätelmiäni käytössäni olevien tekstien kokonaiskontekstiin nojautuen muistaen erityisesti sen, että tutkin poliittisia tekstejä, joiden tuotantovoimat ovat siis yhä enemmän ammattilaisten käsissä ja välillä media hallitsee poliitikkoja ja toisinaan poliitikot manipuloivat mediaa (Fairclough 1997: 238-259). Jo aiemmin esittämäni Kari Palosen ajatus on myös pidettävä kirkkaana mielessä:

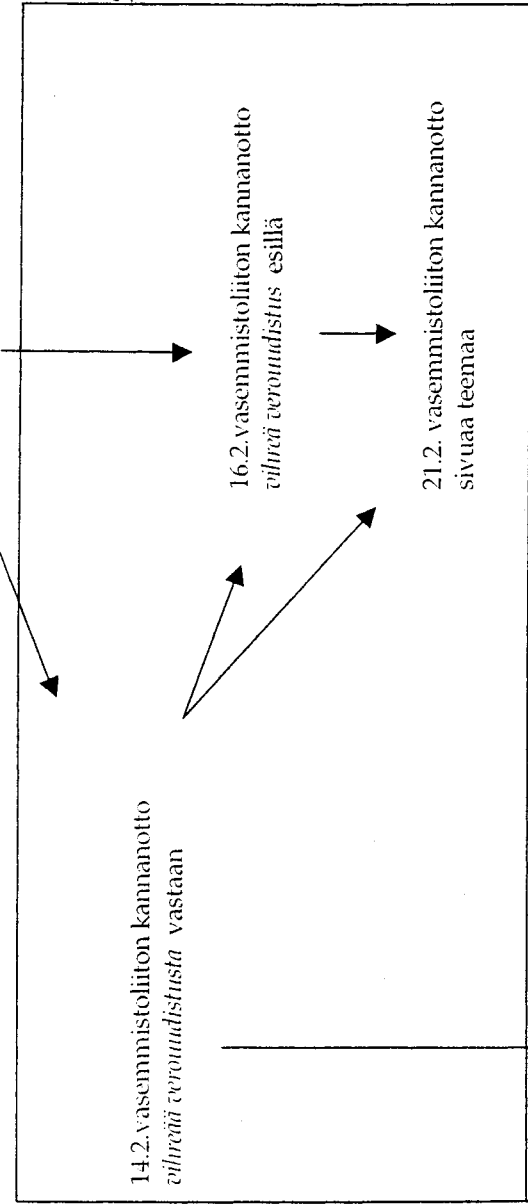
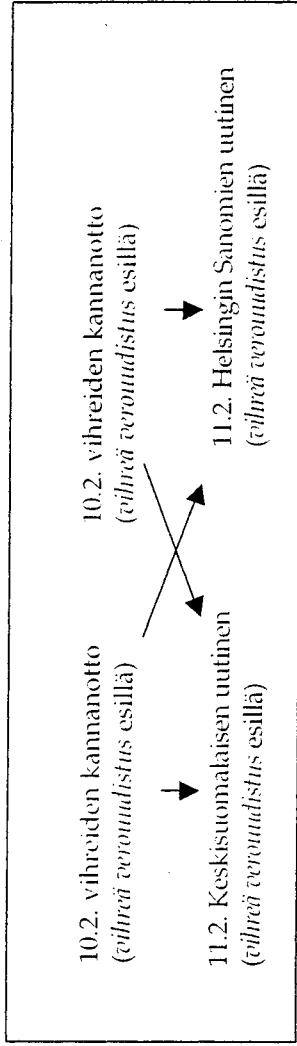
Jokainen poliittisen ilmiön tulkinta on kiistettävissä, jokaiselle tulkinnalle voidaan esittää vastavälitteitä ja vaihtoehtoja. Mikään tulkinta ilmiöstä ei anna siitä tyhjentävää käsitystä. (Palonen 1988: 15.)

Tutkielmani ei annakaan mitään lopullista analyysia siitä, mitkä asiat vaikuttivat vuoropuhelun etenemiseen ja syntymiseen, mutta yhden perustellun näkökulman se aihepiiriin tuo.

Heikkinen tuo Wodakia (1996) tulkiten esille, että mitään diskurssia ei voida ymmärtää, jollei oteta huomioon kontekstia. Ilmauksen kaikki merkitykset avautuvat lukijalle vasta, kun tämä huomio, missä tilanteessa niitä käytetään, tunnistaa tekstien kuuluvan tietyn kulttuurin ja ideologian sisälle ja tunnistaa mihin menneisyyden teksteihin kulloinkin tutkittava teksti on yhteydessä. (Heikkinen 1999: 38-39.) *Vihreää verouudistusta* tutkiessa onkin oleellista muistaa diskurssin historiallisuus. Vuoropuhelua täytyy tarkastella kokonaisuudessaan, jotta kaikki siinä esiintyvät merkitykset hahmottuisivat. Fred Karlssonin mukaan teksti on paikka, jossa merkitys toteutuu (Karlsson 1994: 222). Heikkinen jatkaa

ajatusta niin, että tuo merkitys toteutuu vasta, kun joku tulkitsee sen. Jos tulkinta kielellistyy puheeksi tai kirjoitukseksi, on syntynyt uusi uutta tulkitsijaa odottava teksti. (Heikkinen 1999:63.)

Vuoropuhelun etenemistä havainnollistaa seuraava kaavio. Olen sijoittanut siinä kolmeen eri laatikkoon vuoropuhelun kolme eri vaihetta. Ensimmäiset vihreät siis nostavat teemansa esille ja siitä uutisoidaan (10.2. – 11.2.) - tätä vaihetta käsittelee 3.2. *Vihreän verouudistuksen parrasvaloihin nousu*. Seuraavaksi vasemmistoliitto hyökkää *vihreää verouudistusta* vastaan (14.2. – 21.2) ja siihen paneutuu luku 3.3. *Suvi-Anne Siimes avaa varsinaisen vuoropuhelun*. 3.4. *Vihreä verouudistus pysyy lehtien palstoilla* käsittelee tekstejä, jotka liittyvät vuoropuheluun ja *vihreään verouudistukseen*, mutta eivät ole kiinteä osa *viherpunataistelua*. Teeman ympärille syntynyt varsinainen suora dialogi (9.3. – 13.3.) on esillä *luvussa 3.5. Viherpunataistelu – eli konkreettinen tekstien välinen vuoropuhelu*. Varsinaisen vuoropuhelun rinnalla kyseisellä ajanjaksolla julkaistaan kannanottoja ja lehtikirjoituksia, jotka sivuavat ja vaikuttavat vuoropuheluun, vaikkeivat suoranaisesti olekaan kiinteä osa sitä. Kun etenen kronologisessa järjestyksessä, käsittelen ne edellä mainituissa luvuissa ilmestymisajankohtansa perusteella, kuten olen asettanut ne oheiseen kaavioonkin. Varsinaisen vuoropuheluvaiheen jälkeenkin vihreät pitävät teemaansa vielä esillä julkisuudessa ja tuota vaihetta käsittelen luvussa 3.6. *Vihreät teemansa takana loppuun asti*.

12.2. Helsingin Sanomien puheenjohtaja-
haastattelu
(vihreä verouudistus esillä)

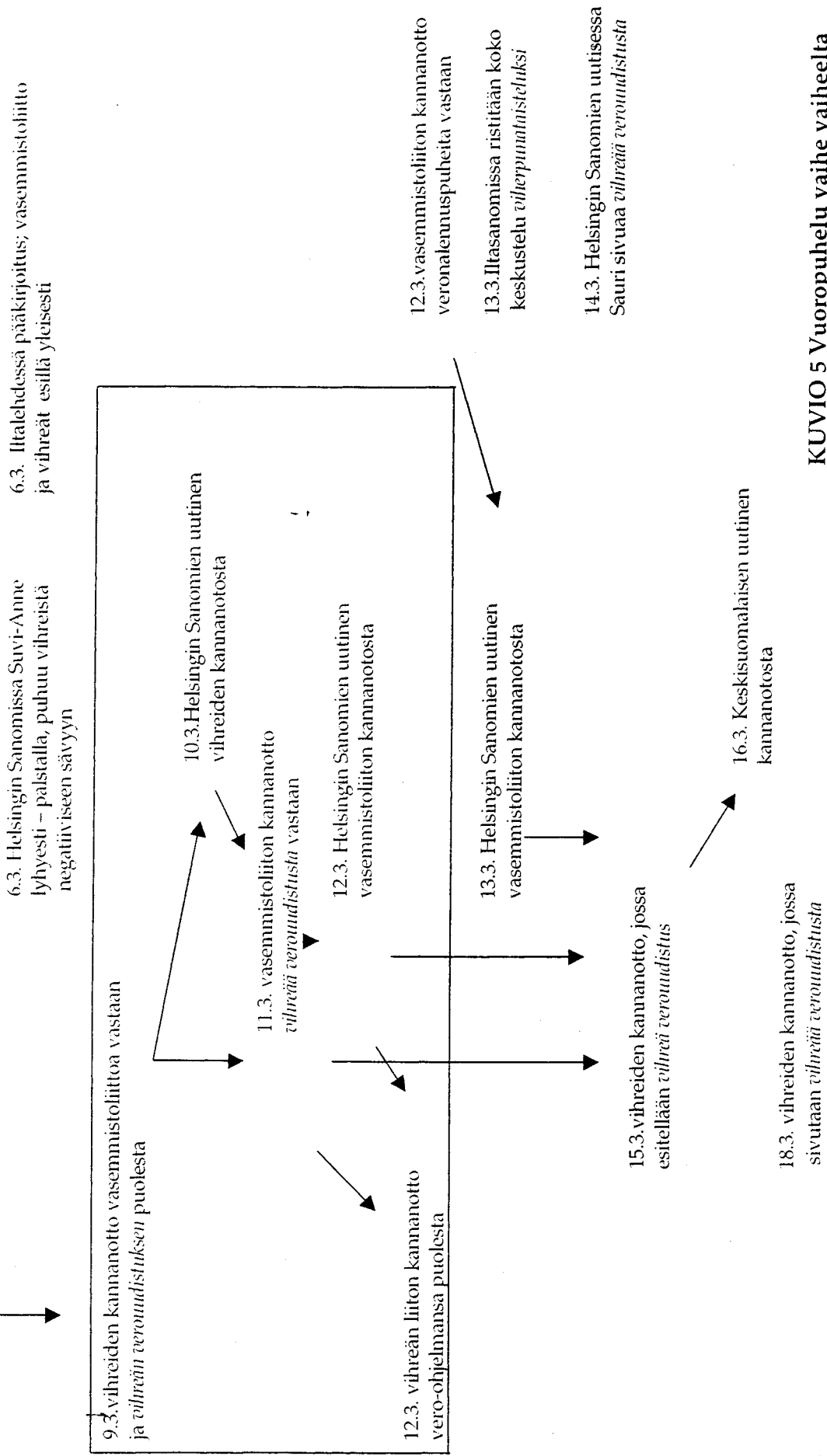
20.2. Helsingin Sanomien uutinen, jossa
Soininvaara (vihr) linjaa vihreästä verouudistuksesta

21.2. Helsingin Sanomien uutinen,
jossa Soininvaara (vihr.) linjaa verotuksesta

25.2. Keskisuomalaisessa puheenjohtaja-haastattelu
vihreä verouudistus esillä

1.3. 1999 Vihreiden kannanotto, yrittää johdattaa keskustelua
vasemmistoliitolle epävarmaan ydinvoimakysymykseen

5.3. 1999 Helsingin Sanomissa uutinen, jossa
Ari Heikkinen sivuaa vihreää verouudistusta

KUVIO 5 Vuoropuhelu vaihe vaiheelta

3.2. Vihreän verouudistuksen parrasvaloihin nousu

Työn verotusta tulee alentaa ja valtion kassaan tulevat aukot paikata korottamalla ympäristö- ja varallisuusverotusta. Siinä lyhykäisesti resepti ja lääkkeet. (Ari Heikkisen kannanotto 10.2. 1999.)

Vihreä verouudistus esiintyy jo kesällä 1998 hyväksytyssä vihreiden eduskuntavaaliohjelmassa, joka on otsikoitu *Vihreä tie mahdollisuuksiin*. Ohjelma jakautuu viiteen osaan, ja sen toinen osio *Kestäviä keinoja työllisyyden parantamiseksi* jakautuu neljään alaotsikkoon, joista ensimmäisen ja viimeisen alaotsikon yhteydessä *vihreä verouudistus* tulee esiin seuraavasti:

Työtä ja parempaa-ympäristönsuojelua vihreällä verouudistuksella.

Työn verotuksesta tulee siirtää noin 10 mrd mk ympäristö- ja pääomaveroihin eduskuntakaudella 1999-2003. Verotuksen painopisteen muuttuminen tukee työvoimavaltaisten palvelualojen kehittymistä. Se tekee työn tekemisestä ja teettämisestä kannattavampaa. Erityisesti haluamme alentaa pieni- ja keskituloisten tuloveroa sekä pienistä ja keskisuurista palkoista maksettavia työnantajan sosiaaliturvamaksuja. (Vihreän liiton eduskuntavaaliohjelma 1999.)

sekä:

Oikeudenmukaisuutta ja elämänlaatua työtä jakamalla

Perustulojärjestelmä, vihreä verouudistus ja yrittäjyyttä edistävät toimenpiteet ovat kaikki työpaikkojen määrää lisääviä keinoja - - Vihreiden työllisyyskeinot parantavat erityisesti naisten ja nuorten työllistymistä. (Vihreän liiton eduskuntavaaliohjelma 1999.)

Kokonaisuudessaan *vihreä verouudistus* ei kuitenkaan vaaliohjelmassa painotu erityisen näkyvästi muiden tavoitteiden joukossa. Niinpä tutkittaessa vihreiden ja vasemmistoliiton väittelyä *vihreän verouudistuksen* ympärillä vihreiden vaaliohjelma on lähinnä vain taustatietona oleellinen, koska itse väittely syntyy ja kasvaa saamiinsa mittoihin nimenomaan vaalien alla julkaistujen kannanottojen kautta. Jos jokin oleellinen piirre vaaliohjelmasta on esiin nostettavissa, niin se on se, että mitenkään selkeästi ja konkretisoiden siinä ei selitetä, miten ympäristöveroilla kerättäisiin merkittäviä lisätuloja. Tämä seikka on jälkiviisaasti ajatellen tavallaan alusta asti akilleen kantapää vihreiden viestinnässä ja siihen vasemmistoliitto sitten tarttuu. Ideologisesti tulkiten vihreät ikään kuin pyrkivät

luomaan *vihreistä verouudistuksesta* kuvaa itsestään selvyytensä, vaikkei teema lehtien lukijoille vielä olekaan arkipäiväistä tietoutta.

Helmikuussa vihreiden vaalikampanja-avajaisissa ja sinne laadituissa kannanotoissa *vihreä verouudistus* painottuu keskeisemmin kuin vaaliohjelmassa. Ensinnäkin puoluesihteerin Ari Heikkisen kannanotossa, *Vihreä liitto käy vaaleihin selkein teemoin ja rahoituksensa julkistaen*, kirjoitetaan seuraavasti:

Vihreä liitto on tahtonut tehdä näiden vaalien alla selväksi sen vaihtoehdon, jota me tarjoamme. Toisin kuin gallupsuosiossa paistatteleva Kokoomus, vihreät eivät aio hyssytellä ja puhua ympäröityä. Esitämme omat näkemyksemme siitä, millä teoilla hyvinvointivaltio pidetään yllä, niin että samanaikaisesti tehdään työllistävää ja tulevien sukupolvien kannalta kestävää talouspolitiikkaa. Hyvinvointipalveluja ei saa leikata, velkaa on alettava maksaa pois maltillisella mutta pitkäjänteisellä ohjelmalla, työn verotusta tulee alentaa ja valtion kassaan tulevat aukot paikata korottamalla ympäristö- ja varallisuusverotusta. Siinä lyhykäisestään resepti ja lääkkeet.

--

Hallitusvastuun neljä vuotta ovat osoittaneet vihreät neuvottelukykyiseksi, mutta ei hampaattomaksi puolueeksi. Kuluneen nelivuotiskauden voimme ylpeinä listata mm. seuraavat saavutukset, joissa olemme olleet aloitteentekijöitä tai tärkeinä myötävaikuttajina: vihreän verouudistuksen alku: verotuksen painopiste siirtyi hiukan työn verottamisesta ympäristö- ja energiaveroihin...

--

Vihreiden poliittiset uudistavoitteet, mm. perustulojärjestelmä, vihreä verouudistus ja kestävä energiapolitiikka on noteerattu yli puoluerajojen. Vaalien voittajien täytyy vain löytää yhteiset sävelet. (Ari Heikkisen kannanotto 10.2.1999.)

Tulevaa vuoropuhelua ajatellen on merkillepantavaa, että Heikkisen kannanoton perusteella lisämenot, joita vihreiden tavoitteista aiheutuisi, katettaisiin yksiselitteisesti ympäristö- ja varallisuusverotusta korottamalla. Tämä ratkaisu pyritään vasemmistoliiton puolelta tuomaan jatkossa esille joko toimimattomana keinona tai jätetään jopa kertomatta, että vihreillä on ollut jo ensimmäisestä kannanotostaan alkaen keino, jolla he veronalennuksen rahoittaisivat ja hyvinvointipalvelut turvaisivat. Vihreiden päämäärätietoista valintaa nostaa *vihreä verouudistus* keskeisimmäksi vaaliteemakseen kuvaa puolestaan se, että hallituksessa saatuja saavutuksia linjatessa nostetaan ensimmäiseksi *vihreän verouudistuksen* alku. Näin tehdään, vaikka samalla joudutaankin kertomaan, että verotuksen painopiste siirtyi *hiukan* - kirjoittaja joutuu siis selkeästi myöntämään, että muutos ei ole ollut vielä toivotun suuruinen.

Jos analysoidaan Heikkisen kannanottoa hiukan lähemmin, niin sen alku kuuluu: *Vihreä liitto on tahtonut tehdä näiden vaalien alla selväksi sen vaihtoehdon,*

jota me tarjoamme. Odotuksenmukaisempaa muuhun tekstiin nähden olisi ollut kirjoittaa *on tahtonut tehdä selväksi sijaan on tehnyt selväksi.* Muiden verbivalintojen kohdalla, esimerkiksi *eivät aio hyssyttellä, esitämme, ei saa leikata...*, kannanotossa nimittäin verbit edustavat konkreettista tekemistä, siksi on outoa, että aivan alussa tyylivalinta on toinen. Tosin koko ensimmäinen lause muutenkin on merkityssisällöltään outo. Vihreät ovat siis nimenomaan näiden vaalien alla tahtoneet tehdä vaihtoehtonsa selkeäksi – eikö puolue aiemmissa vaaleissa ole halunnut? Yksinomaan tämä yksi lause ja sen luoma epävarmuus ei toki vaikuta *vihreän verouudistuksen* tulkintaan lukijoiden silmissä, mutta kun itse teemakin tuodaan esille ikään kuin itsestään selvyytensä, ilman että sitä tehdään tutuksi lukijalle, niin mielenkiintoinen avausyökkäys tämä tulevalle vuoropuhelulle on.

Satu Hassin laaja kannanotto samassa tilaisuudessa nostaa esille *vihreän verouudistuksen* seuraavasti:

Vihreät haluavat edistää oikeudenmukaisuutta ja estää syrjäytymisen

Emme tyydy kertomaan, mihin haluamme käyttää lisää rahaa ja mitä veroja haluamme alentaa, vaan myös sen, mitä veroja haluamme korottaa. Tärkeimmät vihreiden ajamat uudistukset, kuten vihreä verouudistus ja perustulo, ovat rakenteellisia uudistuksia, jotka luovat edellytyksiä uusien työpaikkojen synnylle ja tulevaisuuden elinkeinojen kehittymiselle. Sitä kautta ne varmistavat sosiaaliturvan ja palvelujen rahoituksen säilymisen myös tulevaisuudessa.

Suurista puolueista Kokoomus ratsastaa lupaamalla melko epämääräisesti veronalennuksia, mutta jättää vihjailujen varaan kääntöpuolen, eli mitä etuuksia tai palveluja huonontamalla säästöt toteutetaan - -. (Satu Hassin kannanotto 10.2. 1999.)

Sekä Heikkinen että Hassi hyökkäävät siis avoimesti Kokoomusta vastaan: *Toisin kuin gallupsuosiossa paistatteleva Kokoomus, vihreät eivät aio sekä Suurista puolueista Kokoomus ratsastaa lupaamalla melko epämääräisesti.* Sinällään mielenkiintoista onkin, että se, joka vihreiden ajamaan *vihreän verouudistukseen* reagoi, on kuitenkin vasemmistoliitto. Mutta asialle on löydettävissä selitys. Sosiaalinen todellisuus verotuskysymyksessä on se, että sekä vihreät että kokoomus lupaavat tuloveroihin alennuksia ja vihreät pyrkivät osoittamaan, että heillä on siihen reaaliset keinot toisin kuin kokoomuksella. Vasemmistoliitto ajaa hyvinvointivaltion säilyttämistä eikä ole niin innokas ainakaan kaikille suunnattavien veroalennusten suhteen. Ympäristöverojen korottaminen sopii sen sijaan puolueen ohjelmaan. *Vihreän verouudistuksen* eväämisen kautta vasemmistoliitto saa oivan keinon nostaa itseään

esille ja samalla luoda epävarmuutta vihreiden tavoitetta kohtaan. Se siis onnistuu siinä, missä vihreät kokoomuksen suhteen epäonnistuvat.

Kampanja-avausta seuranneena päivänä sekä Helsingin Sanomat että Keski-suomalainen uutisoivat vihreiden avajaisista, mutta palstamillimetreissä mitaten ja muutoinkin sangen eri tavoin. Helsingin Sanomat uutisoi vihreistä kotimaan uutisissaan melko näyttävästi, kun taas Keski-suomalaisessa asia noteerataan vain lehden lyhyesti -palstalla. Erityisen huomion Helsingin Sanomien uutisessa ansaitsee otsikkoja seuraava ensimmäinen kappale:

**Vihreät nostivat johtajansa vaalijulisteisiin
Hassilta haukut kolmelle suurimalle puolueelle**

Vihreät ovat kääntäneet lähes kokonaan kelkkansa vaalimainonnassaan. Ennen henkilöiden esiin nostamista pidettiin lähes sopimattomana, mutta nyt pääjulisteita hallitsevat vihreiden johtohahmot - - Isommista puolueista vain vasemmistoliitto on nostanut johtajansa vaalijulisteisiin. (HS 11.2. 1999.)

Helsingin Sanomien uutisen otsikossa menee läpi Hassin kritiikki, joka veronalennuksien kohdalla kohdistui kokoomukseen. Syntyneen vuoropuhelun kannalta oleellisempaa on kenties kuitenkin se, että Helsingin Sanomat nostaa uutisessa esille vihreiden ja vasemmistoliiton samankaltaisuuden vaalimainonnassaan.

Onko liiallinen samankaltaisuus vaalien ulkoasussa sitten yksi osasy, joka saa Siimeksen hyökkäämään Hassia ja nimenomaan vihreitä vastaan? Osa vasemmistoliiton ja vihreiden yhteistä sosiokulttuurista kontekstia vaalimainonnan samankaltaisuus on, koska vasemmistoliitolla ja vihreillä oli eduskuntavaaleissa todellakin muista puolueista poikkeava julisteteema. Vihreiden neljässä erilaisessa valtakunnallisessa julisteessa oli aina suuri kuva jostain puolueen merkittävästä nykypoliitikosta (europarlamentaarikko Heidi Hautala, kansanedustaja Osmo Soininvaara, ympäristöministeri Pekka Haavisto ja puolueen puheenjohtaja, kansanedustaja Satu Hassi). Uudellamaalla vihreät hyödynsivät paikallisesti tunnettua Ulla Anttilaa. Vasemmistoliitolla julisteessaan puolestaan on puolueen puheenjohtaja, kulttuuriministeri Suvi-Anne Siimes.

Helsingin Sanomien uutisessa nousee myös *vihreä verouudistus* esille seuraavasti:

- - Hyvinvointipalveluja ei saa leikata, valtion velkaa on alettava maksaa pois maltillisella mutta pitkäjänteisellä ohjelmalla, työn verotusta pitää alentaa,

valtion kassaan tulevat aukot paikataan korottamalla ympäristö- ja varallisuusverotusta, puoluesihtööri Heikkinen tiivistä.
Myös Sdp:n hellimä ajatus metsämaan panemisesta verolle kuntien päätöksellä kelpaa vihreille. Suurimpia rahavirtoja valtiolle vihreät odottavat kuitenkin ympäristöveroista. (HS 11.2. 1999.)

Vihreät onnistuvat siis siinä, että *vihreä verouudistus* representoituu Helsingin Sanomien uutisoinninkin kautta puolueen keskeiseksi temaksi. *Valtion kassaan tulevat aukot paikataan* luo tehokkaan kuvan *vihreästä verouudistuksesta* ja vaikuttaa varmasti siihen, että vasemmistoliitto pyrkii osoittamaan vihreiden eväät veronalennuksiin toimimattomiksi. Olisiko välttämättä näin käynyt, jos jo Helsingin Sanomissa vihreiden veromalliin olisi suhtauduttu epäilevästi, vai olisiko sitä vastaan hyökkääminen vasemmistoliiton taholta ollut vieläkin rajumpaa siinä tapauksessa, ovat kysymyksiä, joihin varmaa vastausta ei voi päätellä.

Keskisuomalainen ei vihreiden vaalikampanja-avauksesta nosta esiin mitään konkreettista:

Vihreä liitto vaaleihin asialinjalla

Vihreä liitto korostaa lähtevänsä vaalikampanjaan asialinjalla. Puolueen vaaliteemoja ovat työ, oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Puheenjohtaja Satu Hassi sanoi puolueen eduskuntavaalikampanjan avajaisissa keskiviikkona Helsingissä, että vihreät haluavat edistää oikeudenmukaisuutta ja estää syrjäytymisen - -. (KSML 11.2. 1999.)

Loppuosa tekstiä käsittelee tv-mainonnan poisjättämistä rahan puutteen vuoksi, vaalibudjettia ja paikkatavoitetta vaaleissa. Mitään *vihreään verouudistukseen* liittyvää uutisessa ei ole. Teeman poisjääminen Keskisuomalaisen uutisesta on yksinomaan Keskisuomalaista seuraavien lukijoiden kannalta hyvin oleellinen seikka, sillä lehden lukijoille *vihreä verouudistus* tulee tutuksi vasta vasemmistoliiton kritiikin kautta. En lähde kuitenkaan väittämään, että kyseessä olisi tietoinen valinta, vaan valinta on ehkä pikemminkin tapahtunut lehdessä siinä vaiheessa, kun uutisesta on päätetty tehdä hyvin tiivis. Merkityksellisempää lehden uutisoinnissa on sen otsikointi ja aloitus: *Vihreä liitto vaaleihin asialinjalla* sekä *Vihreä liitto korostaa lähtevänsä vaalikampanjaan asialinjalla*. Mitään konkreettista ei kuitenkaan edes mainita, joten otsikkoon sisältyy mielenkiintoisesti tulkintamahdollisuus, etteivät vihreät aina vaaleihin asialinjalla lähde. Näin tulkiten se linkittyisi Ari Heikkisen kannanottoon: *Vihreä liitto on tahtonut tehdä*

näiden vaalien alla selväksi sen vaihtoehdon, jota me tarjoamme.

Heti kampanja-avausta seuranneena päivänä Satu Hassi avaa Helsingin Sanomien Puheenjohtajat puhuvat -palstan, jossa yksitellen ennen vaaleja haastatellaan kaikkien puolueiden puheenjohtajat. Haastatteluissa käydään läpi puolueiden tavoitteita vaaleissa ja siinä yhteydessä vihreiden veromalli nousee esille seuraavasti:

-- Neuvotteluihin (hallitusneuvotteluihin) hänellä on vietävänä muun muassa vihreiden veromalli.

”Työn verotusta alennetaan ja valtion talouteen syntyvä aukko paikataan ympäristöveroilla. Tavoitteena on lyödä kaksi kärpää yhdellä iskulla: toisaalta parantaa uusien työpaikkojen synnyn edellytyksiä ja toisaalta antaa markkinoille keppiä ja porkkanaa ympäristöystävällisen tekniikan ja tuotteiden kehittämiseksi. --”

Vihreät esittävät rakenteellisia uudistuksia.

”Ääniä saisi helpommalla tekemällä nykyrakenteiden yksityiskohtia koskevia ehdotuksia. Monimutkaiset viestit menevät vaikeammin perille. Aina kysytään nykyrakenteista, esimerkiksi sosiaaliturvasta. Tulee sellainen olo, että voi hitsi.”

Me ei olla populisteja

Hassi väittää vihreiden miettivän ”järkeviä kokonaisuuksia”, kuten uutta verotusta ja perustuloa. ”Me ei olla populisteja, vaan idearikkaita ihmisiä”. (HS 12.2. 1999.)

Lisäksi Helsingin Sanomat julkaisi haastattelun yläkulmassa laatikon, jossa perustietoina Vihreistä mainitaan muun muassa, että: *Vihreille keskeisiä asioita ovat verouudistus, perustuloon perustuva sosiaaliturva sekä työn jakaminen ja työajan lyhentäminen.* Verrattuna aiempaan uutisointiin vihreistä verouudistuksesta tässä haastattelussa on jo se ero, ettei haastattelija tyydy vain neutraalisti referoimaan vihreiden tavoitteita. Selkeimpänä esimerkkinä tästä on *Hassi väittää*, joka sisältää aivan erilaisia merkitysvivahteita, kuin aiemmissa kannanottojen uutisoinnissa olleet *Heikkinen tiivistä* tai *Hassi sanoi*.

Haastatteluun poimitussa lainauksessa tulee myös ensimmäistä kertaa esiin *me* -pronomini ja sen käyttö. Pronominin ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka perinteistä poliittista diskurssia sekoitetaan arkikokemuksen diskurssiin. Fairclough toteaa, että tekstissä käytetään usein persoonapronominia *me*. Joskus *me* on ”sisällyttävä” (tarkoittaa sekä yleisöä että yleensä ihmisiä), joskus taas ”poissulkeva” (kun me palasimme valtaan) ja joskus moniselitteinen. Sisällyttävän *meidän* käyttö on poliittisen diskurssin yleinen piirre. Sillä voidaan osoittaa solidaarisuutta, kun taas toisaalta sillä pyritään arvovaltaisuuteen. *Sinä* -sanon

käyttö passiivin sijasta – tarkoittaen ihmisiä ylipäätään, osoittaa sekin solidaarisuutta, mutta sen käyttöön ei sisälly arvovaltaa. Se kuuluu elämismaailman diskurssiin ja sen käyttö viestittää kuulumista jaettuun elämismaailmaan. (Fairclough 1997: 326 – 237.)

Tässä kyseisessä lainauksessa *me* on selkeästi poissulkeva. Hassi rajaa idearikkauden puhtaasti vihreisiin: *me ei olla populistieja, vaan idearikkaita ihmisii.* Jatkossa vuoropuhelun muissa teksteissä pronominit ovat monitulkintaisempia ja vuoropuhelun etenemisen ja yksittäisten tekstien kannalta niiden käyttö on oleellinen yksityiskohta, kun analysoidaan, miten tekstit representoivat ja rakentavat maailmaa. Vaikka tässä haastattelussa *me* onkin poissulkeva, niin haastattelutilanteelle luontevasti uutisoinnista löytyy myös niin kutsuttuja tasa-arvoistavia ilmaisuja, kuten *tulee sellainen olo, että voi hitsi.* Tällaiset tasa-arvoistavat ilmaukset ovat kirjoitettujen kannanottojen yhteydessä selkeämmin harkittuja valintoja – haastatteluissa niitä hiipii puhekieleen jo puhtaasti vahingossa. *Tavoitteena on lyödä kaksi kärpäästä yhdellä iskulla,* on viimeinen merkille pantava ilmaus, sillä se tiivistää hyvin vihreiden verouudistuksen tavoitteen, kaksoishyödyn, kansanomaisesti – *tuplapottiin* myös viitataan lukuisia kertoja jatkossa joko kumoavasti tai tukevasti.

3.3 Suvi-Anne Siimes avaa varsinaisen vuoropuhelun

Vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan. (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 14.2. 1999.)

Vihreiden nostettua *vihreän verouudistuksen* keskeiseksi vaaliteemakseen ja sen saatua sen verran melko neutraalia julkisuutta, kuin keskisuuren puolueen vaaliteeman voi olettaakin saavan, reagoi asiaan nimenomaan vasemmistoliitto. Taustatieto, joka tulee esille myös vasemmistoliiton kannanottojen kautta, on se, että vasemmistoliitto hyväksyy ja kannattaa vihreiden tavoin ympäristöveroja, muttei puolestaan ole niiden avulla vihreiden tavoin toteuttamassa verojen alennuksia. Vasemmistoliitto alentaisi tuloveroja pääomaveroja korottamalla, mikä puolestaan on kyllä osittain myös vihreiden keinona. Suvi-Anne Siimeksen 14.2. julkaistu *Vihreiden verotaitatemppu ei toimi* on lähes kokonaan vihreitä ja heidän

esittämäänsä mallia arvosteleva. Samoin 16.2. julkaistu *Työttömyyden nujertaminen ei saa tapahtua tasa-arvon kustannuksella* sisältää sekin kappaleen mittaisen kielteisen viittauksen vihreiden veromalliin. Ja vielä 21.2. esitellessään vasemmistoliiton veromallia kannanotossa *Veroale pienituloisten ja työllisyyden hyväksi* Siimes kumoo vihreiden esittämät ympäristöverot ratkaisuksi veroalen rahoittamiseen "unohtamalla" koko ratkaisumallin olemassa olon. Mutta tarkastellaanpa kannanottoja yksittäisinä ensin ja sen jälkeen vasta kokonaisuutena.

Vihreiden verotaikatemppu ei toimi

Suvi-Anne Siimes 14.2.

Vihreiden esittämä verouudistus perustuu Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimeksen mukaan lainalaisuuksiin, joita vain paroni Münchausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön. Vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan. Vihreät ovat näet esittäneet, että tulevalle vaalikaudella voidaan työn verotusta alentaa lisäämällä vastaavasti ympäristöverotusta.

Mutta, jotta ympäristöverot todella tuottaisivat kaikki vihreiden niiltä kaipaamat miljardit, ei luontoa suojella, vaan sitä sallitaan liattavan maksua vastaan. Voidaankin aiheellisesti kysyä, antavatko tällaiset "sottaamismaksut" vihreille hyvän omantunnon? Jos ympäristöveroilla on oikeasti tarkoitus muuttaa teollisuuden ja muiden talouden toimijoiden käyttäytymistä, silloin ei synny sellaisia verotuloja, joilla voitaisiin kestävästi alentaa työn verotusta.

Siimes kysyy, uskovatko vihreät todella ympäristöverotuksen ns. kaksoishyötyyn, joka kyllä toimii kohtuullisesti teoriassa, mutta ei kovin hyvin käytännössä. Vai ovatko vihreät vain tarkoitushakuisesti jättäneet tekemättä rehelliset johtopäätökset omista esityksistään

Kaksoishyödyn tavoittelemisen on käytännössä liian kunnianhimoista. Siksi Vasemmistoliitto haluaa hoitaa kahta tavoitetta erikseen. Vasemmistoliitto haluaa lisätä sellaisia ympäristöveroja, joilla todella ohjataan taloudellista toimintaa entistä ympäristöystävällisempään ja energiatehokkaampaan suuntaan. Vasemmistoliitto haluaa keventää pienipalkkaisen työn verotusta ja rahoittaa sen kiristämällä pääomatulojen ja yritysten verotusta. Näin tehdään palkkatyön käyttäminen nykyistä edullisemmaksi. (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 14.2. 1999.)

Ensinnäkin vihreätkin ovat omaa malliaan esitellessään lähes aina maininneet keinoina sekä varallisuus- että ympäristöverot. Tosiasiallinen ero puolueilla on vihreiden halu nähdä ympäristöveroissa mahdollisuus kaksoishyötyyn. Kaikkein mielenkiintoisinta Siimeksen keskusteluavauksessa ovat kuitenkin ne monet määritelmät, jotka hän antaa *vihreälle verouudistukselle*. Kannanotosta ei löydy sille neutraalia ilmausta, vaan seuraavia: *vihreiden verotaikatemppu*, *verouudistus perustuu lainalaisuuksiin, joita vain paroni Münchausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön*, *vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja*

työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan, (vihreiden mallissa) ei luontoa suojella, vaan sitä sallitaan liattavan maksua vastaan, toimii kohtuullisesti teoriassa, mutta ei kovin hyvin käytännössä sekä liian kunnianhimoista. Esimerkiksi Summa (Summa 1996: 65) määrittää kielikuvat ja korostukset vaikuttamisen keinoiksi ja sitä ne vasemmistoliiton kannanotossa varmastikin ovat.

Kaiken kaikkiaan vasemmistoliitto hyvin harkitusti pyrkii representoimaan yhdellä kannanotolla *vihreästä verouudistuksesta* verotusmallina niin epärealistisen kuvan kuin vain on mahdollista. *Vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan* – ei siis nouse, sitä kuvaa niin konditionaali kuin ironinen vertauskin. Tähän vasemmistoliiton ensimmäiseen kannanottoon pohjautuvat puolueen monet myöhemmät tekstit ja kaikkein selkeimmin juuri tämä kannanotto suoranaisesti vaikuttaa vihreiden ja sanomalehtien tuleviin teksteihin. Vaikkei tämä kannanotto tutkimieni lehtien uutiskynnystä ylittänytkään eivätkä vihreätkään siihen reagoineet, niin selkeänä piilotekstinä tämän kannanoton sisältö on tulevissa teksteissä.

Kun katsotaan *vihreää verouudistusta* vastaan kohdistettuja asenteita ja arvotuksia kannanoton ilmauksista tarkemmin, niin teemaa arvostellaan todella monipuolisesti ja jopa ironisesti. *Vihreiden verotaikatemppu ei toimi* on ilmaus, jolla jo otsikossa kuvataan näkemys *vihreästä verouudistuksesta* hyvin selkeästi. Myös ilmaus *taikatemppu* sisältää oman arvotuksensa, jota vielä vahvistetaan ilmoittamalla yksiselitteisesti, ettei se toimi. Itse tekstissä otsikko perustellaan mielenkiintoisella vertauksella, jolla pyritään vain vahvistamaan epärealistista kuvaa mallista: *verouudistus perustuu lainalaisuuksiin, joita vain paroni Münchausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön.* Representoinnissa lähdetään siitä, että paroni von Münchausenin seikkailut ovat kaikille tuttuja tarinoita ja muistetaan tämän taruhahmon olleen melkoinen valehtelija. Mutta pelkästään tähän yhteen ilmaukseen ei luoteta, vaan sen perään vielä esitellään vihreiden malli kuvaannollisesti, *vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan.* Eli kuvataan kansanomaisen verrannollisesti, kuinka mahdoton malli on.

Toisessa kappaleessa kuvataan sitten, mitä ”parhaimmillaankin” tapahtuisi, jos mentäisiin vihreiden malliin: *ei luontoa suojella, vaan sitä sallitaan liattavan maksua vastaan.* Vihreiden haluama toiminta on nyt tarkoituksellisesti nominalisoitu. Wartiovaara toteaa, että nominaalistaminen hävittää aikamuodon ja

moduksen ja "toimii tehokkaana etäännyttämisen keinona: se piilottaa asenteet – mikä on jo sinällään asenteellista" (Wartiovaara 1991: 56). Vasemmistoliitto tarjoaa siis omaa näkökulmaansa harkituin keinoin. Taustalle ilmauksessa on asenteellisesti kätkeyty toimijoiksi vihreät, jotka eivät siis suojele luontoa, vaan sallivat sen likaamisen. Heti perään vasemmistoliitto nimeää vihreiden ympäristöveron *sottaamismaksuksi*. Vasemmistoliitto pyrkii siihen, että luonnonsuojelupuolue näyttäisi luonnon likaamisen kannattajalta. Kolmannessa kappaleessa puolestaan epäillään, etteivät vihreät itsekään oikeasti usko malliinsa ja vihreiden kaksoishyödyn tavoittelemisen kumotaan liian kunnianhimoisena. Lopuksi Siimes korostaa vasemmistoliitonkin haluavan lisätä *ympäristöveroja, joilla todella ohjataan taloudellista toimintaa entistä ympäristöystävällisempään ja energiatehokkaampaan suuntaan*. Vasemmistoliitto ei siis tyrmää ympäristöverotusta, mutta kyseenalaistaa mahdollisuuden alentaa sen kautta muuta verotusta. Yllättävää on, että vaikka vasemmistoliitto epäsuorasti syyttää vihreitä jopa valehtelijoiksi ja epärehellisiksi, niin siltikään kannanotto ei ylitä uutiskynnystä ainakaan näissä neljässä tutkimassani lehdessä.

Vasemmistoliiton toinen kannanotto, jossa otetaan kantaa *vihreään verouudistukseen*, julkaistiin vain kaksi päivää ensimmäisen jälkeen. Syynä saattaa hyvinkin olla se, että vasemmistoliitto haluaa vihreiden veromallille negatiivista julkisuutta. Kun ensimmäinen kannanotto ei tuottanut toivottua tulosta, niin työttömyyttä käsittelevän kannanoton loppuosa käsittelee yksinomaan *vihreää verouudistusta*.

Työttömyyden nujertaminen ei saa tapahtua tasa-arvon kustannuksella
Suvi-Anne Siimes 16.2. Lohjalla:

--
Siimes pitää myös vihreiden veromallia epäuskottavana. Vihreät ovat esittäneet, että tulevilla vaalikaudella voidaan työn verotusta alentaa lisäämällä vastaavasti ympäristöverotusta. Jotta ympäristöverot todella tuottaisivat, silloin luontoa ei suojella, vaan sitä sallitaan liittävän maksusta. Antavatko nämä "sottaamismaksut" vihreille hyvän omantunnon, Siimes kysyy. Jos taas ympäristöveroilla on tarkoitus muuttaa teollisuuden ja muiden talouden toimijoiden käyttäytymistä, silloin ei synny verotuloja, joilla voitaisiin kestävästi alentaa työn verotusta.

Vasemmistoliitto vaatii verojen keventämistä pieni- ja keskituloisilta työntekijöiltä, koska niin tuetaan parhaiten työllisyyttä ja toimeentuloa. Tämän vastapainoksi olemme valmiit kiristämään pääomatulojen ja yritysten verotusta. Vasemmistoliitto haluaa myös lisätä sellaisia ympäristöveroja, joilla todella ohjataan taloudellista toimintaa entistä ympäristöystävällisempään ja energiatehokkaampaan suuntaan. (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 16.2. 1999.)

Jossain määrin tällä uudella kannanotolla pyritään luomaan vasemmistoliitosta kuva, että puolue on vihreämpi kuin vihreät. Edellisen 14.2. julkaistun kannanoton teema *luontoa sallitaan liattavan maksua vastaan* toistuu ja sen myötä myös vasemmistoliiton nimitys *vihreälle verouudistukselle – sottaamismaksu*. Ja edellisen kannanoton tavoin kontrastina vihreiden malliin korostetaan kannanoton lopuksi vasemmistoliiton omaa myönteistä kantaa todellisiin ympäristöveroihin:

Vasemmistoliitto haluaa myös lisätä sellaisia ympäristöveroja, joilla todella ohjataan taloudellista toimintaa entistä ympäristöystävällisempään ja energiatehokkaampaan suuntaan.

Tässä mielestäni tulee ilmi vasemmistoliiton viestinnän luovuus. Lehtosen sanoin kielellinen toimintahan on luonteeltaan kaksisuuntaista. Jokaista tuotettua ilmausta muovaa tuottajan oman näkökulman lisäksi myös tuottajan käsitys siitä, mitä viestinnän kohde tietää tai ajattelee asiasta. (Lehtonen 1998: 39.) Tekstin tuottaja on siis jo ajatuksissaan vuorovaikutuksessa olettamansa yleisön kanssa. Hän pyrki laatimaan tekstinsä soveliaaksi yleisönsä tietoihin ja asenteisiin.

Vasemmistoliitto pyrkii iskemään virheitä näiden omilla arvoilla. Koko ajan esillä pidetään ”arkipäiväistä” ajatusta, että jos ympäristöhaitoista kerättävillä veroilla pyritään rahoittamaan jotain, niin eikö silloin tähdätä siihen, että tuloja saataisiin mahdollisimman paljon. Tällaiseen kritiikkiin on melko hankalaa vastata, kun muistetaan vihreiden perimmäisenä tavoitteena olevan minimoida luontoon ja ympäristöön kohdistuvat haitat – siis itse asiassa vihreäthän pyrkivät poistamaan kaavailemiaan verotuloja. Hankaluutta vastata kritiikkiin lisää se, että vasemmistoliitto vihreiden tavoin kannattaa ympäristöveroja ja tuo sen selkeästi koko ajan esille.

Kolmas lyhyellä aikavälillä tullut kannanotto, jossa vasemmistoliitto ottaa kantaa verotukseen, on myös huomioitava osana vuoropuhelua:

Veroale pienituloisten ja työllisyyden hyväksi
Suvi-Anne Siimes Vaasassa 21.2.

--
Yleiset veroalennukset on Vasemmistoliiton puheenjohtajan Suvi-Anne Siimeksen mukaan mahdollisia vain, jos talous kasvaa ripeästi. Kukaan veroalen lupaaajista ei ole kertonut, millä konkreettisilla toimilla he alennuksensa rahoittavat, jos talouskasvu on hidasta --

-- Samaa mieltä SDP:n kanssa olemme myös siitä, että veroalennuksia korvataan

kiristämällä pääomatulojen ja yritysten verotusta ja panemalla myös osingot verolle, painottaa Siimes - - (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 21.2. 1999.)

Kannanotossa todetaan vain SDP:n vasemmistoliiton tavoin haluavan pääomatulot ja osingot verolle, vaikkeivat vihreäkään ole suhtautuneet ideaan kielteisesti. Tutkimaani vuoropuheluun liittyen oleellinen valinta vasemmistoliitolta tässä kannanotossa on seuraava: *kukaan veroalen lupaaajista ei ole kertonut, millä konkreettisilla toimilla he alennuksensa rahoittavat - -*. Aiemmissä kannanotoissaanhan vasemmistoliitto itse on tyrmännyt vihreiden keinot rahoittaa veronalennukset ja nyt puolue kuitenkin väittää, ettei mikään puolue ole edes kertonut konkreettisia keinoja veronalennuksiin.

Vihreiden esittämistä keinoista vaietaan siis joko tietoisesti tai tiedostamattomasti. Vaikenemisen mahdollistaa toki hyvin jo se, että aiemmin vasemmistoliitto on yksiselitteisesti pitänyt noita keinoja epärealistisina, joten sillä he voivat perustella valintansa. Jos kyse on teeman tietoisesta poisjätöstä, niin silloin vasemmistoliitto haluaa yksiselitteisesti korostaa kuvaa, että *vihreä verouudistus* ei ole konkreettinen vaihtoehto. Puolue ei halua mitenkään selitellä asiaa, vaan luoda vain ideologisesti kuvan, ettei vasemmistopuolueiden ulkopuolelta kukaan oikeasti ole keksinyt keinoja rahoittaa veroalennuksia. Uutisgenren tuottama lukija-asemahan olettaa lukijan uutisen sisällön kohdalla historiattomaksi ja muistamattomaksi (Sirkkunen 1996: 67-71).

Siimeksen kannanotoista ensimmäisessä, jossa pääaiheena on vihreiden veromalli, siis monin eri keinoin peilataan *vihreää verouudistusta* ja päädytään aina siihen, että se on mallina epärealistinen. Toisessa, joka on työttömyyden poistamista käsittelevä, nojaututaan *vihreän verouudistuksen* kohdalla suoraan aiempaan kannanottoon ja toistetaan siinä esitettyä kritiikkiä. Ensimmäinen kannanotto on toisessa selkeästi tunnistettavana piilotekstinä, sillä lainataanhan siitä jopa suoraan ilmauksia uuteen tekstiin, kuten *luontoa ei suojella, vaan sitä sallitaan liattavan maksua vastaan*. Kolmannessa vihreiden malli taas halutaan unohtaa, jotta tuon kannanoton keskeinen teema – kukaan veroalennuksia luvannut, paitsi vasemmisto, ei kykene esittämään niille realistisia rahoitusmalleja – ei hämärtyisi, vaan säilyisi kannanoton ensisijaisena sisältönä. *Vihreä verouudistus* vaikkapa vain toissijaisena seikkana olisi vasemmistoliiton näkökulmasta vienyt huomiota pois pääasiasta. Kootusti kannanotoissa käsitellään

vihreää verouudistusta seuraavasti

<p>kannanotto 1</p> <p>* vihreiden malli perustuu paroni Münchausenin lainalaisuuksiin</p> <p>* siinä luontoa sallitaan liattavan maksua vastaan</p> <p>vihreä verouudistus =sottaamismaksu</p> <p>* vasemmistoliitto haluaa lisätä todellisia ympäristöveroja</p>	<p>kannanotto 2</p> <p>* vihreiden veromalli epäuskottava</p> <p>* siinä luontoa sallitaan liattavan maksua vastaan</p> <p>* vihreä verouudistus = sottaamismaksu</p> <p>* vasemmistoliitto haluaa lisätä todellisia ymp.veroja</p>	<p>kannanotto 3</p> <p>* kukaan veroalen ei omaa konkreettisia keinoja ideansa toteuttamiseen</p> <p>* SDP:llä ja vasemmistoliitolla on realistinen malli toisin kuin muilla</p>
---	--	---

KUVIO 6 Vasemmistoliiton 3 ensimmäistä kannanottoa kootusti

3.4 Vihreä verouudistus pysyy lehtien palstoilla

Vihreät nostavat vaalikampanjansa avaamisen jälkeen *vihreän verouudistuksen* esiin Helsingin Sanomissa lauantaina 20.2. 1999, kun lehdessä julkaistaan eduskuntaryhmien tilinpäätös neljästä kuluneesta vuodesta. Eduskuntaryhmien puheenjohtajia pyydettiin lehden uutiseen listaamaan viisi johtamansa ryhmän kannalta tärkeää asiaa, joista eduskunta oli päättänyt kuluneella kaudella. Osmo Soininvaara linjaa vihreiden kannalta neljänneksi tärkeimmäksi päätökseksi: 4. *Energiaverot/vihreä verouudistus*. Soininvaara katsoo vihreille tuttuun tyyliin kuluneella eduskuntavaalikaudella energiaveroihin tehdyt korotukset osaksi *vihreää verouudistusta* – Heikkinenhän teki näin jo aiemmin. Siinä, missä vasemmistoliitto pyrkii representoimaan *vihreän verouudistuksen* mahdottomaksi toteuttaa reaali maailmassa, pyrkivät vihreät yhdistämään termin ja itse toimenpiteenkin jo päätettyihin ja käynnistettyihin prosesseihin. Huomaamattomilla valinnoilla luodaan joko tietoisesti tai tiedostamattomasti todellisuutta, jossa *vihreä verouudistus* olisi jo käynnistynyt - olisi siis osa arkipäivää.

Sunnuntaina 21.2. Helsingin Sanomat uutisoi Vihreän liiton valtuuskunnan kokouksesta muun muassa seuraavaa:

Soininvaaran lääke tilanteeseen (rakennetyöttömyyden purkamiseen) on se, että luodaan "tavallisten ihmisten työpaikkoja" muuttamalla verotusta ja sosiaaliturvan rahoitusta - -

Valtuuskunta myös hyväksyi pienen epäröinnin jälkeen jo nyt puolueen eurovaaliohjelman. Vihreiden tavoitteena on nostaa ympäristö- ja sosiaalipolitiikka EU:n keskeisiksi toimialueiksi. Unionin päätöksenteossa pitäisi noudattaa yhä enemmän enemmistöperiaatetta sen sijaan, että päätöksiä syntyy vain kaikkien ollessa samaa mieltä. Esimerkiksi ympäristöverojen tasosta pitäisi voida päättää enemmistön äänin. Vihreät haluavat koko unionin alueelle yhteiset ympäristönormit ja "riittävän korkeat ympäristö- ja energiaverot." (HS 21.2. 1999.)

Huomioitavaa on, että *vihreä verouudistus* on vihreille tavoitteena paitsi Suomessa niin myös koko EU:n alueella. Se vaikuttaa varmastikin siihen, että vihreät kiivastikin jatkossa puolustavat malliaan. Hehän ovat paitsi Suomen tasolla niin myös koko Euroopan tasolla ilmoittaneet tavoitteeksensa *vihreän verouudistuksen*. Vaikkei temalla olekaan aivan keskeistä asemaa vihreiden eduskuntavaaliohjelmassa, se jo näiden muutamien julkaistujen tekstien kautta on osoittautunut todella oleelliseksi tavoitteeksi vihreille. Tieto tästä muodostaa osaltaan teeman ympärille syntyvän vuoropuhelun sosiokulttuurista kontekstia ja on monessa tulevassa tekstissä yhtenä piilotekstinä taustalla.

Maanantaina 22.2. puoluesihteerin Ari Heikkinen vastaa laajalla kannanotollaan STTK:n julkistamaan selvitykseen, jossa väitetään, että "vihreiltä ei yhteenvedon laatimiseen mennessä ollut tarjolla kannanottoja työelämäkysymyksiin". Heikkisen kannanotossa mainitaan muun muassa:

- - Työllisyyden teemat tulivat viimeksi esille, kun Vihreän liiton valtuuskunta kokoontui viime viikonloppuna ja puheenjohtajamme listasi vihreiden keskeisiä tavoitteita otsikolla 10 askelta tulevaisuuteen - 10 syytä miksi lapsesi äänestää vihreitä. Näistä ensimmäiset kolme kuului: Työllisyyden ja ympäristön tuplapotti, vihreä verouudistus: työn veroja alennetaan ja vastaavat varat kootaan energia- ja ympäristöveroilla sekä pääomaverolla. Vihreiden tavoitteena on noin 10 mrd markan siirtäminen työn veroista muihin veromuotoihin - seuraavan eduskunnan aikana.

- -

Pätkinänkuoressa vihreiden työllisyyslääkkeet ovat: vihreä verouudistus, joka monipuolistaa elinkeinorakennetta ja voimistaa palvelusektoria ja osaamisteollisuutta sekä kotimaisen energian käyttöä - -

- -

Vihreä verouudistus monipuolistaa elinkeinorakennetta

Teollisuuden automatisoituminen on johtanut siihen, että sama ja suurempikin tuotanto saadaan aikaan entistä pienemmällä henkilömäärällä. Vihreät tavoittelevat elinkeinorakenteen monipuolistamista niin, että uudet investoinnit kohdistuvat toisaalta aloihin, jotka kuormittavat ympäristöä mahdollisimman vähän, ja toisaalta työvoimavaltaisiin aloihin.

-- Tietoyhteiskunnalle on ominaista palveluiden ja tieto-osaamisen lisääntyminen

ja teollisuuden erikoistuminen. Työpaikkoja syntyy tulevaisuudessa tietäaloille, ihmisten väliseen vuorovaikutukseen pohjautuville aloille, kulttuuri- ja henkilökohtaisiin palveluihin sekä ympäristö- ja osaamisteollisuuteen. Nämä ovat aloja, joilla on eniten vaikutusta nuorten työllistymiseen.

Vihreä verouudistus, jossa työn verotusta alennetaan ja vastaavat varat kerätään ympäristö- ja energiaveroilla edistää näiden alojen kehittymistä. - - (Ari Heikkisen kannanotto 22.2. 1999.)

Kannanotossa käytettävät ilmaukset osoittavat entisestään *vihreän verouudistuksen* keskeisyyttä vihreille. Ensinnäkin Heikkinen jälleen määrätietoisesti korostaa mallia työllisyyden ja ympäristön tuplapottina. Hän toimii näin, vaikka juuri tähän seikkaan vasemmistoliitto harkitusti puuttuu koettaen saada sen näyttämään valheelliselta tai mahdottomalta käytännössä. Heikkinen ei siis joko anna vasemmistoliiton julkaisemien kannanottojen vaikuttaa oman kannanottonsa sisältöön tässä suhteessa tai sitten hän ei ole lukenut niitä. Koska mitä luultavammin puolueet seuraavat toistensa viestintää, niin oletettavaa on, että vihreät jatkavat valitsemallaan tyyllillä uutisointiaan *vihreästä verouudistuksesta*, koska vasemmistoliiton tyrmäävät lausunnot eivät ole saaneet julkisuutta. *Vihreä verouudistus* onkin vihreille *tuplapotti*, eli tavallaan siis kuin *verotaikatemppu*, kuten vasemmistoliitto mallia on kuvannut. Puolueiden erona on, että vasemmistoliitto kuvaa uudistusta ironiseen ja vihreät innostuneeseen sävyyn.

Asian tiimoilta aiemmin julkaistuista teksteistä poiketen Heikkisen kannanotossa korostetaan *vihreän verouudistuksen* myös monipuolistavan elinkeinorakennetta työn verotuksen alenemisen kautta. Johtuuko tällaisen uuden näkökulman esille nosto vasemmistoliiton malliin suuntaamasta kritiikistä? Vai koetetaanko lehdistön jo aiemmin julkaisemalle vaaliteemalle saada lisää positiivista julkisuutta korostamalla uutta puolta *vihreän verouudistuksen* mukanaan tuomista vaikutuksista? Nämä seikat tulevat mieleen, kun analysoidaan kaikkien tekstien muodostamaa kokonaisuutta. Välttämättä kumpikaan edellä mainittu ei edes ole ollut kirjoittajan tarkoituksena, mutta silti lukijat voivat tulkita Heikkisen kannanotollaan pyrkineen johonkin. Kirjoittajan pään sisään emme pääse, mutta tulkitsijoiden reaktiota voimme sen sijaan pitkään jatkuneessa vuoropuhelussa tulkita.

Aiemmin arvelin, että *vihreä verouudistus* ei juurikaan olisi lehtien palstoille - ilman vasemmistoliiton jatkuvaa kommentointia ja sen synnyttämää vuoropuhelua - noussut, vaan koko vaaliteema olisi jäänyt sangen pienelle

huomiolle. Tätä epäilyäni ainakin jossain määrin tukee se, että esimerkiksi 22.2. Iltalehdessä on mielenkiintoinen kolumni, jossa lähes tasapuolisesti kyseenalaistetaan puolueiden verolupauksia. Vihreitä ei kuitenkaan Kalle Isokallion kolumnissa tuoda ollenkaan esiin, vaikka puolueen yksi keskeisistä vaaliteemoista on kokonaan uudentyypinen veromalli.

Keskisuomalaisessa, jossa Helsingin Sanomien tapaan on puoluejohtajien haastattelujen muodossa puolueiden esittely ennen vaaleja, *vihreä verouudistus* pääsee sen sijaan esille. Satu Hassin haastattelu on 25.2. ja jutun lyhyt ingressi kuuluu:

Vihreät kiristäisivät pääomaverotusta

Vihreä liitto korottaisi pääomaveroa noin 30 prosenttiin. Puheenjohtaja Satu Hassin mukaan vaihtoehtona pääomaveron korotukselle olisi osinkojen 10-12 prosentin vero. Suomalaiselle perheelle Hassi tarjoaa veromallia, jossa pariskunta voisi jakaa tulonsa ja siitä kertyvän työeläkkeen. Näin vihreät torjuisivat patkätöiden aiheuttamaa turvattomuutta. (KSML 25.2. 1999.)

Merkille pantavaa on se, että *vihreän verouudistuksen* ympäristövero-osuus ei tule oikeastaan esiin ingressissä - pääomaveron korotushan on vain kolmasosa koko vihreiden ajamasta veromallista ja perheverotus oikeastaan koko mallin ulkopuolinen keskustelunavaus. Perheveromalli jääkin varmasti osin tämänkin uutisen tähden elämään julkisuuteen ja myös vasemmistoliitto siihen harkitusti jatkossa viittaa.

Itse julkaistussa haastattelussa *vihreä verouudistus* nousee esille heti aluksi, mutta ingressin tavoin vaillinaisen oloisena. Tuntuu oudolta, että ympäristöverot jäävät nytkin lähes pimentoon, eli Keskisuomalainen ei konkreettisesti vihreiden ympäristöveromallia edes noteeraa:

Vihreät työllistäisivät puun ja ruoan jalostuksella

Nato-jäsenyys valuttaisi EU-valtaa Yhdysvalloille, epäilee puheenjohtaja Satu Hassi.

Vihreän Liiton päätavoite ensi vaalikaudella on vihreän verouudistuksen toteuttaminen. Puheenjohtaja Satu Hassin mukaan uudistus ottaisi energiavaltaiselta teollisuudelta, mutta tekisi työvaltaiset alat kilpailukykyisemmiksi.

Osinkotuloja voisi verottaa

Tammikuun lopussa Suomessa oli 376 000 työtöntä. Mikä tilanteen pitäisi olla neljän vuoden päästä?

Kun päästään puoleen tästä niin se on hyvä saavutus. Me ajamme vihreää verouudistusta, joka tekee työn tekemisen ja työn teettämisen

kannattavammaksi. Työn verojen alentaminen parantaa työllisyyttä parhaiten jos veroalennukset kohdistetaan pieni- ja keskituloisiin. Työn verojen alentamisesta kolmannes tulee takaisin, kun työllisyys paranee. Loppu pitää kerätä pääomaverolla, muilla omaisuuteen kohdistuvilla veroilla sekä ympäristöveroilla.

Keskimääräinen teollisuustyöntekijän veroprosentti on 32 ja pääomaveron 28 prosenttia. Miten te haluatte muuttaa näitä prosentteja ensi vaalikaudella?

Pääomaveron voisi nostaa noin 30 prosenttiin. Uskon, että keskituloisen palkansaajan tulovero saadaan laskemaan samaan, jolloin katoaisi räikeä epäsuhta työnverojen ja pääomaveron väliltä. Olemme valmiit keskustelemaan myös osinkoverotuksesta. 10-12 prosenttia voisi olla sopiva. Pääomaveron korotus ja osinkoverotuksen aloittaminen ovat jossain määrin vaihtoehtoisia. - - (KSML 25.2. 1999.)

Helsingin Sanomien puheenjohtajahaastattelun tapaan myös Keskisuomalaisessa on haastattelun yhteydessä informaatiolaatikko vihreistä ja siinä vihreiden tärkeimmäksi tavoitteeksi mainitaan *vihreä verouudistus*. Lehden haastattelun pohjalta vihreästä verouudistuksesta muodostuu lukijoille kuitenkin hieman erinäköinen malli, kuin mitä vihreät kannanotoissaan ja vaaliohjelmassaan ajavat tai mitä Helsingin Sanomat on uutisoinut. Ympäristöverot mainitaan viimeisenä keinona kattaa tuloveron alennuksia. Sinällään vihreiden on siis Keskisuomalaisen lukijoita ajatellen kiittäminen vasemmistoliittoa siitä, että vihreiden ympäristöveromalli nousee edes konkreettisesti esille lehden palstoilla. Tosin vasemmistoliiton toimesta aika negatiivisesti arvotettuna.

3.5 Viherpunataistelu – eli konkreettinen tekstien välinen vuoropuhelu

Huolimatta siitä, ettei Keskisuomalainen ole juurikaan aiemmin uutisoinut *vihreistä verouudistuksesta* tai ainakaan sen ympäristöverojen osuudesta, se tutkimistani lehdistä nostaa ensimmäisenä julkisuuteen Suvi-Anne Siimeksen kritiikin vihreiden ajamaa veromallia kohtaan. Kun muistetaan, että Keskisuomalaisen lukijoille lehden uutisointi voi hyvinkin olla ainoa tieto, mikä heillä asiasta on, niin seikka on merkityksellinen. Faircloughin (1997: 70) mukaan tiedotusvälineet voivat sekä olla toisten diskurssien lähde ja aihe että vaikuttaa näiden diskurssien muotoon. Niinpä Keskisuomalaisen uutisointi varmasti on yksi tekijä, joka oikeasti laukaisee liikkeelle vuoropuhelun *vihreästä verouudistuksesta*. 28.2. Lyhyesti – palstalla on uutinen:

Siimes ihmettelee vihreiden motiiveja: Vasemmistoliiton puheenjohtaja, kulttuuriministeri Suvi-Anne Siimes ihmettelee vihreiden vaalien alla esittämää ympäristöverouudistusta. Siimeksen mukaan se perustuu lainalaisuuksiin, joita vain "paroni von Münchhausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön". Vihreät ovat esittäneet, että tulevalla vaalikaudella työn verotusta voidaan alentaa merkittävästi mm. lisäämällä ympäristöverotusta. Kotkassa lauantaina puhunut Siimes arveli, että tässä mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan. (KSML 28.2.1999.)

Suvi-Anne Siimeksen Kotkassa pitämä puhe, johon Keskisuomalaisen uutinen perustuu, on lainauksen perusteella hyvin samankaltainen kuin 14.2. julkaistu kannanotto. Kannanotto ei silloin vielä herättänyt huomiota, mutta Siimeksen toistuva viittaaminen vihreiden veromalliin - niin uusissa kannanotoissa kuin näköjään vaalitulaisuuksien puheissakin - saa pikku hiljaa julkisuutta ja sitä kautta vuoropuhelunkin synnytytyksi. Verbivalintana *ihmettelee* representoi vihreiden mallin kummallisena. Se saa selkeämpiä ironisia sävyjä, kun jatkossa uutisessa seuraa suora lainaus piilotekstinä olevasta helmikuisesta kannanotosta: *Siimeksen mukaan se perustuu lainalaisuuksiin, joita vain "paroni von Münchhausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön"*. Paitsi kummallisena alkaa vihreiden malli Siimeksen näkemyksen mukaan näyttää valheelliselta, jos lukijan oletetaan tietävän, mistä Münchhausenin tarinoissa on kyse. Toinen helmikuisesta kannanotosta puheeseen ja sitä kautta lehti uutiseen otettu lainaus taas saa vihreiden mallin näyttämään epärealistiselta, eli: *Siimes arveli, että tässä mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan*. Faircloughin mukaan representoinnin tutkiminen on tärkeää sosiaalisen käytännönkin kannalta, sillä hyvin oleellista on, ketkä ihmiset lopulta kertovat, mitä toiset ovat sanoneet (Fairclough 1992: 106 -107). Keskisuomalaisessa vasemmistoliiton ikään kuin annetaan kertoa lukijoille, mistä *vihreässä verouudistuksessa* oikeastaan on kyse.

Keskisuomalaisen jälkeen suora vuoropuhelu näkyy piilotekstinä ensimmäisen kerran vihreiden puheenjohtajan avoimessa hyökkäyksessä vasemmistoliittoa vastaan 1.3. laaditussa kannanotossa *Puolueiden energialinjaukset ovat epämääräisiä ja voivat harhauttaa äänestäjää*. Kyseisessä kannanotossa ei käsitellä *vihreää verouudistusta* sinänsä, mutta kylläkin vasemmistoliiton energialinjauksia. Millään ei voi ohittaa epäilyksiä, etteikö Siimeksen voimakas hyökkääminen *vihreää verouudistusta* vastaan olisi vaikuttimena Hassin kannanottoon, joka kuuluu:

Puolueiden energialinjaukset ovat epämääräisiä ja voivat harhauttaa äänestäjää

Vihreät ovat ainoa puolue, jonka ydinvoimalinja saa kansan enemmistön tuen

“Monet puolueet, esimerkiksi Vasemmistoliitto, koettavat houkutella ydinvoimavastaisia äänestäjiä nuorten, vihreää energiapolitiikkaa kannattavien ehdokkaiden avulla. Puolue voi kuitenkin ottaa aivan toisen linjan, kun hallitusneuvotteluiden aika koittaa. Vasemmistoliiton puheenjohtaja Siimes onkin avoimesti ilmoittanut, että puolue on valmis neuvottelemaan lisäydinvoimasta”, Hassi huomauttaa. (Satu Hassin kannanotto 1.3. 1999.)

Mielestäni tässä on kyse interdiskursiivisuudesta. Teksti on siis yhteydessä *vihreän verouudistuksen* -genreen, vaikkei lainaakaan sitä käsittelevistä teksteistä tai puheista suoranaisesti aineksia. Diskurssien syntyyn ja niiden tulkintaan on vaikutusta muilla yhteisön diskursseilla (Luukka 1996: 43).

Kannanotossa vihreiden vankkumaton linja energiakysymyksissä pyritään tuomaan esiin selkeästi muiden puolueiden ja etenkin vasemmistoliiton kannan epävarmuutta korostaen. Orpana Koskea lainaten määrittää, että propositio on se, mitä lauseessa sanotaan jostakin mahdollisen maailman asiantilasta (Orpana 1988: 31). Esimerkiksi otsikossa olevan proposition varmuusastetta ei edes yritetä lieventää modaalisisilla aineksilla, vaan koko kannanoton sisältö osaltaan tukee otsikkoa. Tätä voidaan havainnollistaa muun muassa seuraavilla lauseilla, jotka itse kannanotosta löytyvät:

- 1) Muissa puolueissa kansanedustajat ja ehdokkaat ovat jakautuneita kantansa suhteen;
- 2) ...muut puolueet eivät uskalla ilmaista kantaansa...;
- 3) Monet puolueet, esimerkiksi Vasemmistoliitto, koettavat houkutella ydinvoimavastaisia äänestäjiä nuorten, vihreää energiapolitiikkaa kannattavien ehdokkaiden avulla. Puolue voi kuitenkin ottaa aivan toisen linjan, kun hallitusneuvotteluiden aika koittaa.

Otsikko *voivat harhauttaa äänestäjää* saa mielenkiintoisia lisä vivahteita, kun se viittaakin selkeästi vasemmistoliittoon, vaikkei sitä suoraan otsikosta voisi päätellä. Merkityksellinen on myös kolmannen esimerkkilauseeni ilmaus *koettavat houkutella* kuvaamassa vasemmistoliiton toimintaa. Energiapolitiikka on vasemmistoliitolle Hassin mielestä vain keino, jolla se yrittää saada nuoria äänestämään. *Koettavat houkutella* representoi myös sitä, ettei vasemmistoliitto yrityksessään välttämättä onnistu. Suora viittaus toisen puolueen kannan epävarmuuteen ei

myöskään voi olla synnyttämättä vastinetta ja sitä kautta vuoropuhelua.

Kannanoton suuntaaminen vasemmistoliittoa vastaan on tulkittavissa seuraukseksi Siimeksen aiemmista kannanotoista *vihreää verouudistusta* vastaan. En pyri päättämään, mitä vihreät kannanottoa julkaistessaan ovat ajatelleet, mutta kaikki kielelliset vihjeet osoittaisivat "hyökkäyksen" vasemmistoliittoa vastaan olleen hyvin harkittu ratkaisu. Ainoat valinnat, jotka tekstissä ovat lieventämässä vasemmistoliiton syyllistämistä, ovat kappaleen aloitus *Monet puolueet, esimerkiksi* ja otsikon *puolueiden linjat voivat*. Näissä on kyseessä Luukan (Luukka 1995: 36) määrittelyn mukaisesti määrällinen rajoitin, joka ilmoittaa, ettei vasemmistoliitto ole välttämättä ainoa – toisaalta mitään muuta puoluetta ei kuitenkaan tuoda edes maininnan kautta esiin. Lukijalle ei siis jätetä paljoakaan tulkinnan varaa sen päättelmissä, kenen kanta on epävarma. Positiivisemmän kuvan lukijalle kannanotto luo itse asiassa tavallaan jopa kokoomuksesta, jota vastaan vihreiden viestintä aluksi suuntautui: *Voimakkaimmin myönteisen kantansa on lyönyt lukkoon Kokoomuksen johto, mutta muut puolueet eivät uskalla ilmaista kantaansa - -*. Eli kokoomus on sentään uskaltanut kertoa mielipiteensä – toisin kuin vasemmistoliitto, jonka mielipiteeseen ei voi luottaa.

Palonen (Palonen 1988: 24) esittää, että "poliittiseen lukutaitoon kuuluu poliitikoilla terminologian sujuvan hallinnan lisäksi kyky arvioida toimenpiteitä poliittisina tekoina, laskelmoida voimasuhteilla ja koalitioilla - eli arvioida seurauksia oman ja puolueen vaalimenestyksen kannalta". Vihreiden ja vasemmistoliiton vuoropuhelussa olennaista onkin se, että Hassi avoimesti halusi haastaa Siimestä väittelyyn ydinvoimakannasta esittämällä kielellisillä valinnoilla vasemmistoliiton kannan epävarmaksi, jopa epärehellisyydeksi, jolla huijataan ydinvoimaa vastustavia äänestämään puoluetta, joka saattaakin kannattaa ydinvoimaa. Vasemmistoliitto pitäytyy kuitenkin keskinäisessä vuoropuhelussa *vihreässä verouudistuksessa*, eikä lähde mukaan keskusteluun ydinvoimasta, joka olisi vihreille helppo tema ja vasemmistoliitolle taas hyvin ristiriitainen. Valinnan tekee vasemmistoliitolle helpoksi se, ettei tämä vihreiden kannanotto saa laajaa julkisuutta.

Maaliskuun 5. päivänä Helsingin Sanomissa alkaa ilmestyä vaalipuheita -palsta, jossa yksittäiset keskeiset ehdokkaat saavat vaalipuheistaan merkittävimpiä seikkoja julkistetuksi. Heti ensimmäisenä päivänä tällä palstallakin vihreiden puoluesihteerin Ari Heikkinen ottaa esille *vihreän verouudistuksen* kannanotossa, johon sen ei välttämättä olisi odottanut kuuluvan. Se vain osoittaa,

kuinka puolueet jatkuvan toiston avulla koettavat saada itselleen keskeisistä asioista lukijoille ja toimittajille tuttuja – siis ikään kuin jokapäiväistä tietoa. Toisto on selkeä ideologinen tehokeino puolueiden viestinnässä. Heikkisen kannanotto 5.3. koskee byrokratian vähentämistä pienyritysten kohdalla, mutta sen loppuun on lisätty seuraava kappale:

Ari Heikkinen: Pienyritysten maksut yhdelle lomakkeelle

--
Pienistä ja keskisuurista palkoista maksettavien sosiaaliturvamaksujen alentaminen voidaan Heikkisen mielestä rahoittaa korottamalla energia- ja ympäristöveroja. (HS 5.3. 1999.)

Vasemmistoliiton ja vihreiden puheenjohtajat ovat maaliskuun alkuun mennessä avoimesti ottaneet toisensa hampaisiinsa vaalitaistelussa. Suvi-Anne Siimes jatkaa kuittailuaan vihreille, kun Helsingin Sanomien lukijoille tarjotaan lainaus TV 2:n Musta laatikko -ohjelmasta Sanottua -palstalla 6.3:

”Älä nyt viitsi narista, kun me ei oltu siellä yksin. Kyllä siellä oli paljon muitakin hallituksessa ja oli erilaisia pehmovihreitä, joiden mielestä (asumistuen omavastuu) 20 prosenttia olisi ollut ihan jees. Mä en ota kaikkia maailman syntejä niskaani, mä otan vaan ne synnit, jotka kuuluu mulle.”

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes Mustassa laatikossa toimittaja Timo Harakan jankatessa, että seitsemän prosentin omavastuun säätäminen asumistuella oli vasemmistoliiton syy. (HS 6.3. 1999.)

Suvi-Anne Siimesen reagointi saattaa hyvinkin aiheutua vain kyseisestä tilanteesta. Siimes poliitikkona varmasti tietää, että Timo Harakka on entinen vihreiden tunnettu ja keskeinen jäsen, minkä vuoksi hänen puuskahduksensa ei välttämättä johdu siitä, että vasemmistoliitto on selkeästi kampanjassaan päätenyt tönimään vihreitä, vaan hän haluaa argumentoida vain tätä kyseistä vihreää vastaan. Hyvinkin kyseessä voi siis olla vain yritys päästä niskan päälle TV-keskustelussa.

Tekstien välisessä vuoropuhelussa kaikki kuitenkin vaikuttaa kaikkeen. Lukijoille, toimittajille ja puolueiden jäsenille, jotka kommentin joko lehdestä lukivat tai televisiosta kuulivat, tämäkin kommentti saattaa linkittyä osaksi vihreiden ja vasemmistoliiton vuoropuhelua vaalien alla. Tekstien välinen intertekstuaalisuus kuvaakin hyvin tekstien ambivalenttisuutta, monitulkintaisuutta. Tekstiin voidaan liittää lukuisia aiempia tekstejä, joista se

voisi koostua tai joihin se voisi viitata, jolloin samasta tekstistä voi esiintyä hyvin erilaisia tulkintamahdollisuuksia, eikä ole mahdollista välttämättä määrittää "oikeaa" merkitystä. (Fairclough 1992: 105.) Tulkitsija voi liittää viestin aivan eri kontekstiin, kuin sanoja/kirjoittaja on tarkoittanut.

Kyseisessä lainauksessa näkyy myös etenkin poliittisten toimijoiden suullisiin esiintymisiin hiipinyt piirre – jutustelu, puhekielisyys. Faircloughin mukaan jutustelunomaistumisen kohdalla on pohdittava, heijastaako diskurssikäytäntöjen jutustelunomaistuminen sellaista muutosta valtasuhteissa, josta tavallinen kansa hyötyy, vai onko kyseessä vallanhaltijoiden strategia. Strategia, jonka päämäärä on saada ihmisiä tehokkaammin yleisöksi ja siten manipuloida heitä niin yhteiskunnallisesti kuin poliittisesti. Jutustelu ei ole vain ideologinen kysymys. Se voi olla sitäkin ja palvella tiettyä tarkoitusta, mutta toisaalta jutustelu representoi kulttuurista demokratisoitumistakin – tasa-arvoistamista. Populistinen poliittinen retoriikka on pinnallista ja media systemaattisesti manipuloikin "kansan valtaa", mutta toisaalta taas poliitikot ovat entistä enemmän tavallisten ihmisten käsissä. (Fairclough 1997: 24-25.) Suvi-Anne Siimeksen puuskahdus edustaa nimenomaan tuota kulttuurista demokratisoitumista. Kirjoitetuissa kannanotoissa juttelumaisilla ja populistisilla ilmauksilla sen sijaan on usein ideologinen tehtävä. Edellä ollut Siimeksen haastattelun lainaus edustaa kuitenkin pikemminkin tavanomaista nuoren poliitikon tapaa puhua haastatteluissa niin, että kuulijatkin puhetta ymmärtävät. Kaikkia kielellisiä piirteitä ei siis mielestäni tule tulkita harkituiksi ja laskelmoiduiksi.

Tutkimistani lehdistä *Iltalehti* viittaa vain kerran samanaikaisesti vihreisiin ja vasemmistoliittoon pääkirjoituksessaan 6.3, eikä se silloinkaan huomioi *vihreää verouudistusta*:

- - Keskisuuret ryhmät - Vasemmistoliitto, RKP, vihreät - ovat kiintoisassa välitilassa. Ne kantavat melko solidaarisesti hallitusvastuuta uskaltuen silti tarjota kolmea suurta rennommin teräviä teesejä ja jopa pohdiskelua. Tämä voi vedota liikkuviin älykköihin - mutta mitä tästä ajattelevat vanhat kansandemokraatit ja folkpartistit.- - (IL 6.3. 1999.)

Puolueet siis ovat todellakin keskisuuria ryhmiä, joilla on mahdollisuus saada pohdintojaan julkisuuteen. Analysoitaessa vuoropuhelua törmätään siihen, että vasemmistoliitto päätti keskittää keskeisimmän vaaliviestintänsä suurelta osin

vihreiden mallin kumoamiseen ja oman energia- ja veropoliittisen linjansa esille tuomiseen tuon diskurssivalinnan kautta. Vihreät joutuvat tavallaan reagoimaan sitten puolustautuakseen. Valtiotieteilijää kiinnostaisi, miksi näin tapahtui. Kielitieteilijänä pyrin parhaani mukaan pitäytymään siinä, miten näin tapahtui ja minkälaisen kielellisten valintojen kautta prosessissa edettiin.

Väittely etenee maaliskuun kuluessa entistä avoimemmaksi. Vihreät eivät nähtävästi voi enää antaa vasemmistoliiton ilman reagointia tyrmätä omaa malliaan julkisuudessa. Piiloteksinä taustalla vihreiden ottaessa kantaa ovat aiemmat vasemmistoliiton kannanotot hyvinkin selvästi, mikä näkyy jopa suorina lainauksina. Satu Hassin kannanotto 9.3. kuuluu seuraavasti:

**SUVI-ANNE SIIMEKSELLÄ EI OLE TODELLISIA KEINOJA
HYVINVOINTIVALTION PELASTAMISEKSI**

”Modernilta eurooppalaiselta vasemmistopuolueelta odottaisi älyllisempää toimintaa”

Vihreän liiton puheenjohtaja Satu Hassi arvelee tänään Joensuussa, että Suvi-Anne Siimeksen ilmeinen ristiretki vihreitä kohtaan on epätoivoinen keino kääntää Vasemmistoliiton kannatusluvut nousuun. ”Erityisesti minua ihmetyttää hänen kritiikkinsä vihreää verouudistusta vastaan. Siimes puhuu kauniita hyvinvointivaltion pelastamisesta, mutta ei esitä mitään konkreettisia keinoja miten se tehdään”, Hassi arvostelee.

Siimes vaihtelee mielipiteitään sen mukaan kenelle hän puhuu

”Uskon Siimeksen taloustieteilijänä ymmärtävän aivan mainiosti, että vihreä verouudistus parantaa ihmistyövoimavaltaiten alojen asemaa kansantaloudessa. Mutta vaalikentillä hän nimittelee sitä Münchhausenin tempuksi, yritykseksi nostaa itsensä ilmaan kiskomalla itseään tukasta. Siimeksen populismi taitaakin olla Vasemmistoliiton Münchhausenin tempu puolueen kadonneen kannatuksen metsästämiseksi”, Hassi antaa täyslaidallisen.

Erityisen populistiseksi Siimeksen kannanotot vihreään verouudistukseen tekee se, että hän vaihtelee niitä sen mukaan kenelle hän puhuu. ”Juuri ilmestyneessä Suomen Luonto -lehdessä hän sen sijaan asettuu kannattamaan ympäristöveroja. Siimeksen kanta veropolitiikkaan näyttää vaihtelevan yhtä helposti kuin hänen kantansa ydinvoimaan. Vasemmistoliiton ympäristömyönteisyys taitaakin olla vain pintaa, joka on helppo karistaa tarpeen tullen pois hallitusneuvotteluissa?” Hassi arvelee. ”Siimes haluaa kehittää Vasemmistoliiton moderniksi eurooppalaiseksi vasemmistopuolueeksi. Sen puheenjohtajalta voisi odottaa älyllisempää ja rehellisempää toimintaa”, Satu Hassi huomauttaa.

Vihreä verouudistus tarkoittaa työn verojen alentamista työllisyyden parantamiseksi ja vastaavien varojen kokoamiseksi ympäristö- ja pääomaveroilla. Myös SAK tukee vihreän verouudistuksen peruslinjaa, jotta työllisyys saataisiin paranemaan. Sekä SAK että vihreät ymmärtävät myös sen, että vihreän verouudistuksen avulla voidaan turvata julkisen sektorin talous- ja hyvinvointipalvelut: koulutus ja terveydenhoito sekä sosiaaliturva. (Satu Hassin kannanotto 9.3. 1999.)

Tämä on vihreiden ensimmäinen kannanotto, jossa asetutaan suoraan avoimeen vuoropuheluun vasemmistoliiton kanssa *vihreää verouudistusta* koskien ja se sisältää monia huomion arvoisia seikkoja. Aiemmin esitin, että vihreiden 1.3. julkaistu energialinjauksia käsitellyt kannanotto olisi osa vuoropuhelua puolueiden välillä. Tämä uusi kannanotto on omiaan tukemaan näkemystäni, sillä yhdistyyhän kokonaisuus selkeästi seuraavissa lauseissa:

Siimeksen kanta veropolitiikkaan näyttää vaihtelevan yhtä helposti kuin hänen kantansa ydinvoimaan. Vasemmistoliiton ympäristömyönteisyys taitaakin olla vain pintaa, joka on helppo karistaa tarpeen tullen pois hallitusneuvotteluissa?

Vihreät eivät kuitenkaan saa vasemmistoliittoa mukaan väittelyyn ydinvoimasta, vaikka sitä tällä kahden eri teeman rinnastamisella yrittävätkin. Leppänen (Leppänen 1996: 129) on todennut, että intertekstuaalisuus on jaettavissa *näkyvään* ja *ei-näkyvään*, jolloin näkyvästä intertekstuaalisuudesta on kyse silloin, kun tekstissä viitataan muihin teksteihin (Leppänen 1996: 129). Tässä tapauksessa Hassin kannanotto viittaa suoraan Siimeksen *vihreää verouudistusta* koskeviin kannanottoihin Münchausen -vertauksineen, mutta toisaalta vähän peitellymmiin myös omaan ydinvoimakannanottoonsa, jonka teeman Hassi yrittää siis näin yhdistää käytävään verokeskusteluun.

Vihreää verouudistusta suoraan tai epäsuorasti puolustetaan kannanotossa seuraavasti: Siimeksen kritiikki *vihreää verouudistusta* vastaan ilmetyttää, Hassi uskoo Siimeksen kansantaloustieteilijänä ymmärtävään, että vihreä verouudistus parantaa ihmistyövoimavaltaitten alojen asemaa kansantaloudessa, Siimeskin kannattaa Suomen Luonto – lehdessä ympäristöveroja ja vielä sillä, että SAK:kin tukee vihreää verouudistusta pääosiltaan. Eli vedotaan siis siihen, että kyllä Siimeskin oikeastaan ymmärtää vihreiden mallin toimivan ja jopa kannattaa ympäristöveroja. Hyvin harkittu valinta vihreiltä varmastikin on vasemmistolle tärkeän ammattiyhdistysliikkeen ja sen ympäristöveroja tukevan mielipiteen esille nostaminen.

Paitsi, että omaa mallia tuetaan, niin sen kritisoijaa vastaan hyökätään voimakkaasti. Pelkät otsikot lukemalla saa jo kuvan tulevasta: *Suvi-Anne Siimeksellä ei ole todellisia keinoja hyvinvointivaltion pelastamiseksi, Modernilta eurooppalaiselta vasemmistopuolueelta odottaisi älyllisempää toimintaa sekä Siimes vaihtelee mielipiteitään sen mukaan kenelle hän puhuu.* Siimeksellä ei ole siis itsellään konkreettisia keinoja, hän ei toimi älykkäästi ja vaihtelee vielä mielipiteitään – sen kuvan saa lukija, joka

silmäilee vain nopeasti otsikot. Tämän lisäksi epäillään, että Siimes käy ristiretkeä vihreitä vastaan parantaakseen vasemmistoliiton kannatusta. Näin pyritään kääntämään vasemmistoliiton ilmaus Münchausenin tempusta heitä itseään vastaan, syytetään Siimestä populismista ja ennen kaikkea luodaan Siimeksen aiemmista kannanotoista sangen kyseenalainen - epäuskottava kuva.

Lehtonen on todennut, että valtaa käyttävien näkemyksiä ei useinkaan pakoteta vallanalaisille, "vaan nämä saadaan ikään kuin omasta vapaasta tahdostaan yhtymään kyseisiin katsomuksiin. Näissä tapauksissa representaatioilla, asioiden esittämisellä jonkinlaisiksi, on keskeinen rooli." (Mikko Lehtonen 1998: 23.) Tästä on kysymys esimerkiksi seuraavassa:

Siimes haluaa kehittää Vasemmistoliiton moderniksi eurooppalaiseksi vasemmistopuolueeksi. Sen puheenjohtajalta voisi odottaa älyllisempää ja rehellisempää toimintaa, Satu Hassi huomauttaa.

Vaikkei sanota suoraan, että vasemmistoliitto ei ole moderni puolue, niin mitä muuta edellä olevasta tekstipätkästä sen luettuaan voisi päätellä? Ja jo *haluaa kehittää* kuvastaa vasemmistoliiton keskeneräisyyttä tuolla tiellä, puhumattakaan siitä että Hassi opastaa vielä *älyllisyydessä ja rehellisyydessä*. Lukijaa opastetaan omaksumaan vasemmistoliitosta tietynlainen kuva. Se tehdään vieläpä *haluta* -verbin avulla, joka tässä kontekstissa ei merkitse niinkään tahtotilaa, vaan sitä, ettei vasemmistoliitto ole onnistunut.

Vihreiden yhtenä tavoitteena varmastikin oli kannanoton kautta saada Siimeksen *vihreää verouudistusta* vastaan nostama kritiikki näyttämään siltä, että kyse on populismista ja se sanotaan kannanotossa jopa suoraan. Siimeksen kanta haluttiin kuvata siten, että Siimes on ollut epärehellinen ja hänen kritiikkinsä ei ole älykäs. Viestinnän tutkijoiden näkemys siitä, että lehdistö ei koskaan elä tätä hetkeä, vaan on suuntautunut tulevaisuuteen, on tässä hyvin oleellista muistaa. Sanomalehdet eivät kerro siitä, mitä tapahtui, vaan mitä tapahtuu tai mitä joku sanoo tapahtuvan. (Lehtonen 1998: 22.) Kun kannanotossa Hassi todella linjaa selkeästi jotain vasemmistoliitosta, se ylittää helposti uutiskynnyksen Helsingin Sanomissa. Ihmetellä edelleen pitää sitä, etteivät Siimeksen kannanotot jo aiemmin tuota julkisuuskynnystä ylittäneet ja ettei Keskisuomalainen puolestaan noteeraa tätä kannanottoa, vaikka aiemmin julkaisikin Siimeksen kritiikkiä *vihreää verouudistusta* kohtaan.

-- Koko vuoropuhelun kannalta on tärkeää huomata, että kannanotto

on kirjoitettu kuin Hassin puhetta/kirjoitusta representoiva lehtiuutinen. Fairclough on todennut, että representoinnissa on syytä erottaa toisistaan suora ja epäsuora tapa osoittaa, milloin lainattavia diskursseja representoidaan. Suorasta tavasta esimerkki on: *Thatcher varoitti ministerikollegoitaan: "Minä muistutan - -"*. Epäsuorasta puolestaan: *Thatcher varoitti ministerikollegoitaan, että jos nämä*. Suorassa representoinnissa alleviivataan vielä lainausmerkeillä, mikä osa on lainattu suoraan. (Fairclough 1992: 107.) Kannanoton ensimmäinen kappale representoi sekä suoraan että epäsuorasti Hassin puhetta Joensuussa. Sama tyyli valinta toistuu molempien puolueiden kannanotoissa koko vuoropuhelun ajan. Tämä on nähtävästi yksi keino yrittää parantaa kannanottojen mahdollisuutta saada julkisuutta

Helsingin Sanomat noteeraa Hassin kannanoton seuraavana päivänä vaalipuheita -palstalla:

Hassi: Siimes on ollut epä-älyllinen

Vihreiden puheenjohtaja Satu Hassi katsoo, että vasemmistoliiton puheenjohtaja kulttuuriministeri Suvi-Anne Siimes kalastaa ääniä epä-älyllisellä ristiretkellä vihreitä vastaan.

"Erityisesti minua ihmetyttää hänen kritiikkinsä vihreää verouudistusta vastaan. Siimes puhuu kauniita hyvinvointivaltion pelastamisesta, mutta ei esitä mitään konkreettisia keinoja, miten se tehdään."

Hassi arveli Siimeksen vaihtelevan kantaansa kuulijoista riippuen. "Siimes haluaa kehittää vasemmistoliiton moderniksi eurooppalaiseksi vasemmistopuolueeksi. Sen puheenjohtajalta voisi odottaa älyllisempää ja rehellisempää toimintaa." (HS 10.3. 1999.)

Lehden uutisoinnin loppu on merkitty lainausmerkeillä ja lainattu suoraan vihreiden kannanotosta, eli *voisi odottaa älyllisempää* on säilynyt ennallaan. Sen sijaan Hassin kannanoton alaotsikon *odottaisi älyllisempää toimintaa* on lehtiuutisen otsikoinnissa kääntynyt muotoon *Siimes on ollut epä-älyllinen*. Helsingin Sanomien uutisessa puhutaan myös *epä-älyllisestä ristiretkestä* vihreitä vastaan, vaikka se itse kannanotossa oli muodossa *ilmeinen ja epätoivoinen*. Toimittaja on muokannut älykkyyteen vetoamisesta sen näkemyksen, että vihreiden mielestä Siimes on ollut epä-älyllinen, vaikkei täsmälleen niin kannanotossa sanottukaan. Ilmaus jää elämään ja osaltaan varmasti vaikuttaa vuoropuhelun jatkumiseen ja kehittymiseen, sekä ennen kaikkea vuoropuhelussa ilmeneviin sävyihin ja niiden kautta sitten tuleviin lehtiuutisiin. Palonenhan on todennut, että samojen asioiden tai kannanottojen erilaiset formuloinnit tekstissä voivat päästää käsiksi mielen-

kiintoisiin vivahteisiin, mutta noihin vivahde-eroihin pitää osata suhtautua varovasti. Oleellista on, ovatko vivahteiden erot tärkeitä avaimia tekstiin, vai satunnaisia eroja, joilla saivarteleminen johtaa vain epäoleellisten asioiden tutkimiseen. (Palonen 1988: 35.) Tuo muutos *älyllisyyden vaatimisesta epä-älylliseen* on mielestäni näiden tekstien kohdalla merkittävä vivahde-ero ja vaikuttaa selkeästi tekstikokonaisuuden muotoutumiseen.

Niinpä Satu Hassin kannanotto ja sen uutisointi Helsingin Sanomissa vaikuttavat 11.3. ilmestyneeseen Suvi-Anne Siimeksen kannanottoon vahvasti:

Vihreiden verolinja suosisi hyvätulaisia

Ministeri Suvi-Anne Siimes 11.3. Puoluehallitus:

Vihreiden esittämät verolinjaukset suosivat hyvätulaisia ja saattavat johtaa julkisten menojen leikkauksiin, arvioi Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes. Vihreät ovat esittäneet 10 miljardin palkkaveroalennusta. Sen lisäksi heidän ehdottamansa "yhden tulonsaajan perheiden verotuksen kohtuullistaminen" pienentäisi verotuloja ja verotuksen progressiivisuutta. Tasa-arvopuolueena Vasemmistoliitto ei voi hyväksyä yhteisverotuksen palauttamista eikä veroalen jakamista hyvätuloisille.

Vasemmistoliitto ei ole lähtenyt veroalepopulismiin mukaan siksi, että suuret veronalennukset veisivät yhteiskunnalta keinot ylläpitää hyviä julkisia palveluita. Olemme esittäneet työllisyyden parantamiseksi pienituloisten veroalennusta ansiotulovähennystä tuntuvasti korottamalla ja kohdistamalla se selvästi alle 200 000 mk:n vuosituloihin.

Vihreät aikovat rahoittaa veroalennuksensa "korottamalla ympäristö- ja varallisuusveroja". Vihreiden esittämät "ympäristöverot" olisivat siis vain rahankeruuta budjettiin eivätkä aidosti käyttäytymistä ohjaavia. Silloin veroalen maksajaksi tulisi luonto.

Toisin kuin vihreät Vasemmistoliitto kannattaa todellisia ympäristöveroja. Linjamme on määritelty poliittisessa tavoiteohjelmassamme täysin selvästi: "Verotusta tulee kehittää ympäristökuormitusta vähentävään ja työllisyyttä tukevaan suuntaan. Ympäristöperusteisen verotuksen tavoitteena on ohjata talouden kehitystä ja kulutusta tehokkaasti ympäristöä vähemmän kuormittavaksi." Ympäristöveroilla on siis ohjattava käyttäytymistä, niiden varaan ei voida kestävästi laskea tuloverotuksen alentamista, Siimes korostaa. (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 11.3. 1999.)

Tässä yhteydessä lienee paikallaan vielä määritellä tekstien kontekstuaalisuutta tarkemmin. Tekstien välisistä yhteyksistä puhuminen ei tarkoita tekstin ulkopuolista selitysmallia. Se on osa tekstin merkitystä, se tunkeutuu tekstiin ja löytyy tekstistä. Niistä kielen eri tason viittauksista, joilla viitataan toisiin teksteihin konteksti on sitten pääteltävissä. Tekstin muotoutuminen riippuukin siis siitä, mihin muihin teksteihin teksti on suhteessa ja millaisena--tuo suhde ilmenee. (Karvonen 1995: 31.) Suvi-Anne Siimeksen

kannanotosta näkee, että vihreiden edellinen kannanotto ja sen uutisointi on luettu tarkasti. Vihreiden vetoaminen siihen, että *vihreä verouudistus* työllistäisi ja SAK:kin tukee sitä, jätetään huomiotta. Sen sijaan tuodaan esiin jo otsikossa, että *Vihreiden verolinja suosisi hyvätuloisia* ja korostetaan tekstissä vihreiden tähtäävän nimenomaan veronalennuksiin. Kannanotossa ollaan asiallisia, kaikki näkökannat perustellaan huolellisesti ja vältetään värikkäitä ilmauksia.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on kappale, joka alkaa: *”Vasemmistoliitto ei ole lähtenyt veroalepopulismiin mukaan siksi - -”*. Karvosen mukaan kieltolauseilla kirjoittaja voi kumota tekstin ulkopuolelta tulevia odotuksia, jotka hän tunnistaa ja joiden kanssa hänen tekstinsä keskustelee. Kieltolause on siis yksi modaalisuuden elementeistä, jonka avulla kirjoittaja voi torjua muualla - piilotekstissä - olevan väittämän. (Karvonen 1995: 30-31, 105.) Nyt Siimes kannanotossaan käyttää kieltolauseita osoittamaan, kuinka muiden veroalennuksia lupalevien puolueiden puheet ovat pelkkää populismia, toisin kuin siis vasemmistoliiton.

Vasemmistoliittoa ja etenkin sen puheenjohtajaa kohtaan esitetty kritiikki mielipiteiden vaihtamisista ja konkretian puutteesta vasemmistoliiton omista kannanotoista kumotaan tuomalla selkeästi esiin vasemmistoliiton omat tavoitteet. Ovelasti otetaan keskusteluun mukaan vihreiden visioima perheveromalli, joka sinällään ei edes liity *vihreään verouudistukseen*. Kannanotto on rehellisen, perusteellisen ja viimeiseen asti harkitun oloinen – suoraan sanoen sellainen, jota ei *epä-älylliseltä* vasemmistoliiton puheenjohtajalta odottaisi. Tyylin vaihdos on varmasti erittäin harkittu. Auliisti myönnetään vielä myös todeksi vihreiden väittämä, että vasemmistoliittokin kannattaa ympäristöveroja. Mutta erityisesti korostetaan, että toisin kuin vihreät, vasemmistoliitto kannattaa todellisia ympäristöveroja – siis sellaisia, joilla olisi vaikutusta luontoon, ei vain sellaisia, millä kerättäisiin rahaa. Vasemmistoliitto kykenee siis tavallaan vanhoja teesejään toistamalla, sillä jo esimerkiksi helmikuisissa kannanotoissaan vasemmistoliitto kannatti *todellisia ympäristöveroja*, torjumaan vihreiden kritiikin.

Luukka on todennut, että lieventelyn pelisääntöihin esimerkiksi tieteellisessä tekstissä kuuluu valinta, kenen ajatuksia esitetään varmana ja kenen lievennettynä ja saanut päätelmäksi, että aiempien tutkimusten tulokset esitetään selvästi varmempina kuin omat hypoteesit, tulokset ja päätelmät (Luukka 1995: 101). Tässä kannanotossa käy pikemminkin niin, että puolueen oma ohjelma esitetään hyvin varmana seuraavasti: *Linjamme on määritelty poliittisessa*

tavoiteohjelmassamme täysin selvästi : "Verotusta tulee kehittää ympäristökuormitusta vähentävään ja - . Sen sijaan vihreiden näkemykset, joihin viitataan, esitetään lievennettyinä tyyliin: Vihreät aikoovat rahoittaa veroalennuksensa "korottamalla ympäristö- ja varallisuusveroja". Vihreiden esittämät "ympäristöverot" olisivat siis vain rahankeruuta. Ensinnäkin vihreät siis vain aikoovat, toiseksi vihreiden esittämä asia on kyseenalaistettu lainausmerkein ja kolmanneksi vain –sanalla alleviivataan sitä, että ympäristöveroilla ei ole merkitystä ympäristölle, ne ovat vain rahankeruuta. Näin ollen toisen puolueen mallin varmuutta lievennetään – jopa kumotaan.

Näyttää siltä, että toisin kuin tieteellisessä tekstissä, jossa omat hypoteesit esitetään lievennettyinä ja aiemmat toisten tahojen tekemät tutkimukset varmoina, niin poliittisessa vuoropuhelussa nimenomaan itseltä etsitään ne tekstit, jotka voidaan esittää varmoina ja toisen puolueen teesejä lievennetään. Luukka toteaa, että lieventely on tyypillistä nimenomaan päätelmille ja selityksille, ja esimerkiksi faktat esitetään lievennyksittä. Faktojen perusteella tehdyt päätelmät useimmiten lievennetään (näin siis tieteellisessä tekstissä). (Luukka 1995: 102.) Poliittisessa tekstissä omat näkemykset pyritään esittämään faktoina ja toisen puolueen esille tuomat faktat lähinnä selityksinä, joten jossain määrin tieteellisten ja poliittisten tekstien viittauskäytännön päinvastaisuus selittyy jo tällä. Toki myös poliittisissa teksteissä omien faktojen kautta tehtyjä päätelmiä voidaan lieventää. Kirjoitetaan esimerkiksi *Ympäristöperusteisen verotuksen tavoitteena on ohjata*, eikä vaikkapa *ympäristöperusteinen verotus ohjaa*. Luukka toteaa, että mielenkiintoista olisi selvittää, kuinka varmana toiset tutkijat myöhemmin esittävät lievennettyinä esitetyt päätelmät (Luukka 1995: 102). Aivan yhtä mielenkiintoista on tutkia, kuinka toinen puolue lieventämisen kautta pystyy vähentämään julkisuudessa toisen puolueen tavoitteiden varmuutta.

Siimeksen kannanotto saa julkisuutta seuraavan päivän Helsingin Sanomissa ja ei vain vaalipuheita -palstalla, vaan ihan omana uutisjuttunaan. Tosin siihen on syynä ainakin osittain sekin, että samassa uutisessa tulee julkaistuksi vasemmistoliiton puoluehallituksen tekemä toinenkin kannanotto:

Vasemmistoliiton Siimes: Vihreiden verolinja suosii suurituloisia

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes jatkoi torstaina sanasotaa vihreän liiton verouudistusmallista vihreiden puheenjohtajan Satu Hassin kanssa. Siimes ilmoitti vasemmistoliiton puoluehallituksen kokouksessa kantanaan, että vihreiden verolinja "suosii hyvätuloisia".

Vihreiden ajama "yhden tulonsaajan perheiden verotuksen kohtuullistaminen" pienentäisi verotuloja ja verotuksen progressiivisuutta, Siimes perusteli.

Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin arvosteltuaan vihreiden ajatusta

rahoittaa kymmenen miljardin markan palkkaveroale muun muassa ympäristöveroja korottamalla. Siimes huomautti, että ympäristöveroja pitäisi käyttää saastuttamisen vähentämiseen eikä veroalen maksamiseen. Hassi nimitti Siimeksen arvostelua "epä-älylliseksi ristiretkeksi".

Siimes sanoi torstaina puoluehallituksensa tiedotustilaisuudessa, ettei hänen väitettään ole kumottu asia-argumentein. Hän arvioi, että Suomen vihreät ovat "paljon oikeistolaisempia kuin vihreät muualla Euroopassa. - - (HS 12.3. 1999.)

Kannanoton konditionaali *suosisi* on muuttunut uutisessa muotoon *suosii*, eli varmuus vain korostuu. Uutisoinnin tässä vaiheessa toimittaja myös yhdistelee aiempia tekstejä – nivoo niistä kokonaisuutta. Hän uutisoi, että *Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin arvosteltuaan vihreiden ajatusta ja Hassi nimitti Siimeksen arvostelua "epä-älylliseksi ristiretkeksi"*. Kun muistetaan, että vasemmistoliitto oli alulle panija *vihreän verouudistuksen* ympärillä käytyyn keskusteluun ja kyseinen teema joutui alun perin nimenomaan vasemmistoliiton hampaisiin, niin on mielenkiintoista ja tavallaan hiukan vääristävääkin, että uutisessa todetaan Siimeksen vain arvostelleen ja hänen olevan ikään kuin hampaisiin jäävä osapuoli. Uutisessa on merkille pantavaa myös se, että koko uutisointi keskittyy nimenomaan vain vihreiden ja vasemmistoliiton sanasotaan. Vasemmistoliiton kannanotossaan esittämiä puolueen omia linjoja ei tuoda niinkään esiin, vaan uutisen aihe on se, että vasemmistoliiton ja vihreiden sanasota jatkuu.

Vihreiden perheveromalli on uutisessa vahvasti esillä, vaikka se on vihreille pohjimmiltaan vain keskustelun avaus mahdollisesta uudistuksesta; ei osa *vihreää verouudistusta*. Vasemmistoliitto liitti perheveron kannanotossaan vihreisiin verbin *ehdottaa* välityksellä, kun taas lehti uutisoi vahvemmin - *ajama*. Lievennettynä esitetty "fakta" muuttuu siis uutisoinnissa varmemmaksi, aivan kuten tieteellisissä teksteissä lievennettynä esitetty fakta muuttuu varmemmaksi, kun siihen viitataan uudessa tutkimuksessa. Vasemmistoliitto onnistuu varmasti paremmin kuin uskoikaan saamaan julkisuuteen epämääräisen kuvan vihreiden tavoitteista. Ja kun uutiseen linkitetään vielä Siimeksen tiedotustilaisuudessa antama kommentti, jossa hän toteaa, *ettei hänen väitettään ole kumottu asia-argumentein*, jää lukijalle kuva räksyttävästä vihreästä puheenjohtajasta ja asiallisesta vasemmistoliitosta. Helsingin Sanomathan ei ole uutisoinut mitenkään vasemmistoliiton helmikuuisia kannanottoja vihreitä vastaan.

Sanomalehtien uutisointivalinnat ovat siis melkoinen vallankäytön paikka, jossa aseena on nimenomaan kieli, kuten Sirkkunen on linjannut. "Viestimien valta on tietojäsennyksessä vaikutusvaltaa - valtaa määrätä, mistä aiheista

kirjoitetaan ja millä tavoin - ja näin valtaa vaikuttaa suoraan yleisöön ja sen mielipiteisiin." (Sirkkunen 1996: 66.) Näin ollen "Toimittajat poliittisten toimijoiden puhetta esittäessään ja välittäessään samalla tekevät 'diskursiivista politiikkaa'" (Puhakka&Ridell 1996: 178). Toimittajalla on yhteiskunnallisten toimijoiden puheiden tms. palasia valikoidessaan esitysteknisiä ja strategisia keinoja käytössään. Niiden kautta hän tuottaa sekä poliitikosta että tämän puheesta tiettyjä tulkintoja, jotka ovat suurelle yleisölle usein ainoa esitys siitä, mistä kyseisessä poliittisessa tilanteessa oli kyse. (Puhakka&Ridell 1996: 187.) Tästä kaikesta edellä huomioidussa on siis pohjimmiltaan kyse.

Samana päivänä 12.3. kun Helsingin Sanomat julkaisi Siimeksen kannanoton, lähti sekä vihreiden että vasemmistoliiton puoluetoimistoilta julkisuuteen uudet kannanotot. Niistä vihreiden kannanotto liittyy selkeästi yhä *vihreän verouudistuksen* perustelemiseen, muttei vasemmistoliiton kannanotossakaan malteta vielääkään olla sivuamatta teemaa. Hassin kannanotossa perustellaan *vihreän verouudistuksen* mielekkyys - pyritään juuri niihin asia-argumentteihin, joita Suvi-Anne Siimes peräänkuulutti.

Puheenjohtaja Satu Hassi Vuosaaressa, Helsingissä 12. maaliskuuta 1999:
Työllisyys asetettava ykkössijalle veropolitiikassa

Työttömyys on Suomen suurin sosiaalinen ongelma edelleen. Työttömyys on tärkein syy kasvaneisiin tuloeroihin, köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Työttömyys aiheuttaa valtavan loven valtion ja kuntien kukkaraan, se maksaa julkiselle sektorille 40 miljardia markkaa vuodessa. Seuraavan hallituksen veropoliittisia päätöksiä tehtäessä onkin ykköstavoitteeksi asetettava työllisyyden parantaminen.

Työllisyyden kannalta tehokkainta on alentaa pienistä ja keskisuurista palkoista maksettavia tuloveroja ja työnantajamaksuja. Mutta jotta veroale ei johtaisi uusiin huononnuksiin sosiaaliturvassa, terveydenhuollossa ja koulutuksessa, tarvitaan tilalle muita veroja, kuten ympäristöveroja.

Vihreät haluavat kantaa aidosti vastuuta niin tulevaisuudesta kuin tässä hetkessä elävistä ihmisistä, heikoimmistakin. Siksi emme halua sortua populistisiin vaatimuksiin, vaikka ne lyhytnäköisesti voisivatkin tuntua houkuttelevilta.

Vihreä verouudistus eli ekologinen verouudistus on yhä laajemmissa piireissä niin Suomessa kuin Euroopassakin ymmärretty tehokkaaksi keinoksi parantaa sekä työllisyyttä että ympäristöä. Sitä onkin kutsuttu talouden ja ympäristön tuplapotiksi. Se kuuluu kaikkien Euroopan vihreiden puolueiden tärkeimpiin tavoitteisiin ja on myös Saksan punavihreän hallituksen keskeisimpiä ohjelmakohtia.

Ympäristöverot ovat keskeinen keino parantaa talouden ekotehokkuutta, eli kykyä tuottaa hyvinvointia entistä pienemmällä raaka-aineiden, energian ja luonnon kulutuksella. Siksi eri maiden ympäristöliikkeet ovat asettuneet tukemaan ekologista verouudistusta.

Ekologinen verouudistus saa tukea muiltakin kuin vihreiltä ja ympäristöväeltä. Saksassa toimii yritysjohtajien järjestö, joka ajaa ekologista verouudistusta. Yhdysvalloissa kerättiin vuonna 1997 peräti 2500 kansantaloustieteilijän adressi ekologisen verouudistuksen puolesta. Myös edistyksellisimmät eurooppalaiset vasemmistopuolueet tukevat ekologista verouudistusta.

Suomessa vihreän verouudistuksen linja on saanut tukea perinteisen oikeisto-vasemmisto barrikadin molemmilta puolilta. Työllisyyden parantamisen nimissä sekä SAK että Palvelutyönantajain liitto ovat vaatineet verotukseen hyvin samantapaisia muutoksia kuin vihreät. Vihreä verouudistus parantaisikin työvaltaisten elinkeinojen asemaa merkittävästi. Kaikki pienet ja keskisuuretkin yritykset hyötyisivät siitä, ja valtaosa suuremmistakin yrityksistä, samoin kaikki naisvaltaiset alat.

Vihreä verouudistus on myös tapa turvata julkisen sektorin palvelut ja työpaikat. Vihreän verouudistuksen vastustus palvelee vain kaikkein automatisoiduimpien, energiasyöpiimpien ja vanhakantaisimpien suuryritysten etuja. (Satu Hassin kannanotto 12.3. 1999.)

Laajassa ja perusteellisessa kannanotossaan Hassi nimeää *vihreän verouudistuksen* ensi kertaa julkisuudessa *ekologiseksi* verouudistukseksi. Ennen kaikkea tässä uudessa puheenvuorossa tuodaan esiin entistä vahvemmin se, ettei vihreä verouudistus ole todellakaan vain (suomen) vihreiden keksimä idea, vaan *(se) on yhä laajenemissa piireissä niin Suomessa kuin Euroopassakin ymmärretty tehokkaaksi keinoksi parantaa sekä työllisyyttä että ympäristöä*. Vihreät on häivytetty myös näkemyksen *tuplapotti* keksijän paikalta käyttämällä passiivia, eli *sitä onkin kutsuttu talouden ja ympäristön tuplapotiksi*. Muiksi *vihreän verouudistuksen* tukijoiksi mainitaan seuraavat tahot (suoraan tai melko suorasti): Euroopan vihreät puolueet, Saksan punavihreä hallitus, eri maiden ympäristöliikkeet, saksalainen yritysjohtajien järjestö, 2500 yhdysvaltalaisen kansantaloustieteilijän adressi, edistyksellisimmät eurooppalaiset vasemmistopuolueet sekä vielä SAK ja Palvelutyönantajain liitto.

Vihreät pyrkivät Satu Hassin kannanoton kautta perustelemaan entistä paremmin *vihreää verouudistusta* ja sen mielekkyyttä nimeämällä sen *ekologiseksi* verouudistukseksi (perheveromalliin ei edes viitata!). Vihreät pyrkivät myös tuomaan mallilleen tueksi mahdollisimman laajan tukijoukon. Tukijalistan kautta hyökätään myös suoraan Suvi-Anne Siimestä ja vasemmistoliittoa vastaan seuraavien kannattajien esille tuonnilla: yhdysvaltalaiset kansantaloustieteilijät (Suvi-Anne Siimeshän on kansantaloustieteilijä), edistyksellisimmät eurooppalaiset vasemmistopuolueet sekä työntekijäliitot.

-- Suvi-Anne Siimes omassa kannanotossaan 12.3. vaatii puolestaan

vihreiltä vastuullisuutta:

Veropopulistit ampuvat omaan jalkaansa

Suvi-Anne Siimes 12.3. Jyväskylässä

- - Suuria veroalennuksia kaikille lupaavat poliitikot ampuvat populismissaan omaan jalkaansa. Veroalennusten kääntöpuolena ovat nimittäin vastassa julkisten menojen leikkaukset. Niinpä jalkaan ampunuttakaan ei välttämättä heti ehdiä sairaalassa leikkaamaan. - -

Siimes on samaa mieltä Suomen Pankin pääjohtaja Vanhalan kanssa siitä, että suuret veroalennukset johtaisivat menoleikkauksiin. Siksi Siimeksen mielestä suuria veroalennuksia ei voidakaan luvata, kun yhteiskunnan tasa-arvosta halutaan pitää kiinni. Siimes vaatiikin sosialidemokraateilta ja vihreiltä vastuullisuutta tässä asiassa. Euroopan yhteisvaluutan aikana vasemmiston ja vihreiden mukanaolo hallituksessa on entistä tärkeämpää. Suomalaisen hyvinvointimallin tulevaisuuden avaimet ovat edelleen Suomessa ja niitä käytetään parhaiten hallituksesta käsin. (Suvi-Anne Siimeksen kannanotto 12.3. 1999.)

Populismi on jälleen kerran oleellisena sanavalintana kannanotossa, ja se tuntuukin olevan suosituin termi arvottaa toisen puolueen tavoitteita. Tyyllillisesti Siimes palaa kannanotossaan aiemmista teksteistään tuttuun lennokkuuteen metaforineen, joilla tavallaan tuodaan kannanotto lähemmäksi lukijaa – kansanomaistetaan sitä. Mutta nyt Siimes ei asetu vihreitä vastaan, vaan vaatii vihreiltä vastuullisuutta ja ilmoittaa haluavansa nähdä vihreät hallituksessa, mikä sinällään on mielenkiintoinen lisäpiirre koko vuoropuheluun. Kritiikki vihreitä ja *vihreää verouudistusta* vastaan jätetään syrjään. Vasemmistoliitto nähtävästi kokee siis jo saavuttaneensa tavoitteensa vuoropuhelussa saadun julkisuuden kautta.

Näistä kahdesta kannanotosta julkisuutta Helsingin Sanomissa saa 13.3. Siimeksen kannanotto, jonka uutisoinnissa ei kuitenkaan noteerata Siimeksen kannanoton sitä osaa, jossa hän toivoo vihreiltä ja sosialidemokraateilta vastuullisuutta. Sen sijaan se uutisoidaan vaalipuheita -palstalla seuraavasti:

Suvi-Anne Siimes: Veroalennukset ovat populismia

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes pitää lupauksia suuresta veroalesta populismina, jolla esittäjät ampuvat omaan jalkaansa. (HS 13.3. 1999.)

Niinpä sinällään sovinnollinen kannanotto vihreitä kohtaan saattaa monille lukijoista näyttää jopa *viherpunataistelun* osalta. Näin voi käydä ainakin niiden poliittisen viestinnän seuraajien kohdalla, joiden seuraama media on pelkästään Helsingin-Sanomat. Veroalen populistisuuden maininta vasemmistoliiton

taholta kun helposti yhdistyy käytyyn aiempaan keskusteluun.

Samana päivänä, kun Helsingin Sanomat uutisoi Siimeksen kannanotosta, Ilta-Sanomat, joka ei *vihreän verouudistuksen* ympärillä vellonutta keskustelua ole noteerannut keskittyessään vaaliuutisoinnissaan lähinnä vain kolmen suurimman puolueen vaalikampanjaan ja niiden puheenjohtajiin, huomioi sivuillaan kaksintaistelun. Pekka Ervasti "Uskottu mies" -palstallaan kirjoittaa seuraavasti:

Keskikastin raivokkainta taistelua käydään vasemmistoliiton ja vihreiden kesken. Satu Hassi syyttää Suvi-Anne Siimestä epä-älyllisestä ristirekkestä. Kulttuuriministerin puheista taas paistaa, että vihreät joutaisivat oikeastaan Tommi Mäkisen renkaanvaihtajiksi Safari-ralliin. Siten on sämpylät!" (IS 13.3. 1999.)

Ja vielä on samaisella palstalla toinen teemaan liittyvä humoristinen huomio, joka vain alleviivaa vasemmistoliiton ja vihreiden keskinäistä kamppailua, vaikka meneekin henkilötasolle. Juttua ennen on kasvokuva Anna Tulustosta ja sen vieressä kuvateksti, *Tulosto. Sinä lähdit pois*. Itse teksti kuuluu:

Viherpunataistelu repii myös Ultra Bran rivejä. Kulttiköörin pomo Kerkko Koskinen on paljastanut, että vasemmistoliiton listoille lähtenyt ex-bändiläinen Anna Tulusto on siitä outo ehdokas, että hänellä ei ole omaa ääntä ollenkaan.

Lausunto antaa olettaa, että Koskisen vaimo, Ultra Bran sanoittaja ja vihreiden kansanedustajaehdokas Anni Sinnemäki saa vaaleissa ainakin kaksi ääntä. (IS 13.3. 1999.)

Ilta-sanomat osuu pakinassaan hyvin olennaiseen. *Viherpunataistelu vihreän verouudistuksen* ympärillä ja siihen liittyneet kannanotot ja koko vuoropuhelun sävy tulevat sängen hyvin kuvatuiksi pakinan kautta. Mielenkiintoista ja huomion arvoista on, että Helsingin Sanomien luoma ilmaus *epä-älyllinen ristiretki* on lainautunut pakinaankin.

3.6 Vihreät teemansa takana loppuun asti

Vaalikamppailun loppusuoralla vasemmistoliiton siirryttyä jo muihin aiheisiin vihreät päättävät vielä perusteellisesti selventää ja korostaa *vihreää verouudistusta*.

Vihreät halunnevat mallinsa saaman kritiikin tähden selventää sen realistisuutta julkisuudessa. Helsingin Sanomien vaalipuheita –palstalla 14.3. esillä on vihreiden valtuuskunnan puheenjohtaja Pekka Sauri:

Sauri moittii isoja puolueita hyssyttelystä

Vihreiden kansanedustajaehdokas Pekka Sauri valittaa, että kolme suurinta puoluetta hyssyttelevät kuin huopatossuillaan ja pitävät varsinaiset vaaliteemat pimennossa.

Veronkevennyksiä tosin lupaavat kaikki

Suurten puolueiden johtajat eivät Saurin mukaan ole kuitenkaan kertoneet, miten veronkevennykset rahoitetaan. - - Vihreät maksaisivat veroalen nostamalla ympäristöveroa ja pääomaveron kertymää sekä olettamalla työllisyyden paranevan. (HS 14.3. 1999.)

Sauri käyttää lähes identtisesti samaa ilmaisua, kuin Siimes aikoinaan käytti kritisoidessaan kaikkia veroalennuksia lupailevia – myös vihreitä. Eli suurten puolueiden johtajat eivät Saurin mukaan ole kuitenkaan kertoneet, miten veronkevennykset rahoitetaan on hyvin lähellä Siimeksen 21.2. käyttämää ilmaisua: *Kukaan veroalen lupaaajista ei ole kertonut, millä konkreettisilla toimilla he alennuksensa rahoittavat.* Mahdollisuuksien rajoissa siis on, että Siimeksen syytös on lainautunut vihreiden käyttöön mukautettuna vihreille sopivaan muotoon.

Vain kolme päivää 12.3. julkaistun lähes yksinomaan ekologista verouudistusta perustelleen kannanoton jälkeen - todennäköisesti, koska edellinen ei saanut julkisuutta - julkaistaan Hassin nimissä vielä uusi kannanotto. Jossain määrin huvittavaa on, että vasta tässä kannanotossa itse vihreä verouudistus ohjelmanä selvitetään perinpohjin, vaikka se onkin ollut esillä julkisuudessa jo kuukauden päivät. Vihreiltä tavallaan siis ^{on}unohtui ^{mitä} "Pihtiputaan mummon sääntö". Eli journalistit lähtevät usein siitä, että asia pitää esittää niin, että mökin mummonkin tajuaa mistä puhutaan. (Koistinen 1998: 47.) Tämä ei vihreän verouudistuksen kohdalla vihreiltä onnistunut, kun vielä vaalien loppusuoralla joudutaan alleviivaamaan ja aukaisemaan omaa vaaliteemaa äänestäjille.

Satu Hassi Jyväskylässä 15.3. 1999:

Malli vihreän verouudistuksen toteuttamisesta eduskuntakaudella 1999-2003

Yhteenveto: vihreä verouudistus on talouden ja ympäristön historiallinen kompromissi

Monet taloustieteilijät pitävät ekologista eli vihreää talouden ja ympäristön -- tuplapottina: Työn verotuksen alenemisen johdosta työllisyys paranee ja

elinkeinoelämä monipuolistuu. Ympäristöverojen korotus puolestaan kannustaa kehittämään puhtaampaa ja energiaa säästävää tekniikkaa. Koska vihreä verouudistus parantaa työllisyyttä, se turvaa myös julkisen sektorin rahoituksen eli mahdollisuuden ylläpitää julkisin varoin maksettua koulutusta ja terveydenhuoltoa sekä sosiaaliturvaa. Vihreää verouudistusta voidaankin pitää historiallisena kompromissina, joka turvaa sekä oikeiston että vasemmiston perinteisiä tavoitteita ja samalla edistää ekologisesti kestävästä kehityksestä.

Vihreä verouudistus käynnistyi tämän hallituksen aikana. Alla olevassa suuntaa antavassa laskelmassa on osoitettu, että vihreää verouudistusta kannattaa jatkaa eduskuntakaudella 1999-2003. Tästä hyötyvät käytännöllisesti katsoen kaikki. Elinkeinoelämän hyötyjiä ovat erityisesti palvelualat, mutta myös suuri osa teollisuudesta. Kaikki pienet ja keskiuuret yritykset saavat uudistuksesta hyötyä: Työnantajamaksujen alennuksella kyetään poistamaan suurin osa työnantajan kansaneläkemaksusta, jonka kertymä nyt on noin 5,5. mrd mk. Työllisyyden paranemisesta taas hyötyvät tietenkin ne, jotka saavat työtä: uudistuksen on arvioitu tuottavan noin 25 000 työpaikkaa. Myös julkisen sektorin talous vahvistuu. Energiaveron korotus 4 mrd mk:lla ei rasita kotitalouksia: Se korottaa kyllä kotitalouksien sähkö- ja lämpölaskua keskimäärin 80 mk/kk (jos energian säästämiseksi ei tehdä mitään), mutta pieni- ja keskituloisiin kohdistuva tuloveron alennus enemmän kuin kompensoi tämän: valtion tuloveroa voidaan alentaa keskimäärin 100 mk:lla/kk tulonsaajaa kohden. Lisäksi palkansaajien pienituloisemman puolikkaan kunnallisveroa voidaan alentaa keskimäärin 80 mk/kk.

1. Työn verot alenevat

Alennetaan työhön kohdistuvia vuotuisia veroja yhteensä 10 miljardilla markalla:

! alennetaan työnantajamaksuja 5 mrd mk:lla

! korotetaan kunnallisveron kannustevähennystä siten, että vaikutus kunnallisveroon on 1 mrd mk

! alennetaan tuloveroa 4 mrd mk:lla

Työnantajamaksun alennuksella kyetään poistamaan suurin osa työnantajan kansaneläkemaksusta (jonka kertymä nyt on noin 5,5. mrd mk). Kela-maksua jää jäljelle vain suurimpiin palkkoihin. Tuloveron alennus jaetaan kahteen osaan. 1 mrd:n alennus kohdistetaan kunnallisveron ns. kannustevähennykseen, jossa alennus kohdistuu tehokkaasti pienituloisiin palkansaajiin. Lopulla 4 mrd:lla alennetaan valtion tuloveroa, veroalennus kohdistetaan alle 15 000 mk/kk ansaitseviin ja painotetaan tuloasteikon alapäähän. Tulonmenetykset korvataan täysimääräisesti sekä Kelalle että kunnille.

Osa työn verojen alentamisesta voidaan toteuttaa myös alentamalla henkilökohtaisten palvelujen arvonnlisäveroa. EU-komission uusi arvonnlisäveroesitys tekee sen mahdolliseksi.

2. Veroale rahoitetaan parantuneen työllisyyden kansantaloudellisilla vaikutuksilla ja ympäristö- ja pääomaveroilla

a) Uudistuksen voidaan arvioida tuottavan uusia työpaikkoja noin 25 000

Työllisyyden paranemisen myönteinen vaikutus julkiseen talouteen tuo takaisin noin kolmanneksen veroalennuksen vaikutuksesta eli noin 3,5 mrd mk. Muulla tavoin katettavaksi jää 6,5 mrd mk. Tästä 2 mrd mk katetaan pääomaverolla ja 4,5 mrd mk ympäristöveroilla.

b) Pääomaveron vuotuista kertymää nostetaan 2 mrd markalla. Lisäys voidaan koota pääomaveroprosenttia nostamalla 28:sta 30:een, pääomaveropohjaa laajentamalla ja osinkoverolla.

c) Ympäristöveroja korotetaan noin 4,5 mrd markalla. Tästä 500 milj. kootaan laajentamalla jätevero teollisuuden kaatopaikkoihin sekä ottamalla käyttöön rikkipäästöjen vero. Myös vesistöjä rehevöittävien päästöjen verottamista voidaan harkita. Loput kootaan korottamalla energiaveroa. Energiaveron korotuksesta teollisuus maksaa noin kolmanneksen, muu elinkeinoelämä toisen kolmanneksen ja kotitaloudet kolmanneksen. Energiaveron korotuksen vaikutus keskimääräisen kodin sähkö- ja lämpölaskuun on suuruusluokkaa 80 mk/kk.

3. Verouudistuksen vaikutukset

Vaikutukset elinkeinoelämään

Työn verokiila alenee erityisesti tehtävissä, joissa palkat ovat pieniä ja keskiisuuria. Kokonaiskustannukset alenevat varsinkin palvelualoilla ja rakennusalalla, jonne syntyy uusia työpaikkoja. Teollisuudenaloista esimerkiksi sähkötekninen teollisuus, metallituoteteollisuus ja graafinen teollisuus hyötyvät. Energiaverot eivät rasita edes esim. metsäteollisuutta kohtuuttomasti: Energiaverorakennetta on jo muutettu siten, että kaikkein energiavaltaimmat yritykset saavat helpotusta energiaveroon. Sitä paitsi energiaverotukseen liittyvä työn veron alennus koskee myös näitä aloja: Tällä hetkellä metsäteollisuuden energiaverojen osuus kokonaiskustannuksista on vain yhden prosentin luokkaa. Sen sijaan työvoimasta aiheutuvien verojen ja työnantajamaksujen osuus on kymmenen prosenttia.

Vaikutukset kotitalouksiin

! Tuloverojen alennusten vaikutus kompensoi energiaveron vaikutuksen elinkustannuksiin. Lisäksi palvelujen hinnat alenevat jonkin verran, mikä alentaa esimerkiksi ruoan hintaa.

! Jos kunnallisveron kannustevähennyksen korotus mitoitetaan siten, että se jakaantuu miljoonan pienituloisimman palkansaajan kesken, verohelpotuksen saavat noin 10 000 mk/kk ja sitä vähemmän ansaitsevat. Keskimääräinen hyöty tähän ryhmään kuuluville on 1000 mk/v eli noin 80 mk/kk.

! Tuloveron alennus kohdistetaan 15 000 mk/kk ja sitä vähemmän ansaitseviin. Keskimääräinen hyöty henkeä kohden tässä ryhmässä on myös noin 80-100 mk/kk." (Satu Hassin kannanotto 15.3. 1999.)

Aivan hukkaan Hassin viimeinen perinpohjainen kannanotto ei mediajulkisuuden kannalta mene, sillä sen pohjalta on Keskisuomalaisessa 16.3. uutinen lyhyesti -palstalla, joka kyseisen lehden lukijoille tuo vihreän veromallin ikään kuin uutena asiana esille vaalien alla:

Hassi mainostaa veromallia: Vihreän liiton puheenjohtaja Satu Hassi pitää vihreää veromallia "historiallisena kompromissina". Hän mainosti maanantaina Jyväskylässä, että vihreä verouudistus turvaa sekä oikeiston että vasemmiston perinteisiä tavoitteita ja samalla edistää ekologisesti kestävästä kehitystä. Hassi muistutti monen taloustieteilijän pitävän ekologista eli vihreää verouudistusta ympäristön tuplapottina. (KSML 16.3. 1999.)

Ja vielä viimeisessä kannanotossaan ennen vaaleja *Ohjelma pienen yritystoiminnan edellytysten parantamiseksi sisällytettävä seuraavaan hallitusohjelmaan* Hassi

linjaa 18.3.:

- -Toimet, joihin Hassin mukaan on ryhdyttävä ovat: 1. Verorakennetta on muutettava suosimaan työvaltaista yritystoimintaa suhteessa automatisoituun teollisuuteen. Vihreiden esittämä verouudistus toimii juuri näin.- - (Satu Hassin kannanotto 18.3. 1999)

Helsingin Sanomat noteeraa tämän kannanoton, mutta viittaus vihreiden veromalliin ei saa julkisuutta.

4. JOHTOPÄÄTELMIÄ TEKSTIEN POHJALTA

4.1. Yleistä

Subjektin rooli ja intertekstuaalisuus ovat sidoksissa toisiinsa - - intertekstuaalisuuden moniäänisyydessä tutkimuksen tekijän tulee löytää tapa sekä pulua näiden muiden äänien kanssa kuin myös saada oma äänensä kuuluviin (Leppänen 1996: 130).

Kun käy läpi kuukauden ajan jatkunutta poliittista vuoropuhelua, niin joutuu pakostikin monien tulkintojen eteen. Ongelmaksi nousee jo se, että täysin varmasti ei voi osoittaa juuri tietyn kannanoton vaikuttaneen tietyllä tavalla toiseen. Toinen ongelma on oman objektiivisuuden säilyttäminen, mihin kyllä paljolti auttaa tekstien toistuva läpilukeminen ja omien ajatusten arvottaminen. Heikkinen kuvaa osuvasti, että tulkinnassa voi avautua niin kielianalyysiin kuin sosiokulttuuriseen analyysiinkin. Kriittisessä tekstintutkimuksessa nämä suunnat yhdistyvät, sillä "kielianalyysin on oltava sosiokulttuurisesti pätevää ja sosiokulttuurisen analyysin on oltava kielellisesti perusteltavissa". (Heikkinen 1999: 55.) Juuri tästä omassa tutkimuksessani on kyse. *Vihreän verouudistuksen* ympärillä käydyn vuoropuhelun kielellisiä valintoja voi analysoida vain, jos huomioi sekä tilanteen, jossa ne laadittu, että sen tarkoituksensa, miksi ne on laadittu.

Politiikan tutkijat erottavat neljä näkökulmaa lähestyä retoriikkaa politiikan näkökulmasta. *Policy-retoriikka* on kyseessä silloin, kun monista tiettyä kysymystä koskevista vaihtoehdoista on valittava yhtenäinen linja.

Politikointiretoriikassa toimijoiden välinen kamppailu kohoaa sen tulosten yläpuolelle. *Polity-retoriikalla* viitataan siihen, että tekstien poliittisuus voi tulla esiin vakiintuneiden toimintatapojen merkityskenttänä ja *politisointiretoriikka* osoittaa toiminnassa olevan mahdollisen pelivaran ja itse toiminnan avaamisen. (Palonen & Summa 1996: 11-12.) Tämä nelijako on huomioitava kielitieteellisestikin vuoropuhelua tutkittaessa. Kumpikin puolue on valinnut linjansa, millä se tuo *vihreän verouudistuksen* esille viestinnässään, eli niillä on siis oma yhtenäinen linjansa. *Viherpunataistelussa* toimijoiden välinen kamppailu kohoaa välillä itse keskustelun pääteemaksi veromallin yläpuolelle. Kannanotot laaditaan vakiintuneen kaavan mukaisesti ja vaalien jälkeiset hallitusneuvottelut asettavat keskustelulle tietyt rajat. Eli politiikantutkija voisi lähestyä tutkimaani vuoropuhelua, mistä tahansa edellä mainitusta näkökulmasta. Johtopäätelmiä vuoropuhelusta tehdessäni törmään itse niihin kaikkiin.

Esitän seuraavassa kuviossa pääpiirteissään, miten vuoropuhelu eteni aikavälillä 10.2 – 21.3. 1999. Olen jakanut tutkimani tekstit siinä kolmeen sarakkeeseen ja niissä kronologiseen järjestykseen. Varsinainen *viherpunataistelu* on niistä yksi sarake, joka on jaettavissa viiteen eri vaiheeseen. Keskimmäisessä sarakkeessa ovat ne tekstit, joilla mielestäni on jotain erityistä lisäarvoa käydylle vuoropuhelulle, vaikeivat ne aivan suoraan varsinaista dialogia olekaan. Ja kolmas sarake sisältää sitten kaikki muut tekstit, joissa *vihreä verouudistus* on ollut esillä.

**OHEISTEKSTEJÄ, JOISSA VIITATAAN TEEMAAN
TAI KYSEISIIN PUOLUEISIIN**

10.2. vihreiden kannanotot ↔ 11.2. Kesksuomalaisen ja Helsingin Sanomien uutisointi niistä

- 12.2. Helsingin Sanomien puheenjohtajahaastattelu (vihreä *verouudistus* esillä)
- 20.2. Helsingin Sanomien uutinen, jossa Soinivaara (vihr.) linjaa *vihreästä verouudistuksesta*

21.2. Helsingin Sanomien uutinen, jossa Soinivaara (vihr.) linjaa verotuksesta

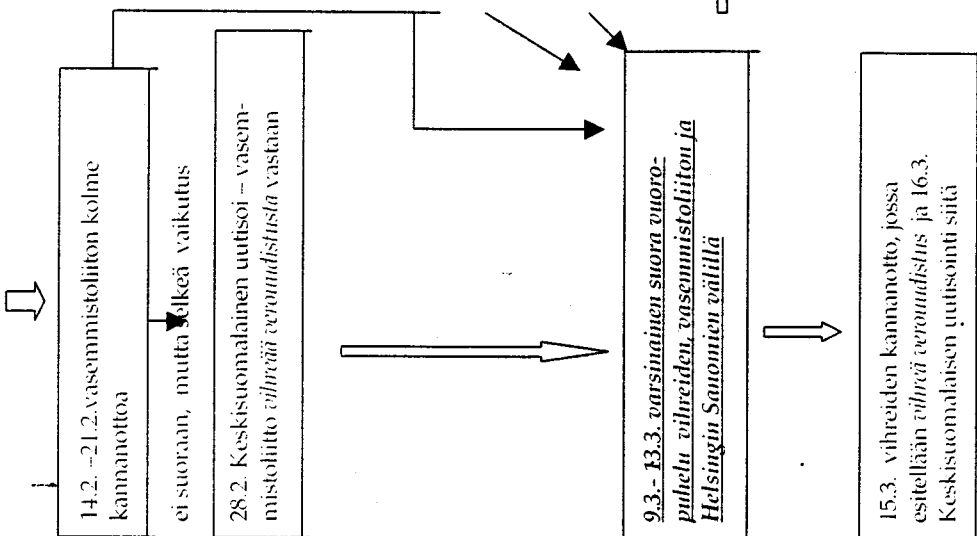
25.2. Kesksuomalaisessa puheenjohtajahaastattelu (vihreä *verouudistus* esillä)

**NÄMÄ TUOVAT LISÄMERKITYKSIÄ
KESKUSTELUUN TAI KUVAAVAT
SITÄ**

1.3. Vihreiden kannanotto, yrittää johdattaa ydinvoimaksymykseen

6.3. Helsingin Sanomissa Suvi-Anne Siimes vihreistä negatiiviseen sävyyn (ja sitä ennen TV:ssä)

13.3. Iltasanomien pakinassa ristitään koko keskustelu *vihreäpuutauksiksi*

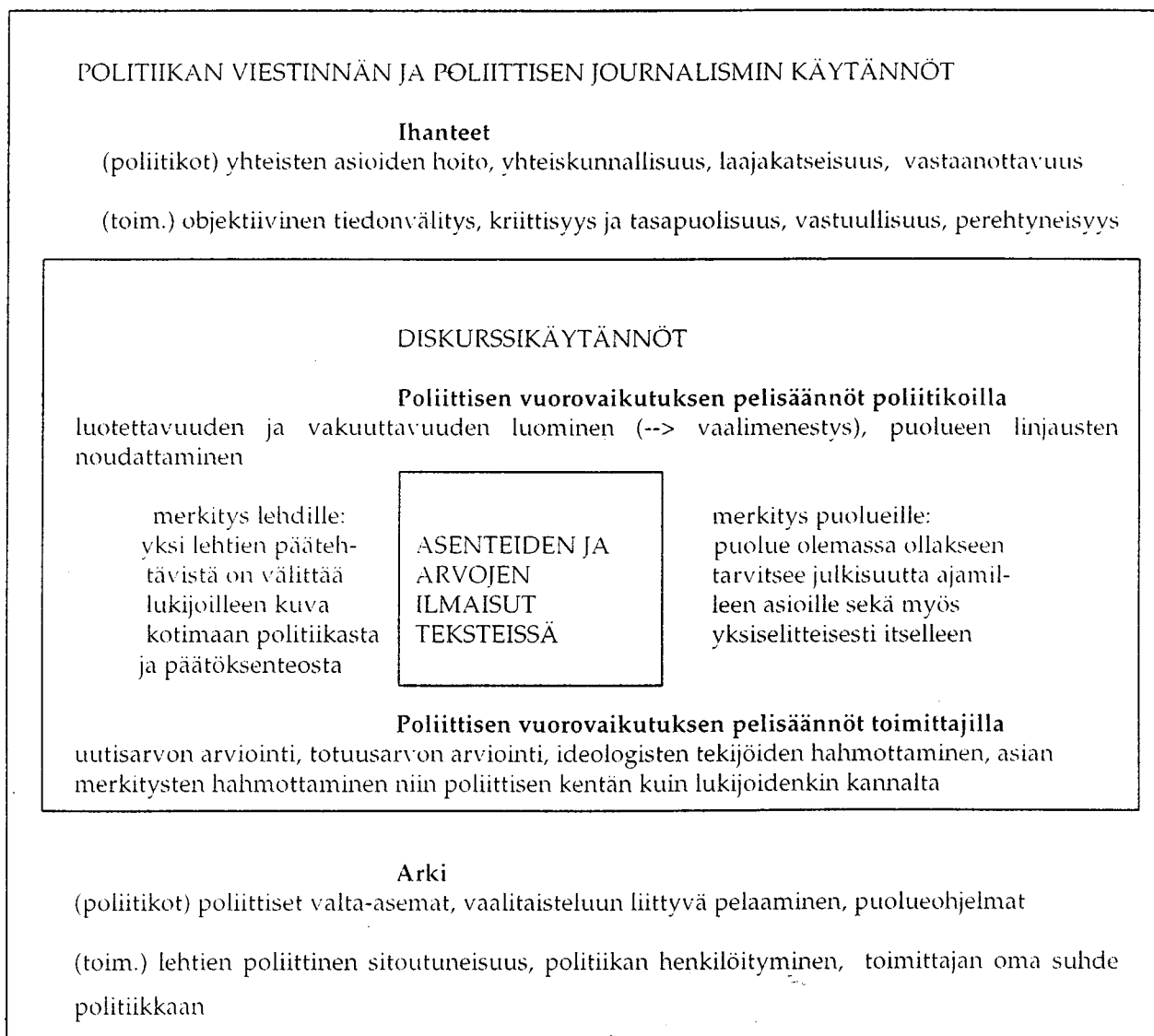

14.3. Helsingin Sanomien uutisessa Sauri (vihr.) sivuaa *vihreästä verouudistusta*

18.3. vihreiden kannanotto, jossa sivutaan *vihreästä verouudistusta*

KUVIO 7 Vuoropuhelu etenemisvaiheittain

Tätä vuoropuhelua lähestyn nyt jo aiemmin (sivulla 15) kuvaamani mallikehikon kautta. Mallini lähtee Faircloughin analyysimallista, joka näkee tekstissä kolme tasoa, tekstin kuvauksen, tekstin ja vuorovaikutuksen suhteen tulkinnan ja sosiaalisen kontekstin selityksen (Fairclough 1997: 78-80). Noita kaikkia kolmea tasoa pyrin analysoimaan muistaen, että kannanottoja on varmasti uutisoitu eri tavoin muissakin viestimissä ja puolueiden edustajat ovat viitanneet *vihreään verouudistukseen* erilaisissa vaalitulaisuuksissa pitämässään puheissa. Esittelemieni tekstien taustalla on siis muitakin piilotekstejä, mutta omia päätelmiä voin tehdä vain niiden tekstien kielellisten piirteiden kautta, mitkä olen löytänyt. Mallini, jonka jo esittelin sivulla 15 (kuvio 4), on muistin virkistykseksi siis seuraava:

KUVIO 4 Poliittisessa vuoropuhelussa vaikuttavat seikat (katso sivu 15)

4.2. Asenteet ja arvotukset teksteissä – tuplapotti vaiko sottaamismaksu

Vihreä verouudistus tarkoittaa työn verojen alentamista työllisyyden parantamiseksi ja vastaavien varojen kokoamiseksi ympäristö- ja pääomaveroilla (Satu Hassin kamanotto 9.3. 1999).

Keskityn tässä luvussa *vihreään verouudistukseen* liittyneisiin arvoihin ja asenteisiin, jotka representoivat puolueiden asenteita toisiaan kohtaan vaalitaistelun tiimellyksessä. Koetan tiivistää, miten nuo arvotukset menivät läpi lehdissä, sekä miten ne muokkautuivat toisen puolueen viestinnässä. Kuten Luukka on todennut, niin vaikuttamaan pyrkivissä teksteissä tekstin tuottajan asenteet ja korostukset ovat tekstin varsinaista sisältöä (Luukka 1995: 97). Keskityn nyt nimenomaan *vihreään verouudistukseen* terminä.

Vasemmistoliitto rakentaa näkemystään *vihreästä verouudistuksesta* erilaisilla ja monipuolisilla kuvauksilla. Aivan ensimmäinen maininta siitä on *vihreiden verotaikatemppu*, jota täsmennetään kuvaamalla, että *verouudistus perustuu lainalaisuuksiin, joita vain paroni Münchhausen on menestyksekkäästi soveltanut käytäntöön*. Ilmauksessa *vihreiden mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan* merkityssisältö kuvaa hyvin interpersoonaisen osan tärkeyttä viestinnässä. Alkuhan on positiivinen, eli *talous nousisi*, mutta sitä määrittävä jatko - *kiskomalla itseään omasta tukastaan* - muuttaa proposition, *vihreän verouudistuksen*, melko hassunkuriseksi. Käsiteltävä propositio käännetään puolestaan merkityssisällöltään vihreiden alkuperäiselle näkemykselle päinvastaiseksi seuraavassa: *Antavatko nämä "sottaamismaksut" vihreille hyvän omantunnon, Siimes kysyy*. Eli propositiona olleet ympäristöverot saadaan uudella nimityksellä näyttämään aivan muulta kuin ympäristön tilaa turvaavilta. Vuoropuhelun kokonaistasolla tämä kuvaamani merkityssisältö vain korostuu, kun kahdessakin kannanotoistaan Siimes kirjoittaa: *Toisin kuin vihreät Vasemmistoliitto kannattaa todellisia ympäristöveroja*. Vasemmistoliitto siis luo *vihreästä verouudistuksesta* epäkelpoa kuvaa ja toisaalta tuon luomansa kuvan kautta perustelee omaa ympäristöveromalliaan.

Ajatellaanko vasemmistoliitossa oikeasti *vihreästä verouudistuksesta* edellä mainituilla tavoilla ei ole oleellista, vaan oleellista on se, saako vasemmistoliitto synnytytyksi *vihreästä verouudistuksesta* kuvan epärealistisena

mallina – onnistuuko se selkeässä ideologisessa valinnassaan. Paitsi ympäristölle haitallisena tuodaan vihreiden malli esille myös *hyvätuloisia suosivana*. Vasemmistoliitto käyttää viestinnässään arvottavana terminä *veroalepopulismia* tai sitten pelkkää *populismia*, joka joko osin tai kokonaan kohdistuu esiintyessään *vihreään verouudistukseen*. Sitä käytetään kuvaannollisesti esimerkiksi lauseessa: *Suuria veroalennuksia kaikille lupaavat poliitikot ampuvat populismissaan omaan jalkaansa*. Tämänkaltaisten vasemmistoliiton arvotusten lainautuminen esimerkiksi tutkimieni lehtien teksteihin kuvaa osaltaan sitä, kuinka hyvin vasemmistoliitto onnistuu saamaan rakentamansa kuvan vihreästä verouudistuksesta läpi julkisuudessa – onko esimerkiksi *sottaamismaksusta vihreän verouudistuksen* synonyyminä mahdollisuus tulla osa lukijoiden arkipäiväistä ajattelua? Vihreiden reaktioista voi puolestaan päätellä, kuinka hyvin heidän viestinnästään vastaavat kokevat vasemmistoliiton onnistuvan.

Vihreät korostavat *vihreää verouudistusta* ja sen erinomaisuutta ensinnäkin jo ristimällä veromallinsa *vihreäksi*, jolla ei kuvata pelkästään ”puolueen väriä”, vaan uudistuksen vaikutuksia ympäristöön. Se on heillä myös *tärkeimpien uudistusten* joukossa, *järkevä kokonaisuus* (HS:n haastattelussa Hassin vastaus) sekä *työllisyyden ja ympäristön tuplapotti* (ja toisaalta *talouden ja ympäristön*). Siitä käytetään nimitystä *työllisyyslääke* sekä luodaan sille synonyymi *ekologinen verouudistus*. *Ekologinen* kenties vielä alkutermiä *vihreä* selkeämmin korostaa verouudistuksen positiivista vaikutusta ympäristöön. Mallin sopivuutta kaikille korostetaan kirjoittamalla mallin olevan *historiallinen kompromissi, joka turvaa sekä oikeiston että vasemmiston tavoitteita*. Siinä, missä vasemmistoliitto siis luo mallista kuvaa *sottaamismaksuna*, korostavat vihreät sen *ekologisuutta* – asenne uudistusta kohtaan on ympäristöteemaa ajatellen puolueilla mahdollisimman kaukana toisistaan.

Toistensa arvotuksista ja korostuksista puolueet lainaavat sitten omiin teksteihinsä merkityssisältöjä, mikä on omiaan korostamaan tekstien vuorovaikutuksellista luonnetta. Toki ne muuttavat toisen puolueen käyttämät ilmaukset tarkoituksiinsa sopiviksi. Ensinnäkin vasemmistoliitto tarttuu vihreiden *vihreän verouudistuksen* tehokkuutta korostavaan teemaan *tuplapotti*. Seuraava lainaus eräästä kannanotosta kertoo jo paljon: *uskovatko vihreät todella ympäristöverotuksen ns. kaksoishyötyyn*. Vasemmistoliiton harkittu valinta muotoilla *tuplapotti* kysymykseksi kyseenalaistaa jo osaltaan teemaa. *Uskovatko todella* lieventää vielä selkeämmin vihreiden mallin varmuutta. Ja kun kaksoishyödyn

edessä on *us.*, ei senkään tässä kontekstissa voi tulkita olevan muuta, kuin vihreiden mallin varmuutta kumoava ilmaisu. Samaisessa ensimmäisessä kannanotossa, jossa teemaan tartutaan, todetaan vielä: *Kaksoishyödyn tavoittelemisen on käytännössä liian kunnianhimoista.* Ja vihreiden *tuplapotti* -merkitykseen pohjautuu myös kyseisen merkityksen kokonaan kumoava ilmaisu: *mallissa talous nousisi ympäristö- ja työllisyysongelmien suosta kiskomalla itseään omasta tukastaan.*

Vihreiden puolelta esimerkki vasemmistoliiton tekstien merkitysten lainaamisesta on yritys kääntää vasemmistoliiton ivallinen Münchausen –vertaus itselle voitoksi: *vaalikentillä hän (Siimes) nimittelee sitä Münchausenin tempuksi, yritykseksi nostaa itsensä ilmaan kiskomalla itseään tukasta. Siimeksen populismi taitaakin olla Vasemmistoliiton Münchausenin tempu puolueen kadonneen kannatuksen metsästämiseksi.* Eli koko vertaus koetetaan kääntää vasemmistoliiton näkökulmia arvottamaan. Tekstien välinen vuoropuhelu ja sen merkitys vain korostuu, kun huomataan, että puolueet myös huomioivat nuo toistensa kyseenalaistukset ja viittaavat puolestaan niihin. Näin voi todeta käyneen, kun Siimes huomioi Hassin määritelmän *Siimeksen populismi* ja kirjoittaa seuraavassa kannanotossaan: *Vasemmistoliitto ei ole lähtenyt veroalepopulismiin mukaan siksi, - .* Eli hän kumoaa perustellen Hassin populismisyytöksen.

Miten sitten lehdistössä arvioidaan *vihreää verouudistusta* siitä uutisoitaessa? Nousevatko esimerkiksi edellä mainitut asenteellisuutta sisältävät merkitykset vahvasti esille ja vaikuttavatko ne sitä kautta selkeästi muuhun viestintään? *Vihreän verouudistuksen kaksoishyöty* tulee esille heti vihreiden kampanja-avauksen jälkeen Helsingin Sanomissa: *Tavoitteena on lyödä kaksi kärpästä yhdellä iskulla: toisaalta parantaa uusien työpaikkojen synnyn edellytyksiä ja toisaalta antaa markkinoille keppiä ja porkkanaa (12.2. HS).* Samassa tekstissä nousee esille määrittely *järkevä kokonaisuus.* *Vihreä verouudistus* määritellään puolestaan *lääkkeeksi*, kun Helsingin Sanomat uutisoi Soinivaaran puhetta 21.2. Mielenkiintoista on, että puoluesihteerin Heikkinen käyttää samaa nimitystä 22.2. puoluetoimistolta lähteneessä kannanotossaan. Siinä saattaa olla kyse sattumasta, mutta se voi olla myös tarkoituksellinen lainaus. Keski-suomalaisessa veromallin tärkeys vihreille tuodaan esiin, kun se vihreiden tavoitteiden joukossa uutisoidaan *Vihreän Liiton päätavoitteeksi.*

Nuo edellä mainitut arvotukset *vihreästä verouudistuksesta* julkaistiin sanomalehdissä ennen vasemmistoliiton esittämiä näkemyksiä. Vuoropuhelun kuluessa vasemmistoliiton painotukset luovat uudentyypistä representaatiota

vihreälle verouudistukselle lehtienkin palstoilla. Keski-suomalaisessa 28.2. uutisen otsikossa tuodaan esiin *"Siimes ihmettelee vihreiden motiiveja"* ja itse uutistekstissä vielä täsmennetään ihmetyksen kohdistuvan *vihreiden ympäristöverouudistukseen*. Uutisoitua tulee myös *paroni von Münchhausen* -vertaus kokonaisuudessaan. Helsingin Sanomissa 12.3. vasemmistoliitto saa uutisoiduksi väitteensä *Vihreiden verolinja suosii suurituloisia* ja kaksi päivää myöhemmin lehti julkaisee uutisen *Suvi-Anne Siimes: Veroalennukset ovat populismia*.

Vihreät siis tuovat malliaan esille ympäristöystävällisenä, tuplapottina ja ekologisena uudistuksena. Vasemmistoliitto kääntää sen sottaamismaksuksi, taikatempuksi ja populismiksi. Kaikki nuo menevät läpi lehdissäkin. Tuo arvotusten ja asenteiden kirjo muokkaa sitten erityyppisiä diskurssikäytäntöjä näille eri viestijätahoille, joten seuraavaksi on edettävä niiden tarkasteluun. Yksittäisten tekstien tasolla oleva monipuolinen arvomaailma jo yksistään synnyttää vilkkaan vuoropuhelun. *Viherpunataistelun* kohdalla pääpiirteissään lienee niin, että sosiokulttuuriseen käytäntöön liittyvät seikat muodostavat lehdistölle ja puolueille kaikille omat diskurssikäytäntönsä lähestyä *vihreää verouudistusta*, ja sitä kautta esimerkiksi *vihreälle verouudistukselle* syntyy noin monenlaisia ja eri tavoin arvottavia nimityksiä.

4.3 Poliittisen vuorovaikutuksen pelisäännöt – *vihreä verouudistus* populismia, ristiretki vaiko sanasota?

Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin arvosteltuaan vihreiden ajatusta rahoittaa kymmenen miljardin markan palkkaveroale muun muassa ympäristöveroja korottamalla. Siimes huomautti, että ympäristöveroja pitäisi käyttää saastuttamisen vähentämiseen eikä veroalen maksamiseen. Hassi nimitti Siimeksen arvostelua "epä-älylliseksi ristiretkeksi". (HS 12.3.)

Määrittelen mallissani (KUVIO 4), että puolueet tarvitsevat julkisuutta saadakseen ajamiaan asioita äänestäjien tietoisuuteen ja vastaavasti lehtien oletetaan välittävän lukijoille kuvaa kotimaan politiikasta. Diskurssikäytännöt muotoutuvat sitten näiden seikkojen kautta. Poliittisen vuorovaikutuksen pelisääntöihin puolueilla kuuluu pyrkimys olla vakuuttava ja luotettava omien linjaustensa rajoissa ja sitä kautta pyrkimys vaalimenestykseen. Lehdet puolestaan arvioivat puolueiden

kannanottoja niiden uutisarvon kautta. Samoin ne tarkastelevat kannanotoissa esitettyjen asioiden ideologisia painotuksia ja faktoina esitettyjen linjausten totuudellisuutta, ja sen jälkeen eri tavoin lieventävät tai kumoavat näitä seikkoja. Puolueet puolestaan pyrkivät saamaan omat ideologiset painotuksensa läpi ensin lehdistössä ja sen jälkeen lehtien kautta lukijoidenkin piirissä. Näin *vihreän verouudistuksen* ympärille muodostuu vuoropuhelu, jossa vasemmistoliitolle mallin esittäminen on populismia, itsensä huijaamista tai jopa luonnon tuhoamista. Vihreät tulkitsevat puolestaan Siimeksen kannanotot populistiseksi ristiretkeksi itseään vastaan vaalimenestyksen toivossa. Lehdistölle kyseessä on puolueiden välinen väittely - sanasota.

Faircloughin mukaan virallisten lähteiden ja tiedotusvälineiden välillä käy kahdensuuntainen virta, jossa jälkimmäinen saattaa käyttää edellisen diskursseja, kun taas viralliset tahot suunnittelevat julkiset tiedotteensa niin, että ne mukautuisivat diskursseihin, joita tiedotusvälineet käyttävät. Tämä vuorovaikutus on havaittavissa pitkällä aikavälillä. (Fairclough 1997: 129.) Diskurssikäytäntöjä tutkittaessa pitää muistaa, että diskurssityypit ovat sisäkkäisiä ja kerroksisia. Aiempia tekstin versiota voidaan muokata uudennlaisiksi toisen tekstin laatijan päämäärien mukaan. Tällöin prosessissa eivät muunnu vain jutun aiemmat versiot, vaan myös lähteenä olevat tilanteet: haastattelut, poliittiset puheet, julkilausumat jne. (Fairclough 1997: 69.)

Tutkimassani vuoropuhelussa vasemmistoliitto pyrkii esittämään, ettei *vihreä verouudistus* voi toimia käytännössä. Tätä kuvaa jo ensimmäisen kannanoton otsikko *Vihreiden verotaikatemppu ei toimi* – eli käytännössä siis ”x ei ole y”. Otsikkoon ei ole laitettu minkäänlaista lieventävää ainesta, vaan vasemmistoliitto on alusta asti täysin varma kannastaan. Kannanoton ensimmäinen lause on sitten puolestaan muodossa ”väitän, että x on y”: *Vihreiden esittämä verouudistus perustuu - - Siimeksen mukaan lainalaisuuksiin, joita vain paroni - -*. Sama tyyliä jatkua seuraavassa kannanotossa:

Työttömyyden nujertaminen ei saa tapahtua tasa-arvon kustannuksella

--

Siimes pitää myös vihreiden veromallia epäuskottavana. Vihreät ovat esittäneet, että tulevalle vaalikaudella voidaan työn verotusta alentaa lisäämällä vastaavasti ympäristöverotusta. Jotta ympäristöverot todella tuottaisivat, silloin luontoa ei suojella, vaan sitä sallitaan liattavan maksusta. Antavatko nämä ”sottaamismaksut” vihreille hyvän omantunnon, Siimes kysyy

Lehdet eivät tietenkään uutisoi tyyliin *vihreiden verotaikatemppu ei toimi*, koska silloinhan lehdet välittäisivät lukijoilleen omana kantanaan vasemmistoliiton rakentamaa todellisuutta. Sen sijaan he otsikoivat Siimeksen kannanottoja esimerkiksi *Siimes ihmettelee vihreiden motiiveja* ja *Vasemmistoliiton Siimes: Vihreiden verolinja suosii suurituloisia*. Vasemmistoliiton varmuus kannastaan *vihreään verouudistukseen* siis kuitenkin välittyy selkeästi noissa uutisissa ja näin ollen puolueen viestinnällinen tavoite varmastikin toteutuu.

Vihreät otsikoivat oman kannanottonsa vastaukseksi vasemmistoliiton kritiikkiin: *Suvi-Anne Siimeksellä ei ole todellisia keinoja hyvinvointivaltion pelastamiseksi*. Merkille pantavaa on, että *ei ole todellisia* luo kuvan, että vihreätkin myöntävät keinoja Siimeksellä olevan, mutta eivät vain usko niihin. Kun kannanoton ensimmäinen lause on vielä *Satu Hassi arvelee*, ja Münchausen –vertaus torjutaan ilmauksella *Siimeksen populismi taitaakin olla*, niin vasemmistoliiton kannanottojen kaltainen varmuus ei vihreiden diskurssikäytännöstä kyllä välity. Onko valinta sitten tietoinen vai tiedostamaton, jää arvailujen varaan, mutta ihmetellä täytyy, miksei kannanottoon ole kirjoitettu yksinkertaisesti esimerkiksi vain, että *Siimeksen populismi on*.

Vihreiden kannanotoistakin löytyy vasemmistoliiton näkemysten arvottamista. Eräässä kannanotossa kirjoitetaan Hassin lainaukseksi seuraavaa: *Siimes haluaa kehittää Vasemmistoliiton moderniksi eurooppalaiseksi vasemmistopuolueeksi. Sen puheenjohtajalta voisi odottaa älyllisempää ja rehellisempää toimintaa*. Teksti siis toistaa alaotsikossa olleen vaateen *odottaisi älyllisempää toimintaa*. Lehtiuutisoinnissa kannanoton väitteet uutisoidaan jopa varmuusasteeltaan varmempana kuin itse kannanotossa. *Voisi odottaa / odottaisi älyllisempää toimintaa* ovat muuttuneet muotoon *on ollut epä-älyllinen*. Ja aiemminhan jo esitin mahdolliseksi, että tekstien välinen vuorovaikutus olisi aiheuttanut sen, että kannanoton ilmaus *epätoivoinen ristiretki* olisi muuttunut muotoon *epä-älyllinen ristiretki*. Itse lehtiuutisen tekstissä on vielä toistona *Siimes kalastaa ääniä epä-älyllisellä ristiretkellä*. Onkin tulkittavissa, että vihreiden kannanotossa esillä olleet seikat representoidaan Helsingin Sanomissa lukijoille jopa siten, että itse lehdessä vihreiden esittämäksi uutisoitu vasemmistoliiton ja sen teemojen arvottaminen on jopa arvottavampaa kuin ilmaukset vihreiden kannanotossa. Lehtien diskurssikäytännön hän jo nimesin ”sanasota –diskurssiksi”. Tuon diskurssikäytännön takia Helsingin Sanomissa kumpikin sanasodan osapuoli pitääkin nähtävästi saada hyökkäämään toistaan vastaan yhtä voimakkaasti.

Lehdistön linjaus näkyy myös Siimeksen 11.3. ilmestyneen kannanoton uutisoinnissa:

Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin arvosteltuaan vihreiden ajatusta rahoittaa kymmenen miljardin markan palkkaveroale muun muassa ympäristöveroja korottamalla. Siimes huomautti, että ympäristöveroja pitäisi käyttää saastuttamisen vähentämiseen eikä veroalen maksamiseen. Hassi nimitti Siimeksen arvostelua 'epä-älylliseksi ristiretkeksi'.

Eli nimenomaan vuoropuhelun sanasotamaisuutta korostetaan uutisessa. Se tuodaan esille uutisen toisessa lauseessa suoraan: *Vasemmistoliiton puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes jatkoi torstaina sanasotaa vihreän liiton - -*. Lehdistö on siis päättänyt diskurssikäytännössään korostaa vuoropuhelun vastakkainasetteluja. Vasemmistoliitto pyrkii viestinnässään ensin hyvin selkeästi saamaan vihreät epäsuotuisaan valoon. Kun Siimes sitten *veropopulisteja* syylistäessään 12.3. linjaa kuitenkin, että *vihreiden nukanaolo hallituksessa on entistä tärkeämpää*, ei tätä uutisoida, koska lehdistön valinta on korostaa *sanasotaa*. Sen sijaan uutisoidaan *veroalennukset ovat populismia*. Koska vasemmistoliiton verotuskritiikki on kyseiseen kannanottoon asti keskittynyt aina vihreisiin, niin lukijalle välitetään Helsingin Sanomien kautta edelleen kuva sanasodan jatkumisesta. Lehti on valinnut diskurssikäytäntönsä, eikä vasemmistoliitto saa ihan puhtaasti haluamaansa sisältöä läpi.

4.4 Sosiaalisen kontekstin ihanteet ja arki

Keskikastin raivokkainta taistelua käydään vasemmistoliiton ja vihreiden kesken. Satu Hassi syyttää Suvi-Anne Siimestä epä-älyllisestä ristiretkestä. Kulttuuriministerin puheista taas paistaa, että vihreät joutaisivat oikeastaan Tommi Mäkisen renkaanvaihtajiksi Safari-ralliin. Siten on sämpylät!" (IS 13.3. 1999.)

"Kieli on olemassa vain toimiessaan jossakin ympäristössä. Kieltä käytetään ja tulkitaan aina suhteessa tilanteeseen, kielenkäyttajiin ja tapahtumiin. Tilannekontekstin käsitteellä ei tarkoiteta mekaanisesti kaikkia mahdollisia tilanteen piirteitä, vaan niitä piirteitä, jotka ovat kielenkäytön kannalta relevantteja ja vaikuttavat siihen." (Luukka 1995: 24.) Kaikissa viestintätilanteissa tekstien

muodostumiseen vaikuttaa myös sosiokulttuurinen taso. Fairclough on todennut olevansa huolissaan siitä, "miten yhteiskuntajärjestelmissä toimivat valtasuhteet vaikuttavat joukkotiedotukseen ja miten joukkotiedotus toisaalta vaikuttaa valtasuhteisiin, esimerkiksi luokkaa, sukupuolta ja etnisyyttä koskeviin suhteisiin sekä tiettyjen erityisryhmien, kuten poliitikkojen tai tiedemiesten ja suuren yleisön välisiin suhteisiin" (Fairclough 1997: 23). *Viherpunataistelussakin* vaikuttavat keskustelun kulkuun politiikan viestinnän ja poliittisen journalismin käytännöt. Ne vaikuttavat valtasuhteisiin koko vuoropuhelun ajan.

Ihannetilannehan on se, että (kliseemäisesti) politiikka olisi poliitikoille yhteisten asioiden hoitoa ja poliitikot olisivat laajakatseisia, ulkopuolisesti asioihin suhtautuvia sekä palautetta vastaanottavia. Arki kuitenkin tuo mukaan poliittisen valtataistelun ja omien tavoitteiden sanelemat linjaukset. Tiedotusvälineiden taas oletetaan olevan objektiivisia, kriittisiä ja tasapuolisia sekä vastuullisia ja asioista tietäviä. Käytännössä lehtienkin uutisointiin vaikuttaa kuitenkin niiden oma poliittinen sitoutuminen, politiikan henkilöityminen sekä kulloisenkin toimittajan oma suhde politiikkaan. *Viherpunataistelussa* kummankaan puolueen ei voi olettaa olevan sinällään lehtien suosimia, koska kyse on keskisuurista ryhmistä ja mikään tutkimistani medioista ei ole millään tavoin kummankaan puolueen pää-äänenkannattaja. Sen sijaan henkilöityminen näkyy vahvasti niin puolueiden viestinnässä kuin lehtien uutisoinnissakin. Kannanotot on ensinnäkin jo laadittu puheenjohtajien nimiin, koska trendinä on, että selkeästi personoidut uutiset menevät hyvin läpi julkisuudessa. Se johtuu siitä, että uutisoinnissa näköjään mielellään lainataan suoraan henkilön mielipiteitä. Joskus tässä mennään aika pitkällekin, kuten uutisessa *Hassi: Siimes on ollut epä-älyllinen*. Suoraan näinhän Hassi ei kannanoton perusteella sanonut, kuten aiemmin olen jo tuonut esiin muutaman kerran.

Miten sitten nuo mainitsemani ihanteet näkyvät teksteissä? Aloitetaan yhteisten asioiden hoidosta. Kumpikin puolue pyrkii tietysti luomaan lukijoille kuvaa, että juuri he ajavat äänestäjien etuja, mitä toinen puolue taas ei tee. Vasemmistoliitolla tämä näkyy muun muassa seuraavassa lainauksessa: *Toisin kuin vihreät Vasemmistoliitto kannattaa todellisia ympäristöveroja*. Oma linjaansa vasemmistoliitto korostaa puolestaan esimerkiksi kirjoittamalla, että *vasemmistoliitto haluaa keventää pienipalkkaisen työn verotusta*. Vihreät linjaavat omaa yhteisten asioiden hoitoaan lupaamalla *työtä ja parempaa ympäristösuojelua vihreällä verouudistuksella* sekä korostamalla, että *vihreät haluavat edistää oikeudenmukaisuutta*

ja estää syrjäytymisen. Vihreät taas kirjoittaessaan - erityisesti minua ihmetyttää hänen kritiikkinsä vihreää verouudistusta vastaan. Siimes puhuu kauniita hyvinvointivaltion pelastamisesta, mutta ei esitä mitään konkreettisia keinoja miten se tehdään – pyrkivät osoittamaan vasemmistoliiton kyvyttömäksi ”yhteisiä asioita” hoitamaan ja samalla luovat kuvaa vihreästä verouudistuksesta keinona niitä hoitaa.

Sosiokulttuuriseksi ihanteeksi määrittelin myös laajakatseisuuden. Lähinnä tarkoitan sillä puolueiden kykyä nähdä tulevaisuuteen ja laajoja asiakokonaisuuksia. Puolueiden viestinnässä kyseinen piirre selkeästi tulee esille ja sitä on helppo kuvata esimerkkien kautta. Vihreät korostavat: *Esitämme omat näkemyksemme siitä, millä teoilla hyvinvointivaltio pidetään yllä, niin että samanaikaisesti tehdään työllistävää ja tulevien sukupolvien kannalta kestäväää talouspolitiikkaa.* Vasemmistoliitto ei jää huonommaksi, vaan kirjoittaa: *Ympäristöperusteisen verotuksen tavoitteena on ohjata talouden kehitystä ja kulutusta tehokkaasti ympäristöä vähemmän kuormittavaksi. Ympäristöveroilla on siis ohjattava käyttäytymistä, niiden varaan ei voida kestävästi laskea tuloverotuksen alentamista.* Molemmat linjaavat siis ympäristöverotuksen puolesta ja perustelevat kantaansa vetoamalla tulevaisuuteen ja laajoihin asiakokonaisuuksiin.

Vastaanottavuus puolestaan näkyisi ihanteellisessa puolueiden viestinnässä kykynä vastaanottaa palautetta. Koska viherpunataistelu on lähinnä toisen puolueen argumenttien kyseenalaistamista tai kumoamista, niin vastaanottavuus on hyvin kyseenalaista. Vihreiltä löytyy esimerkiksi monia suorita viittauksia siihen, että vihreän verouudistuksen saama kritiikki on luettu, mutta itse kritiikkiin ei kuitenkaan vastata, vaan: *Erityisesti minua ihmetyttää hänen kritiikkinsä vihreää verouudistusta vastaan. Siimes puhuu kauniita hyvinvointivaltion pelastamisesta, mutta ei esitä mitään konkreettisia keinoja miten se tehdään, Hassi arvostelee.* Siimeksen kannanotoissaan esittämää kritiikkiä ei kumota vaan pikemminkin vain hyökätään Siimestä vastaan, joten vastaanottavuus on näennäistä. Vasemmistoliitto puolestaan vastaa ainakin kerran vihreiden edellisessä esimerkissä esittämää kritiikkiin: *Vasemmistoliitto ei ole lähtenyt veroalepopulismiin mukaan siksi, että suuret veronalennukset veisivät yhteiskunnalta keinot ylläpitää hyviä julkisia palveluita. Olemme esittäneet työllisyyden parantamiseksi pienituloisten veroalennusta ansiotulovähennystä tuntuvasti korottamalla ja kohdistamalla se selvästi alle 200 000 mk:n vuosituloihin.* Vihreiden kannanottoon tulee siis suora vastaus, eli tässä tapauksessa vastaanottavuus toimii – toimii, koska siitä on vasemmistoliitolle itselleen hyötyä.

Ennen kaikkea puolueiden kohdalla oleellisinta vaaliviestinnässä on kuitenkin omien valta-asemien parantaminen. Siksi käydään suoranaista vaalitaistelua äänestäjistä ja puolueen omat vaaliteemat koetetaan saada mahdollisimman suurelta osin yleisesti hyväksytyksi. Vasemmistoliitolta on harkittu poliittinen valinta kyseenalaistaa juuri vihreiden veromalli, koska puolue itsekin kannattaa ympäristöverotusta vihreiden tavoin, mutta ei vaadi sitä ratkaisuksi mihinkään. Vasemmistoliiton viesti siis on, että ympäristöverotus voidaan ja pitäisi kyllä toteuttaa, mutta sen avulla ei pidä luvata veronalennuksia. Vasemmistoliitto on vahvoilla vuoropuhelussa, koska sen ei tarvitse perustella mitään vaan vain kyseenalaistaa.

Lehtien kohdalla ihanteina mallissani mainitsin kriittisyyden, objektiivisuuden ja tasapuolisuuden. Tavallaan objektiivisuus *vihERPUNATAISTELUN* kohdalla toteutuu, kun kannanottoja julkaistaan suoraan puheenjohtajien nimissä suoria lainauksia käyttäen. Mutta jo valinta uutisoidako vai olla uutisoimatta kyseenalaistaa tätä ihannetta tässäkin vuoropuhelussa. Kriittisyys toisaalta selittää myös valikointia ja perusteleekin sitä samoin kuin tasapuolisuus. Itse asiassa kaikki kolme seikkaa ovat edustettuna jo aiemmin lainaamassani Helsingin Sanomien uutisessa:

Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin arvosteltuaan vihreiden ajatusta rahoittaa kymmenen miljardin markan palkkaveroale muun muassa ympäristöveroja korottamalla. Siimes huomautti, että ympäristöveroja pitäisi käyttää saastuttamisen vähentämiseen eikä veroalen maksamiseen. Hassi nimitti Siimeksen arvostelua 'epä-älylliseksi ristiretkeksi'.

Periaatteessahan tässä tekstissä tasapuolisesti tuodaan molempien puolueiden näkemyksiä esille. Kriittisyys uutisessa tulee esille Siimeksen ja Hassin toisiinsa suuntaaman arvostelun esille tuonnin kautta. Nopeasti silmäiltynä uutinen luo vaikutelman, että toimittaja ei objektiivisuutensa säilyttääkseen asetu kummankaan puolelle. Todellinen tilanne on kuitenkin toinen, kun muistetaan, että Siimes itse asiassa on se, joka erittäin päämäärätietoisesti otti *vihreän verouudistuksen* hampaisiinsa ja vihreiden reagointi on vain puolustautumista Siimeksen kritiikkiin. Helsingin Sanomat ei ole uutisoinut Siimeksen aiempia kannanottoja ennen Hassin kirjoitusta, ja ehkäpä siksi he valitsevat muotoilun: *Siimes joutui äskettäin Hassin hampaisiin*. Koko vuoropuhelun tuntien muotoilu ei ole kuitenkaan objektiivinen.

→ Lehtien uutisointiin arkipäivän tasolla vaikuttaa ainakin niin lehden

poliittinen sitoutuneisuus kuin toimittajan oma suhde politiikkaan. *Viherpunataistelun* kohdalla tämä ei kuitenkaan sosiokulttuurisella tasolla ole niin merkille pantava seikka, kuin politiikan henkilöityminen. Henkilöityminen näkyy selkeästi, kun puolueet laativat kannanottonsa valtaosin puheenjohtajiensa nimiin. Lehdissä koko vaalikeskustelu käydään henkilöiden nimissä – jopa henkilökohtaisuuksiin mennessä, kuten seuraavassa:

Viherpunataistelu repii myös Ultra Bran rivejä. Kulttiköörin pomo Kerkko Koskinen on paljastanut, että vasemmistoliiton listoille lähtenyt ex-bändiläinen Anna Tulusto on siitä outo ehdokas, että hänellä ei ole omaa ääntä ollenkaan.

Lausunto antaa olettaa, että Koskisen vaimo, Ultra Bran sanoittaja ja vihreiden kansanedustajaehdokas Anni Sinnemäki saa vaaleissa ainakin kaksi ääntä.

Vihreästä verouudistuksesta käytävää keskustelua voidaankin lehdessä kuvata osuvasti Anna Tuluston ja Anni Sinnemäen välityksellä. Vasemmistoliiton ja vihreiden kina rinnastuu Ultra Bran sisäiseen välirikoon ja realisoituu sitä kautta tietyille osalle lukijakuntaa.

Loppujen lopuksi johtopäätöksenä käydyistä vuoropuhelusta *vihreän verouudistuksen* ympärillä ei voi esittää väitettä, että vasemmistoliitto tai vihreät olisi "voittanut" *viherpunataistelun* tai ollut oikeassa *vihreän verouudistuksen* kohdalla. "Tiede tuottaa välillä pettymyksen siksi, että se ei pysty vastaamaan kysymykseen, joka maallikosta on kiinnostava ja tärkeä" (Onikki 2000: 85). Poliittisille kysymyksille on tyypillistä vaihtoehtoisten näkemysten mahdollisuus, jolloin erilaiset vaihtoehdot voivat samanaikaisesti olla perusteltavissa ja oikeutettuja (Vihinen 1996: 222-223). Niinpä lopputuloksena viherpunataistelusta tuleekin esittää ennen kaikkea yhteenveto siitä, mitä kukin viestijätaho *vihreästä verouudistuksesta* toi esiin. Olen laatinut *viherpunataistelusta* kaiken edellä esittämäni perusteella tiivistetyn mallin, joka kuvaa pääpiirteissään niin vihreiden, vasemmistoliiton kuin lehdistönkin tekstejä kokonaisuudessaan sosiokulttuurisen käytännön, diskurssikäytännön ja tekstin tasoilla.

SOSIOKULTTUURINEN KÄYTÄNTÖ

ihanne

lehdistöille: objektiivista tiedonvälittämistä puolueiden verokannoista

vihreille: vaalitavoitteen perustelemista - vihreä verouudistus ratkaisu veroalennuksiin ja työllisyyteen ja sen saaminen lukijoiden tietoon on viestinnän keskeisenä päämääränä.

vasemmistoliitolle: verotuksen selittämistä ja vihreiden mallin epäkohtien paljastamista ympäristölle haitalliseksi - vasemmistoliitto vähävaraisten ja luonnon asialla!

DISKURSSIKÄYTÄNTÖ

kunkin tahon temasta esittämiä näkökulmia

lehdistöille: sanasota

vihreille: vasemmistoliiton epätoivoinen ristiretki

vasemmistoliitolle: vihreiden populismin paljastamista

TEKSTI

lehdistöille: vihreä verouudistus

vihreille: talouden ja työllisyyden tuplapotti

vasemmistoliitolle: sottaamismaksu

arki – tekstien tulkitsejan näkökulmasta

lehdistöille: populistinen uutisaihe

vihreille: vaaliteeman puolustamista

vasemmistoliitolle: oman näkemyksen korostamista ja vihreiden teemojen kumoamista

arki – tekstien tulkitsejan näkökulmasta

lehdistöille: tarve kirjoittaa uutisia, joita luetaankin – poliittisen sanasodan korostaminen mielekkäämpää, kuin itse veroteemaan keskittyminen

vihreille: tarve saada puolue näyttämään idearikkaalta ja aloitteelliselta – vasemmistoliiton näkemykset kumottava vaalimenestyksen turvaamiseksi

vasemmistoliitolle: tarve saada hyväksyntä omille verolinjoille – vihreitä vastaan hyökkääminen harkittua, koska puolueiden linjat lähellä toisiaan ja oma linja saatava hyväksytyimmäksi.

KUVIO 8 Viherpunataistelu pääpiirteissään

5. PÄÄTÄNTÖ

Teksteihin on jäänyt jälkiä niiden tekijöistä, instituutioista, toisista teksteistä, lajitustyypeistä, oletetuista katsojista tai lukijoista (Väliverronen 1998: 32).

Tutkin työssäni vuoropuhelua siis kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Kriittisen diskurssianalyysin taustalla oleva kielikäsite (funktionaalinen) eroaa monella tavoin formalistisesta kielikäsitteestä ja tuota eroavaisuutta voidaan hahmottaa seuraavasti:

formalisti	funktionalisti
- kieli on suhteellisen pysyvä koodijärjestelmä	- kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen väline, joka muuntuu eri tilanteissa
- kielitieteen tehtävänä on kuvata kielikoodin yleisperiaatteita	- funktionalistin mukaan myös todellista kielenkäyttöä ja puhetapoja
- kieli on univeraali-ilmio	- ei ole olemassa vain yhtä kieltä, vaan useita eri puhetapoja, sillä kieli on perusluonteeltaan vaihtelevaa ja muuntuvaa
- synnynnäinen ihmisen ominaisuus	- sosiaalisessa kontekstissa opittu ominaisuus

(Luukka 1995: 27)

Viherpunataistelun kautta voitaisiin toki tarkastella esimerkiksi kielikoodin yleisperiaatteita, mutta ennen kaikkea se, kuten edellä olen osoittanut, on otollinen tekstikokonaisuus tarkastella kieltä nimenomaan sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä. Muotoakaan ei ole ilman merkitystä (esim. Onikki 2000: 88-89). *Vihreän verouudistuksen* ympärille syntynyt vuoropuhelu on kielenkäytön todellinen tilanne, jossa ilmenee erilaisia puhetapoja ja itse kielenkäyttö noiden puhetapojen sisällä on vaihtelevaa ja muuntuvaa. Siinä, missä lehdistö näkee vuoropuhelun *viherpunataisteluna*, se on molemmille puolueille taistelua omien viestinnällisten ideologisten valintojen puolesta. Taistelua taas käydään, koska todella harvat ihmiset voivat tehdä poliittisia päätöksiään erilaisten totuuksien tarkan vertailun ja arvottamisen kautta. Ihmiset joutuvat luottamaan muiden kertomuksiin ja valitsevat itselleen vetovoimaisimman version yksittäisten asioiden kohdalla. (Kuusisto 1996: 270.) Puolueiden käyttämät kielikuvat

vaihtelevat ja niitä muunnellaan, jotta saataisiin lukijat omaksumaan juuri tietty näkemys *vihreästä verouudistuksesta* osaksi jokapäiväistä ajatteluaan. Väitettä, että kieli on sosiaalisessa kontekstissa omaksuttu ominaisuus, todistaa osaltaan sekín, että *viiherpuunataistelun* sisälläkin eri viestijätahot ottavat oppia ja mallia toistensa teksteistä. Sosiaalinen konteksti tavallaan kehittää heidän viestintäänsä.

Vuorovaikutukseen perustuvan näkökulman valinta diskurssin tutkimuksen lähtökohdaksi edellyttää siis funktionaalisen kielikäsitteilyn omaksumista. Viestinnän välinettä kieltä, ei voi pitää yksilön mentaalisenä ja autonomisena koodijärjestelmänä, vaan kieli on: inhimillistä (ihmisen tuote, vuorovaikutuksen väline), sosiaalista (ilmenee sosiaalisessa tilanteessa), tarkoituksellista (tapahtuu aina jotain varten), monikanavaista (mukana kielen lisäksi aina myös muut keinot), kognitiivista (mukana aina ajattelua, mutta kognitiokin syntyy sosiaalisessa kontekstissa), sisällöllistä (mukana aina jokin sisältö, ihmiset viestivät asioita, eivät kielellisiä muotoja tai puheakteja), neuvottelunvaraista (tulkinta riippuu kontekstista), muuttuvaa (viestinnän keinot ja tavat muuttuvat jatkuvasti), kehittyvää (ihmisellä ei ole varastossa valmiina viestintätapoja ja kieltä, vaan kyky oppia ja omaksua niitä jatkuvasti), vaikuttavaa (kieli myös muovaa todellisuutta ei vain heijastele sitä). (Luukka 1995: 120-121.)

Itselleen pitää toki pystyä perustelevaan, miksi vuoropuhelun ja siinä esiintyvien asenteiden ja arvojen pohtiminen on sitten tärkeää tai edes oleellista. Vesa Heikkinen mukaan kehitys on johtamassa siihen, että ymmärretään kielitieteilijän voivan vaikuttaa yhteiskunnalliseen elämään sitä kautta, että hän kykenee osoittamaan kielen ja vallan monimutkaisia suhteita – pohtimalla vaikkapa sanavalintoja (Heikkinen 1999: 25). Mielestäni kielitieteilijän ensisijainen päämäärä tutkimusta tehdessään ei tule olla pyrkimys vaikuttaa sinällään yhteiskunnalliseen elämään, vaan lähinnä tutkia, miten tekstit ja millä keinoin ovat siihen vaikuttaneet. Mikäli tällainen tutkimus yleistyy ja saa huomiota, niin välillisesti silloin kielitieteilijäkin toki sen jälkeen muokkaa uusia syntyviä poliittisia tekstejä. Kyse on tällöin sosiokulttuurisen käytännön tasolla olevasta tiedosta, jolla voidaan myös vaikuttaa yhteiskunnalliseen elämäänkin.

Miksi sitten vihreästä verouudistuksesta syntyi vuoropuhelu? Luukka tutkiessaan seminaarikeskustelua törmäsi haastattelututkimuksessaan siihen, että kaava kangistaa seminaaritalanteessa ja sellaiset osakeskustelut, jotka käydään ilman "seminaari- ja opponointikaavaa" muistuttavat enemmän vapaata, aitoa

keskustelua. Ryhmä osaisi keskustella aidosti, mutta koulumaisuus jäykentää keskustelun. (Luukka 1996: 75-76.) Miten sitten laudaturseminaarin tilanne liittyy poliittisten kannanottojen väliseen vuoropuheluun? Tavallaan *vihreän verouudistuksen* kohdalla on kyse juuri kenties vapaampimuotoisesta osakeskustelusta. Puolueet pitäytyvät yhdessä teemassa totuttua pidempään, lainaukset ja arvotukset ovat normaalia poliittista viestintää näkyvämpiä. Näin itse keskustelusta tulee uutisaihe, ei niinkään *vihreästä verouudistuksesta*. Ja itse puolueillekin oleellista on päästä niskan päälle väittelyssä. Avoin debatti on lehdistölle mielenkiintoinen ja puolueiden on taas vaikea päästä siitä irti – vastapuolelle ei voi jättää viimeistä sanaa.

Heikkinen kirjoittaa, että tekstimerkityksien tulkitsemisessa ei kenties olekaan kyse siitä, voidaanko intuitiota käyttää, vaan siitä miten hyödynnämme sitä parhaiten tieteellisessä tutkimuksessa (Heikkinen 1999: 75). Tehtyäni tämän pro gradu – työni kriittisen diskurssianalyysin kautta rohkenen olla ainakin hiukan eri mieltä Heikkisen kanssa. Intuitiota varmastikin joudutaan teksteistä löytyviä merkityksiä tulkittaessa käyttämään, mutta kriittisesti omaan intuitioon pitää suhtautua. Jos linjaamme, ettei ideaalitulkitsijaa millekään tekstile ole, niin miten tutkijankaan intuitiolla pelkästään voitaisiin selittää yhtään mitään. Kun tutkitaan tekstejä ja niissä ilmenevää vuoropuhelua kriittisen diskurssianalyysin keinoin, kannattaa muistaa ennen muuta määritelmä *kriittinen* – vuoropuhelun tutkijan tulee olla yhtä kriittinen omia päätelmiään kohtaan, kuin hän on tutkimiaan tekstejä ja niiden muodostamia konteksteja kohtaan, vasta silloin hän tekee tutkimusta. On myönnettävä itselleen, että: ”Teksteille ei ole olemassa oikeita tulkintoja, ainoastaan paremmin tai huonommin perusteltuja” (Väliverronen 1998: 36).

LÄHTEET

AINEISTO

- Helsingin Sanomat 10.2.-28.3. 1999, Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki.
 Iltalehti 10.2.-21.3 1999, Kustannusosakeyhtiö Iltalehti, Jyväskylä.
 Ilta-Sanomat 10.2.-21.3. 1999, Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki.
 Keski-suomalainen 10.2.-28.3. 1999, Keski-suomalainen Oyj, Jyväskylä.
 Vasemmistoliiiton kannanotot 10.2.-21.3. 1999
 Vihreän liiton kannanotot 10.2.-21.3. 1999

KIRJALLISUUS

- Airola, Anu, Koskinen, Heikki J. & Mustonen, Veera 2000: Merkillinen merkitys. Gaudeamus, Helsinki.
- Berger, Peter L. ja Luckmann, Thomas 1995: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Gaudeamus, Helsinki
- Fairclough, Norman 1989: Language and Power. Longman, London
- Fairclough, Norman 1992: Discourse and Social Change. Polity Press, London
- Fairclough, Norman 1997: Miten media puhuu. Vastapaino, Tampere.
- Halliday, M.A.K. 1978: Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning. Edward Arnold, London
- Heikka, Minna 2000: Kultakutrin ja Punahilkkan painajaiset painomusteissa. Karhuja, susia ja petokeskustelun toimijoita sanomalehti Keski-suomalaisessa. Sosiologian pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, Vesa 1999: Ideologinen merkitys: kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Vaasa.
- Holli, Anne Maria, Wartiovaara, Katarina 1991: Kortti puhuu. Selvityksiä Tupolev -keskustelusta lehdistössä. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Kanerva, Jukka 1994: "Ryvettymisen hyvä puoli". Suomalainen politiikka ja poliitikot televisiossa. Jyväskylän yliopisto - Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, Jyväskylä.
- Kantola, Anu, Moring Inka, Väliverronen Esa (toim.) 1998: Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere.
- Karlsson, Fred 1994: Yleinen kielitiede. Yliopistopaino, Helsinki.
- Karvonen, Pirjo 1995: Oppikirjateksti toimintana. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Jyväskylä.
- Koistinen, Mikko 1998: Pelkkää taloutta. Retoriikka journalismin tutkimuksessa. Teoksessa Kantola, Anu, Moring Inka, Väliverronen Esa (toim.) 1998: Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere. (s. 40-63)
- Kuusisto, Riikka 1996: Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 267-291)
- Laurinen, Leena, Luukka, Minna-Riitta & Sajavaara, Kari 1996: Seminaaridiskurssi - diskursseja seminaarista. Jyväskylän yliopisto/Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä.
- Lehtonen, Mikko 1998: Merkitysten maailma. Vastapaino, Tampere.
- Leiwo, Matti & Pietikäinen Sari 1996: Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 85 -108)
- Leppänen, Sirpa 1996: Subjekti ja intertekstuaalisuus seminaarikeskustelussa. Teoksessa Laurinen, Leena, Luukka, Minna-Riitta & Sajavaara, Kari 1996: Seminaaridiskurssi - diskursseja seminaarista. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä. (s. 127- 163)
- Luostarinen, Heikki 1996: Citizen Kane ja infokratia: Kriitikot, motiivit ja keinot. Teoksessa Luostarinen, Heikki - Kivikuru, Ullamaija - Ukkola, Merja (toim.) 1996: Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti. (s. 11 - 40)

- Luostarinen, Heikki - Kivikuru, Ullamaija - Ukkola, Merja (toim.) 1996: Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti.
- Luukka Minna-Riitta 1995: Puhuttua ja kirjoitettua tiedettä. Funktionaalinen ja yhteisöllinen näkökulma tieteen kielen intersubjektiviin piirteisiin. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Luukka Minna-Riitta 1996: Seminaari - luokahuoneviestintää vai ryhmäkeskustelua? Teoksessa Laurinen, Leena, Luukka, Minna-Riitta & Sajavaara, Kari 1996: Seminaaridiskurssi - diskursseja seminaarista. Jyväskylä yliopisto/Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä. (s. 39-85)
- Mörä, Tuomo 1996: Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen, Heikki - Kivikuru, Ullamaija - Ukkola, Merja (toim.) 1996: Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti. (s. 105 - 116)
- Onikki, Tiina 2000: Mistä mieli merkityksen tutkimukseen? Kognitiivisen kielentutkimuksen merkitysnäkemyksestä. Teoksessa Airola, Anu, Koskinen, Heikki J. & Mustonen, Veera 2000: Merkillinen merkitys. Gaudeamus, Helsinki. (s. 85-114)
- Orpana, Terttu 1988: Kuvaus vai kommentti. Tutkimus suomen kielen adjektiiviverbien semanttisesta tulkinnasta. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos, Tampere.
- Palonen, Kari 1988: Tekstistä politiikkaan. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari ja Summa Hilikka 1996: Johdanto: Retorinen käänne? Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 7-19)
- Puhakka, Sirpa & Ridell, Seija 1996: Poliitiikkaa ja politiikkaa uutisessa: Hallitus, oppositio ja Helsingin Sanomat. Teoksessa Luostarinen, Heikki - Kivikuru, Ullamaija - Ukkola, Merja (toim.) 1996: Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti. (s. 177 - 198)
- Sirkkunen, Esa 1996: Yksi uutinen - monta puntaria: Aivovoimistelua sanomalehtiutisen ympärillä. Teoksessa Luostarinen, Heikki - Kivikuru, Ullamaija - Ukkola, Merja (toim.) 1996: Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti. (s. 61 - 82)
- Stewen, Riikka 1991: Julia Kristeva & teksti. Teoksessa Viikari, Auli 1991 (toim.): Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tampere. (s. 128 - 145)
- Summa, Hilikka 1996: Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retorikan kunnianpalautus. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 51-83)
- Valtonen, Sanna 1998: Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Kantola, Anu, Moring Inka, Väliverronen Esa (toim.) 1998: Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere. (s. 93-121)
- Vihinen, Hilikka 1996: Maatalous tekstinä. Retoriikka maatalouspolitiikan tutkimisessa. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 221-242)
- Viikari, Auli 1991 (toim.): Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tampere.
- Väliverronen, Esa 1998: Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola, Anu, Moring Inka, Väliverronen Esa (toim.) 1998: Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere. (s. 13-40)
- Wartiovaara, Katarina 1991: Uutinenko neutraali. Lingvistinen analyysi Tupolev -uutisten ideologisista rakenteista. Teoksessa Holli, Anne Maria, Wartiovaara, Katarina 1991: Kortti puhuu. Selvityksiä Tupolev -keskustelusta lehdistössä. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. (s. 45-97)
- Wiberg, Matti ja Koura, Antti 1996: Kansanedustajat ovat kyselevinä ja ministerit vastaavinaan. Parlamenttikysymysten logiikka. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) 1996, Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere. (s. 197-219)

LIITE

Luettelo käyttämistäni kannanotoista ja mediateksteistä

KANNANOTOT (lähteenä puolueiden www-sivut)

Vihreä liitto

10.2. 1999 puoluesihteerin Ari Heikkinen: Vihreä liitto käy vaaleihin selkein teemoin ja rahoituksensa julkistaen

10.2. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Vihreät haluavat edistää oikeudenmukaisuutta ja estää syrjäytymisen

1.3. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Puolueiden energialinjaukset ovat epämääräisiä ja voivat harhauttaa äänestäjää

9.3. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Suvi-Anne Siimeksellä ei ole todellisia keinoja hyvinvointivaltion pelastamiseksi - "Modernilta eurooppalaiselta vasemmistopuolueelta odottaisi älyllisempää toimintaa"

12.3. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Työllisyys asetettava ykkössijalle veropolitiikassa

15.3. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Malli vihreän verouudistuksen toteuttamisesta eduskuntakaudella 1999-2003 - Yhteenveto: vihreä verouudistus on talouden ja ympäristön historiallinen kompromissi

18.3. 1999 puheenjohtaja Satu Hassi: Ohjelma pienyritystoiminnan edellytysten parantamisesta sisällytettävä seuraavaan hallitusohjelmaan

Vasemmistoliitto

14.2. 1999 puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes: Vihreiden verotaikatemppu ei toimi

16.2. 1999 puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes: Työttömyyden nujertaminen ei saa tapahtua tasa-arvon kustannuksella

21.2. 1999 puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes: Veroale pienituloisten ja työllisyyden hyväksi

11.3. 1999 puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes: Vihreiden verolinja suosisi hyvätuloisia

12.3. 1999 puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes: Veropopulistit ampuvat omaan jalkaansa

MEDIATEKSTIT

Helsingin Sanomat

11.2. 1999 Vihreät nostivat johtajansa vaalijulisteisiin
Hassilta haukut kolmelle suurimmalle puolueelle (kotimaan uutisissa)

12.2. 1999 Hassi näkee vihreät jo uudessa hallituksessa

Vihreän liiton puheenjohtaja pitää nykyhallituksen pohjaa hyvänä. Ydinvoiman lisärakentamisesta syntyisi heti "maailmaluokan skandaali" (**puheenjohtajat puhuvat –palstalla**)

(3. sivun *ingressin* otsikko: Vihreät haluavat kaksi kovan luokan hallituspaikkaa)

(20.2. 1999 Ryhmien tilinpäätös neljästä vuodesta - Soininvaara linjaa vihreästä verouudistuksesta)

21.2. 1999 Soininvaara: Veronalennus vain pienituloisimmille
Maahan saatava "tavallisten ihmisten työpaikkoja" (**kotimaan uutisissa**)

5.3. 1999 Ari Heikkinen: Pienyritysten maksut yhdelle lomakkeelle (**vaalipuheita –palstalla**)

(6.3. 1999 Suvi-Anne Siimes sanottua – palstalla)

10.3. 1999 Hassi: Siimes on ollut epä-älyllinen (**vaalipuheita –palstalla**)

12.3. 1999 Vasemmistoliiton Siimes: Vihreiden verolinja suosii suurituloisia
(**kotimaan uutisissa**)

13.3. 1999 Suvi-Anne Siimes: Veroalennukset ovat populismia (**vaalipuheita – palstalla**)

14.3. 1999 Sauri moittii isoja puolueita hyssyttelystä (**vaalipuheita –palstalla**)

Iltalehti

6.3. 1999 Linjaerot näkyviin (**pääkirjoitus**)

Ilta-Sanomat

13.3. 1999 Uskottu mies –palstalla kaksi viittausta vihreiden ja vasemmistoliiton vuoropuheluun

Keskisuomalainen

11.2. 1999 Vihreä liitto vaaleihin asialinjalla (**lyhyesti –palstalla**)

25.2. 1999 Vihreät työllistäisivät puun ja ruuan jalostuksella
Nato-jäsenyys valuttaisi EU-valtaa Yhdysvalloille, epäilee puheenjohtaja Hassi
(**eduskuntavaalit –palstalla**)
(3. sivun *ingressin* otsikko: Vihreät kiristäisivät pääomaverotusta)

28.2. 1999 Siimes ihmettelee vihreiden motiiveja (**lyhyesti –palstalla**)

16.3. 1999 Hassi mainostaa vihreiden veromallia (**lyhyesti –palstalla**)